

”Voisit olla kaunis olento ilman noita
demonisia silmiäsi”

Toiseuden kokemukset ja niiden syyt Erika Vikin
Kaksosauringot-fantasiatrilogiassa

Jasmin Kinnunen

Kirjallisuus

Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

Maaliskuu 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Jasmin Kinnunen	
Työn nimi ”Voisit olla kaunis olento ilman noita demonisia silmiäsi”. Toiseuden kokemukset ja niiden syyt Erika Vikin <i>Kaksosauringot</i> -fantasiatrilogiassa	
Oppiaine Kirjallisuus	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Maaliskuu 2021	Sivumäärä 80
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä tutkielmassa tarkastellaan kahden päähenkilön, Aleian ja Corildonin, toiseuden kokemuksia sekä analysoidaan kokemusten syitä. Tarkasteltavana on Erika Vikin vuosina 2017–2018 julkaistu nuorten fantasiatrilogia <i>Kaksosauringot</i>. Toiseutta tarkastellaan erityisesti Julia Kristevan ja Stuart Hallin toiseuden käsittelyjen avulla, lisäksi tarkastelua tukevat muun muassa Karmela Liebkindin tekstit sekä fantasiakirjallisuuden tarkastelua tukevat tekstit.</p> <p>Erika Vikin <i>Kaksosauringot</i>-trilogian teokset <i>Hän sanoi nimekseen Aleia</i> (2017), <i>Seleesian näkijä</i> (2017) ja <i>Nefrin tytär</i> (2018) ovat tutkielmani tarkastelun kohteena. Trilogia on korkean fantasian lajityyppiin kuuluvaa fantasiakirjallisuutta: maailma on tarinanulkoisesta maailmasta täysin irrallinen. Maailmaa asuttavat ihmisten lisäksi magiaan kykenevä inhimillinen laji, selesit. Aleia on nuori ihmisenäinen ja Corildon keski-ikä lähestyvä selesimies. Päähenkilöt selvittävät Aleian poikkeuksellisten maagisten kykyjen alkuperää ja matkustavat halki mantereiden tutustuen samalla toisiinsa ja itseensä. Aleia on unohtanut menneisyytensä, Corildon taas muistaa omansa liiankin hyvin eivätkä menneisyyden tapahtumat anna hänelle rauhaa.</p> <p>Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisia toiseuden kokemuksia <i>Kaksosauringot</i>-trilogian kahdella päähenkilöllä, Aleialla ja Corildonilla on sekä millaiset syyt toiseutta aiheuttavat. Tutkimusmenetelmänä on kontekstuaalinen lähiluku. Tutkimuskysymykset tässä tutkielmassa ovat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Millaista toiseutta Aleia ja Corildon kokevat Vikin trilogiassa? 2. Ketkä henkilöahmot ja mitkä asiat luovat toiseutta teoksissa? <p>Analyysin perusteella Aleia ja Corildon kokevat monenlaisia toiseuden muotoja. He tuntevat ulkopuolisuutta, kuulumattomuutta ja alemmuutta. Heitä toiseutetaan ja he toiseuttavat myös itse itseään. Toiseudenkokemuksilla on sekä henkilöön liittyviä syitä että yhteiskuntaan ja kulttuuriin liittyviä syitä. Henkilöön liittyviä syitä toiseuden kokemuksille ovat muistot ja menneisyys, ulkonäkö ja ikä, sukupuoli ja seksuaalisuus sekä perhe ja sosiaaliset suhteet. Ulkoisia ja yhteiskunnallisia syitä toiseuden kokemuksille ovat eri lajien edustaminen ja siihen liittyvä lajismi sekä elämäntapaan ja kulttuuriin liittyvät eroavaisuudet.</p> <p>Toiseuden tarkastelu nuorten fantasiakirjallisuudessa on tärkeää, sillä toiseuden kokemuksia representoidaan paljon. Fantasiakirjallisuuden taikamaailmassa tapahtuvat kokemukset eivät suoraan kerro tarinanulkoisesta todellisuudesta, mutta nuori voi laajentaa ajatteluaan ja ymmärtää erilaisia kokemuksia omasta arjesta etäännytetyn kertomuksen avulla.</p>	
Asiasanat – Toiseus, fantasia, nuortenkirjallisuus, Kristeva, Hall, muukalaisuus, ulkopuolisuus, kirjallisuudentutkimus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällys

1 Johdanto	4
2 Erika Vikin <i>Kaksosauringot</i> -trilogian esittely	9
2.1 Kirjailijan ja trilogian esittely	9
2.2 <i>Kaksosauringot</i> fantasia- ja nuortenkirjallisuutena	14
3 Toiseuden teoria	19
3.1 Kristevan toiseuden määrittelyt	19
3.2 Toiseuden ja identiteetin käsitteet Hallin <i>Identiteetissä</i>	21
3.3 Toiseuden muut teoreetikot ja muut teorit	24
4 Päähenkilöiden toiseuden kokemusten henkilöön liittyvät syyt	27
4.1 Menneisyys ja muistot	27
4.2 Ulkonäkö ja ikä	34
4.3 Sukupuoli ja seksuaalisuus	42
4.4 Perhe ja sosiaaliset suhteet	46
5 Päähenkilöiden toiseuden kokemusten ulkoiset ja yhteiskunnalliset syyt	55
5.1 Laji ja lajismi seleesejä ja ihmisiä kohtaan	55
5.2 Elämäntapa ja kulttuuri	63
6 Päätäntö	72
Lähteet	77

1 Johdanto

Toiseuttaminen ja rasismi ovat yhteiskunnallisten muutosten ja erilaisten kriisien takia nousseet kaikkia koskettaviksi puheenaiheiksi. Siksi onkin tärkeää tutkia fantasiakirjallisuudessa ilmi tulevia ulkopuolisuuden muotoja; fantasia heijastelee tarinanulkoisen maailman ilmiöitä ja ongelmia ja voi auttaa purkamaan erilaisia jännitteitä tai muuttamaan ajattelutapoja (Bengtsson 2000, 36; Blomberg, Hirsjärvi & Kovala 2005, 7). Fantasiakirjallisuudessa tapahtuva etäännyttäminen voi helpottaa raskaidenkin aiheiden, kuten sodan ja voimakkaan eriarvoisuuden käsittelyä. Tarinan sijoittaminen kaukaiseen ja erilaiseen maailmaan voi auttaa havaitsemaan myös lukijan omia arkiajattelun ongelmia, kun sinänsä tuttu ilmiö ei enää olekaan varsinaisesti tuttu, ja omia ennakko-oletuksia ei voidakaan suoraan siirtää kyseisen ilmiön käsittelyyn tarinaa lukiessa (Sinisalo 2004, 23). *Kaksosauringoissa* juuri erilaiset rasismin muodot ja voimakkaat ulkopuolistavat kokemukset voisivat olla nuorelle liian raskaita lukea ja käsitellä primaarimaailmaan sijoitettuina, mutta kaukaiseen fantasiamaailman sijoitettuna kokemusten havainnoiminen ja analyysi voi olla mielekäästä ja kasvattavaa olematta kuitenkaan liian saarnaavan opettavaista (vrt. Rajalin 2001, 318–319, 323).

Tässä tutkielmassa tarkastellaan toiseutta Erika Vikin kirjoittamassa nuorten fantasiatrilogiassa *Kaksosauringot* (2017–2018). Toiseuden kokeminen ja toiseuttaminen ovat nykyaikana voimakkaasti läsnä olevia ilmiöitä. Vikin teokset ovat kiinnostavaa ja ajankohtaista kotimaista nuorten fantasiakirjallisuutta, jota on mielekäästä tutkia laajemminkin. Tässä tutkielmassa tarkastelussa ovat päähenkilöiden toiseuden kokemukset: millaista toiseutta teossarjassa on havaittavissa sekä ketkä ja mitkä asiat teossarjassa tuottavat toiseutta? Lähilukemalla selvitetään millaisia kokemuksia ulkopuolisuudesta, eli toiseudesta, Aleialla ja Corildonilla on sekä millaiset asiat luovat noita kokemuksia.

Kiinnostus valitsemaani aiheeseen on syttynyt jo vuosia sitten, kun tein kandidaatin tutkielmaani (ks. Nieminen 2018). Toiseuden tarkastelu tuntui jo tuolloin mielekkäältä ja merkitykselliseltä, mutta tutkielman laajuuden ollessa kovin suppea ilmiön käsittely jäi haluamaani pintapuolisemmaksi. Kandidaatintutkielmassani tarkastellaan Corildonin ja Aleian toiseuden kokemuksia trilogian ensimmäisessä osassa. Kandidaatintutkielmassani toiseuden teorian päälähteinä ovat samat teokset kuin tässä tutkielmassa. Tarkasteltava aineisto ja toiseuden muiden teoreetikkojen ajatusten hyödyntäminen on huomattavasti suppeampaa eikä toiseuden syitä tarkastella kandidaatintutkielmassa yhtä laajasti kuin tässä tutkielmassa. Tässä pro gradussa toiseutta ilmiönä tarkastellaan aiempaa tutkielmaa syvemmin ja

monipuolisemmin. Vaikka tässä tutkielmassa yksi aineistona olevista teoksista on sama kuin kandidaatintutkielmassani, olen valinnut tarkasteltavaksi pääosin eri katkelmat teoksesta. Kaksi tarkasteltavaa lainausta ovat osittain samoja. Analyysi on kuitenkin tehty näistäkin katkelmista uudelleen tätä tutkielmaa varten, ja analyysi poikkeaa jonkin verran kandidaatintutkielmassa tehdystä analyysistä molemmissa lainauksissa.

Toiseuden käsitteen keskeisinä lähteinä tässä tutkielmassa ovat Julia Kristevan kirjoitukset toiseudesta teoksessa *Muukalaisia itsellemme* (1992). Teoksessa Kristeva esittelee erilaisia toiseuden eli ulkopuolisuuden muotoja ja kokemuksia. Toisena lähteenä on Stuart Hallin *Identiteetti* (1999). Kokoomateoksessa Hall tarkastelee erilaisia identiteettikysymyksiä, muun muassa minuutta, kulttuurisia identiteettejä ja toiseutta. Hyödynnän toiseuden tarkastelussa myös muun muassa Karmela Liebkindin ajatuksia toiseudesta teoksen *Me ja muukalaiset – ryhmäraajat ihmisten suhteissa* (1988) pohjalta. Näiden kirjoittajien havaintojen avulla tarkastelen, onko Erika Vikin hiljattain julkaistussa trilogiassa nähtävissä samankaltaisia toiseuteen perustuvia erilaisuuden kokemuksia.

Julia Kristeva käyttää toiseuden käsitteen rinnalla käsitteitä *muukalaisuus*, *ulkopuolisuus* ja *sivullisuus*. Toiseuden kokijasta Kristeva käyttää sanoja *toinen*, *muukalainen*, *sivullinen* ja *ulkopuolinen*. Tässä tutkielmassa käytetään samoja Kristevan käyttämiä käsitteitä, joten samasta ilmiöstä puhutaan useilla samaa tarkoittavilla käsitteillä. Myös Stuart Hall käyttää teoksessaan näitä käsitteitä, sillä *Identiteetissä* on useissa artikkeleissa käytetty tukena Kristevan kirjoituksia, joten on luontevaa käyttää näitä käsitteitä tässä tutkielmassa.

Erilaisuutta vieroksuva diskurssi on vaikuttanut eri kulttuureissa hyvin kauan. Eri kansoja ja poikkeuksellisia yksilöitä on hyljeksitty ja jopa surmattu mitä julmimmilla tavoilla. Stuart Hall esimerkiksi tarkastelee artikkelissaan ”Me ja muut” (1999, 77–137) länsimaisen kulttuurin historiaa ja tietynlaisen kulttuurin kehittymistä nimenomaan yhtenäistämällä tiettyjen alueiden tapoja ja erottautumalla toisista (ks. mt. 81). Vaikka toiseuden käsitettä laajalti tarkastellut ja kehittänyt Julia Kristeva on käsitellyt toiseutta teoksessaan *Muukalaisia itsellemme* jo yli kolmekymmentä vuotta sitten, on aihe edelleen ajankohtainen ja merkittävä. Vähemmistöryhmien epätasa-arvoinen kohtelu on edelleen arkipäivää Suomessakin (ks. esim. Östergård 2016; Luotonen 2014).

Toiseuden kaksi puolta, ulkopuolisuuden kokeminen ja tuotettu ulkopuolistaminen, vaikuttavat voimakkaasti henkilön kokemuksiin ja ajatteluun sekä suhteisiin muihin ja itseensä. On tärkeää tarkastella toiseuden syitä ja itse ilmiötä autofiktion ja totuusperustaisen kirjallisuuden ohella

fantasiateoksissakin, käsittelee hän fantasiasia maagisten ja todellisuudenulkoisten asioiden lisäksi aina oman aikansa ilmiöitä jollakin tavalla (Sinisalo 2004, 23). Vikin *Kaksosauringot*-trilogia on nuorille ja nuorille aikuisille suunnattua kirjallisuutta. On tarkoituksenmukaista havainnoida, minkälaisia asioita trilogia välittää lukijoilleen ja millaisia asioita lukija voi teoksen avulla saavuttaa; fantasia toimii keinona etäännyttää arkipäivän ongelmat kauaksi lukijan todellisuudesta, jolloin niiden käsittely voi olla helpompaa ja luontevampaa (ks. Ihonen 2004, 77–78). Toiseuden aiheuttajien ja erilaisten ulkopuolisuuden kokemusten havainnoiminen trilogiaa lukiessa voi siis auttaa käsittelemään myös lukijan omia havaintoja, pelkoja ja tunteita.

Toiseutta on tutkittu Suomessakin melko paljon, mutta havaintojeni mukaan toiseuden tutkimus sijoittuu usein muille tieteenaloille kuin kirjallisuuden tutkimukseen. Käsitteen tausta on vahvasti sosiologiassa ja sosiaalipsykologiassa. Toiseutta on viime vuosina tarkasteltu muun muassa sosiologiassa (ks. esim. Malin 2006) ja informaatiotieteessä (ks. esim. Haasio 2015). Malin (2006) tarkastelee väitöskirjassaan *Biovalta, toiseus ja naisten toimijuus hedelmöityshoidoissa* naisten toiseutta ja toimijuutta sekä biovallankäyttöä liittyen hedelmöityshoitoihin. Aineisto on kerätty haastattelemalla ja tutkimuksessa toiseutta tarkastellaan nimenomaan liittyen muun muassa hedelmällisyyteen ja yhteiskunnan normeihin (ks. Malin 2006). Haasion (2015) väitöskirjassa *Toiseus, tiedontarpeet ja tiedon jakaminen tietoverkon ”pienessä maailmassa”* tarkastellaan sosiaalisesti vetäytyneiden henkilöiden informaatiokäyttäytymistä. Tutkimuksessa on selvitetty ”toiseuden kokemuksen vaikutusta tiedontarpeiden sisältöihin ja niiden artikulointiin” (Haasio 2015, 5). Tässäkin tutkimuksessa aineistona ovat faktuaaliset tekstit, tarkastelussa on erään verkkosivuston keskustelufoorumi puheenvuoroinen. Toiseuden tarkastelu onkin painottunut reaali maailman tekstien tarkasteluun fiktiivisten tekstien tarkastelun ollessa vähemmän tutkittua.

Etenkin fantasiakirjallisuudessa ilmenevää toiseutta on tutkittu Suomessa vähän. Tiina Mononen (2010) on pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut toiseutta Robin Hobbinsin fantasiateoksessa *Fool's fate*. Monosen tutkimuksen alkuasetelma on samantyyppinen kuin omani, mutta olemme rajanneet tarkastelua hieman eri tavoin; Mononen tarkastelee gradussaan laajemmin henkilöiden representaatioita sekä niiden tuottamaa diskurssia, tässä tutkielmassa tarkastellaan kahden keskeisimmän päähenkilön kokemuksia ja kohtaamisia toiseutta aiheuttavina ilmiöinä. Monosen (2010) lähtökohtana tutkielmassaan on diskurssien vertailu, kun taas omassa tutkielmassani tarkastelen toiseutta ilmiönä fantasiatrilogiassa sekä syitä toiseuden kokemusten taustalla. Tarkastelen tässä tutkielmassa toiseuden sekä yksilöön että

yhteisöön liittyviä syitä, joista osa on siirrettävissä suoraan tarinanulkoisen maailman toiseuden kokemuksiin, osa taas on mahdollisia vain Vikin luomassa fantasiamaailmassa. Myös analyysiaineistot ovat monellakin tapaa hyvin erilaiset. Mononen tarkastelee ulkomaista ja aikuisille suunnattua fantasiateosta, minä kotimaista nuortenkirjasarjaa.

Kotimaisen kirjallisuuden tutkimus on tärkeää, sillä kirjallisuutta tuotetaan ja luetaan täällä varsin paljon (ks. esim. WSOY 2019, Tammi 2018). Fantasiakirjallisuutta on tutkittu Suomessa enenevässä määrin (Roine 2014, 40), mutta kotimaista fantasiakirjallisuutta ei juurikaan, mikä voi johtua siitä, että suomalaista korkeaa fantasiaa ei ole tuotettu suhteessa muihin kirjallisuudenlajeihin tähän mennessä vielä kovinkaan paljoa (ks. Soikkeli 2013, 281). Fantasian arvostus kirjallisuuden lajina on kasvanut hiljalleen ja vasta viime vuosikymmeninä fantasia on alettu nähdä laajemminkin myös arvokkaana kirjallisuuden lajina, ei ainoastaan aikuisten satuna (ks. Roine 2014, 41–42; Sinisalo 2004, 21, 24). Fantasiakirjallisuuden tutkimusta on alettu hiljalleen tuottaa enemmän kuin aiemmin (Roine 2014, 40) ja etenkin pro graduissa fantasiakirjallisuus on tarkastelun kohteena alkanut näkyä enenevässä määrin viime vuosina (esim. Terentjeva 2018, Lauttamus 2017). Toiseutta fantasiateoksissa on kyllä tutkittu jonkin verran, mutta nuorten kotimaisen fantasiakirjallisuuden toiseuden tutkimusta en ole löytänyt omaa kandidaatintutkielmaani (Nieminen 2018) enempää.

Tarkastelen tutkielmassani koko Erika Vikin *Kaksosauringot*-trilogiaa. Teoksissa otetaan kantaa moniin nykypäivän nuoria koskettaviin ilmiöihin ja esimerkiksi tulevaisuuden uhkakuviiin, kuten sodan uhkaan ja eriarvoisuuteen fantasian keinoin. Nuorten arjessakin näyttäytyvät ilmiöt tapahtuvat trilogiassa taikamaailmassa todellisenkaltaisen maailman sijaan. Nuorten elämää koskettavien teemojen tarkasteleminen on perusteltua tieteellisen tutkimuksen tekemistä. Vaikka teossarja on sivumäärältään melko laaja, tässä tutkielmassa on perusteltua tarkastella koko trilogiaa: toiseuden kokemukset ilmenevät eri tavoin ja muuttuvat trilogian tarinan tapahtumien aikana. On siis tämän tutkielman kannalta mielekästä valita tarkastelun kohteeksi koko trilogia, sillä jonkin yksittäisen teoksen rajaaminen tarkastelun ulkopuolelle ei olisi ollut tarkoituksenmukaista tutkielman kokonaisvaltaisen analyysin tekemisen kannalta. Toiseudesta tekemäni havainnot ovat samansuuntaisia läpi trilogian (eri henkilöt esimerkiksi kokevat samankaltaisia ulkopuolisuuden tuntemuksia), joten erilaisia toiseuden muotoja ei lopulta ole valtavan paljoa vaan ne muistuttavat toisiaan. Molemmilla päähenkilöillä on eri syistä johtuvia samankaltaisia kokemuksia.

Tässä tutkimuksessa esitellään aluksi Vikin trilogia, henkilöt ja maailma sekä suhde fantasiakirjallisuuteen. Tämän jälkeen käsitellään toiseuden käsitettä ja esitellään teorialähteet, Julia Kristevan *Muukalaisia itsellemme* -teos, Stuart Hallin *Identiteetti* sekä muut toiseuden tarkasteluun liittyvät lähteet. Tämän jälkeen havainnoidaan ja ryhmitellään toiseuden muodot *Kaksosauringot*-trilogiassa, ensin yksilöön liittyvät toiseuden syyt ja sitten yhteiskuntaan liittyvät ulkoiset syyt. Lopuksi esitellään analyysin avulla saadut havainnot toiseuden muodoista ja syistä sekä pohditaan toiseuden tutkimuksen merkitystä nyt ja tulevaisuudessa sekä millaisia kysymyksiä tutkielman tekeminen herätti.

Tässä tutkielmassa on kaksi tutkimuskysymystä, joiden avulla tarkastellaan toiseutta Vikin trilogiassa.

1. Millaista toiseutta tarkastelemani päähenkilöt kokevat Vikin trilogiassa?
2. Ketkä henkilöhahmot ja mitkä asiat luovat toiseutta teoksissa?

Tutkielmalla on tutkimuskysymysten pohjalta kaksi hypoteesia:

1. Päähenkilöt kokevat monenlaisia toiseuden muotoja trilogiassa,
2. Päähenkilöt luovat itse omaa toiseuttaan muiden tuottaman ulkopuolistamisen ohella.

Taustaoletuksena on, että teossarjassa toiseutta on useammanlaista ja erilaiset toiseuden muodot ovat nähtävissä henkilöiden ajatuksista ja toiminnasta. Eri henkilöt suhtautuvat kokemuksiinsa ja muiden toiseuttamiseen eri tavoin ja muun muassa suojautuvat tai hyökkäävät tilanteesta riippuen. Toiseuden kokemuksiin vaikuttavat esimerkiksi muut henkilöiden lajit, siis muun muassa ihmiset, selesit ja tulilinnut; henkilöiden yksilölliset piirteet; paikka, jossa liikutaan sekä henkilöiden omat ajatukset.

Teoksista havainnoidaan ja analysoidaan siis toiseuden ja ulkopuolisuuden kokemuksia sekä niiden taustalla olevia ilmiöitä muun muassa Julia Kristevan ja Stuart Hallin havaintojen avulla. Tarkasteltavana on myös ketkä ja mitkä asiat teoksessa luovat toiseutta. Tutkimuskysymysten tausta-ajatuksena on, että teoksissa toiseuden tema ilmenee selkeästi. Pohjaan hypoteesini osin aiempaan kandidaatintutkielmani havaintoihin (Nieminen 2018) sekä heränneisiin ajatuksiini teoksia lukiessani. Erilaiset toiseuden kokemukset ovat olleet trilogiassa nähtävissä jo aivan ensimmäisestä luvusta lähtien (ks. esim. Vik 2017, 10–18). Toiseuden tema säilyy keskeisenä kantavana teimana läpi trilogian.

2 Erika Vikin *Kaksosauringot*-trilogian esittely

2.1 Kirjailijan ja trilogian esittely

Erika Vik on vuonna 1982 syntynyt, pääkaupunkiseudulla asuva kirjailija ja kuvittaja. Hänen esikoisteoksensa on *Hän sanoi nimekseen Aleia* (2017) (myöhemmin viitataan teokseen lyhenteellä KA I), tämän jälkeen hän on kirjoittanut trilogian seuraavat osat *Seleesian näkijä* (2017) (myöh. KA II) ja *Nefrin tytär* (2018) (myöh. KA III). Vik on aloittanut romaaniensa kirjoittamisen jo yli kaksikymmentä vuotta sitten, mutta työsti teokset julkaisukelpoiseksi vasta muutama vuosi sitten (KA III, lieveteksti). Hän on sittemmin julkaissut fantasiamaailmansa historiaa ja ilmiöitä käsittelevän tietosivuston, selesia.com, jossa on muun muassa karttoja trilogian maailmasta ja kuvia henkilöistä sekä tietoa eri alueiden historiasta ja lajistoista (Vik 2017–2018).

Tarkastelun kohteena olevan *Kaksosauringot*-trilogian maailmassa on kaksi rinnakkaista ulottuvuutta. Näkyvä maailma, jossa fyysisen ruumiin omistavat olennot elävät, on kaksosaurinkojen maailma, jota kutsutaan myös aurinkojen maailmaksi ja kahden auringon maailmaksi. Aurinkojen maailma on ulottuvuus, jossa ihmiset ja lähestulkoon kaikki muut elävät olennot asuvat. Aurinkojen maailmassa on kolme tunnettua mannerta: Dwyr, Seleesia ja Kaukomaat, joihin kuuluu muun muassa Thellurian keisarikunta, Ainikia ja Kharmar (kaksi jälkimmäistä esiintyy trilogiassa ainoastaan mainintoina). Dwyrin manner on agraarinen ja alkeellinen yhteiskunta, jossa ei tunneta sähköä ja teknologia perustuu lähinnä kaasu- ja höyrykoneisiin. Seleesia on saarivaltio, joka muodostuu pääsaaresta sekä pienemmästä Feonin saaresta. Manner on ilmastoltaan lämmin ja pääosin seleesien asuttama. Miljöö on kaupungistunut ja seleesien elämäntapa kaupunkikeskeinen. Seleesiassa tehdään paljon erilaisia asiantuntijatöitä, kuten maanmittausta ja historiantutkimusta. Thellurian keisarikunta on aurinkojen maailman suurin valtakunta, jossa on paljon kehittyneempää tekniikkaa kuin muualla trilogian maailmassa. Thelluriassa on muun muassa *mahtiin* (ks. jäljempänä) perustuva, melko alkeellinen sähköjärjestelmä, jota Aleian uskotaan pystyvän kehittämään lumouksensa avulla. Thellurian elämäntapa on Dwyrin ja Seleesian elämäntapojen väliltä. Suuria kaupunkeja on jonkin verran, mutta myös maataloutta harjoitetaan enemmän kuin esimerkiksi Seleesiassa. (KA I; KA II; KA III; Vik 2017–2018.)

Kahden auringon maailman rinnalla on toinen ulottuvuus, varjojen maailma, jossa vain harvat olennot voivat liikkua. Varjojen maailmassa virtaa mahdiksi kutsuttu näkymättömistä

hiukkasista koostuva ”virta”. Mahdin avulla seleesit voivat tehdä ihmisille mahdottomia, yliluonnolliselta vaikuttavia asioita kaksosaurinkojen maailmassa. Seleesien lisäksi muun muassa fenneki-kehut ovat yhteydessä varjojen maailmaan ja voivat liikkua siellä. Trilogian todellisuudessa on olemassa muitakin maailmoja, mutta niitä ei esitellä lukijalle mainintaa tarkemmin, eivätkä tarinan päähenkilöt Aleiaa lukuun ottamatta tiedä muista maailmoista (KA I; KA II; KA III; Vik 2017–2018.)

Kaksosauringoissa kuvataan useita erilaisia inhimillisiä lajeja, joihin suhtaudutaan hyvin eri tavoin. Valtaväestönä kahden auringon maailmassa ovat ihmiset. He asuttavat valtaväestönä kaikkia tunnettuja mantereita Seleesia lukuun ottamatta. Ihmiset ovat samankaltaisia kuin millaisina ihmiset tunnetaan todellisessa maailmassa. Heillä ei ole yliluonnollisia kykyjä, eivätkä he kykene aistimaan näkymätöntä mahtia kuten seleesit ja jotkut muut lajit tarinan maailmassa. Teossarjassa on todellisenkaltaisia eläimiä, joilla ei ole maagisia tai muuten fantastisia piirteitä, mutta myös eläinlajeja, jotka tunnetaan ainoastaan sekundaarissa fantasiamaailmassa: fennekit, damoorit ja tulilinnut ovat esimerkkejä tällaisista lajeista. Osa fantastisista eläimistä ajattelee inhimillisesti, osa pystyy jopa kommunikoimaan ihmisten kanssa. (KA I; KA II; KA III; Vik 2017–2018.)

Seleesit ovat Dwyrin mantereella vähemmistökansa, joita ihmiset pelkäävät heidän poikkeavan ulkonäkönsä, muun muassa pimeässä kiiluvien kissamaisten silmien, sekä ihmisille yliluonnollisena näyttäytyvien kykyjen vuoksi. Seleesit ovat yhteydessä varjojen maailmaan ihmisistä poikkeavan kehon rakenteen vuoksi ja he osaavat ”kanavoida” mahtia heillä olevan toisen pulssin avulla. Mahdin kanavoiminen näyttäytyy ihmiselle yliluonnollisilta vaikuttavina ilmiöinä, kuten tulen sytyttämisenä tyhjästä tai tuulen aiheuttamisena. Mahdin kanavoimisen aiheuttamia näkyviä muutoksia kutsutaan magiaksi. Erityisten ja jopa vaarallisten kykyjensä vuoksi seleeseihin suhtaudutaan Dwyrissä ja Thelluriassa vihamielisesti ja rasistisesti, etenkin maaseudulla ja niissä kaupungeissa, joissa seleesejä on vain vähän. Suurissa satamakaupungeissa suhtautuminen on suopeampaa, sillä seleesit ovat tuttu näky matkustuspaikoilla. (KA I; KA II; KA III; Vik 2017–2018.)

Seleesit ovat kuitenkin valtaväestöä omalla mantereellaan Seleesiassa. Siellä ilmasto on lämpimämpi ja he saavat liikkua kulttuurilleen tyypillisesti vapautuneemmin ja kevyemmin vaateettuna kuin ihmisten keskuudessa sekä noudattaa omia rytmejään eli elää yöpainotteisesti. Seleesit ovat asuttaneet Seleesian mannerta yksin vasta joitakin vuosikymmeniä. Ennen mantereella asui myös seleesien vihollislaji tulilinnut, joiden

inhimillisiin piirteisiin suhtautumista tarinan henkilöt joutuvat pohtimaan monia kertoja. (KA I; KA II; KA III.)

Erika Vikin *Kaksosauringot*-trilogia on nuorille aikuisille suunnattu fantasiateossarja. Sarjan päähenkilöt ovat nuori, muistinsa täysin menettänyt ihmisnainen Aleia sekä keski-ikää lähestyvä, traumatisoitunut seleesimies Corildon. Teossarjassa matkustetaan halki mantereiden selvittäen samalla Aleian menneisyyttä ja täydellisen muistinmenetyksen syytä. Corildon haluaa selvittää, miksi Aleia on menettänyt muistinsa ja miten tällä voi olla yliluonnollisia kykyjä, vaikka hän on ihminen. Corildon on paennut omaa menneisyyttään muuttamalla asumaan hyvin kylmälle ja syrjäiselle alueelle pääosin ihmisten asuttamalle Dwyrin mantereelle. Corildon tekee tutkimustyötä Seleesian tieteellisen tutkimuksen seuralle, mutta hän on tavoitellut työpaikkaa osin päästäkseen pois seleesien asuttamalta Seleesian mantereelta, jossa hänellä oli liikaa kipeitä muistoja ja tuttuja henkilöitä muistuttamassa niistä. Heidän lisäksi teossarjassa seurataan heidän ystäviään, perheenjäseniään ja muutamia muita henkilöitä ja olentoja. Matkan aikana päähenkilöt havaitsevat koko ajan selkeämmin, että Aleia on poikkeavampi kuin miltä aluksi vaikutti, hän esimerkiksi pystyy aistimaan huonoiksi tuuliksi kutsutut oudot mahdin virtaukset, jotka aiheuttavat seleeseille suuria tuskia ja pelon tunteita ja joita ihmisen ei pitäisi olla mitenkään mahdollista aistia.

Teossarjassa on tarinanulkoisia kertoja, joka kertoo tapahtumista osallistumatta itse tarinan tapahtumiin. Fokalisaatio vaihtelee tapahtumien keskiössä olevien henkilöiden mukaan. Lukija tietää tarinan tapahtumia merkittävästi laajemmin kuin henkilöihahmot. Aleialle esimerkiksi selviää varsin myöhään tarinan aikana, että useat henkilöt etsivät häntä, vaikka lukija on tiennyt tämän jo kauan. Kaikkitietävän kertojan avulla eri henkilöiden suhtautuminen itseensä ja toisiinsa tulee lukijalle selvemmin esiin kuin silloin kun kertojana olisi esimerkiksi yksi tarinan henkilöistä.

Vikin esikoisteos on *Kaksosauringot I: Hän sanoi nimekseen Aleia* (2017), jossa matkakertomus alkaa. Keskiössä ulkonäkösä perusteella noin 18-vuotiaaksi arvioitu Aleia, joka on menettänyt täysin muistinsa ja päätyy saamaan apua seleesimies Corildonilta, joka on ulkoisesti arvioiden noin 35–40-vuotias. Seleesit ikääntyvät kuitenkin merkittävästi ihmisiä hitaammin, joten Corildon on todelliselta iältään huomattavasti Aleiaa vanhempi, hieman yli 60-vuotias (KA III, 366). Yhdessä he lähtevät Dwyrin mantereelta matkaamaan kohti Seleesian mannerta selvittämään, miksi Aleian muistot ovat kadonneet kokonaan ja millainen mahdollinen lumous hänen sisällään on. Matkallaan he kohtaavat monenlaisia henkilöitä, joista

he pitävät ja joita he rakastavat, mutta jotka he joutuvat jättämään taakseen, jotta eivät vahingoittaisi näitä (ks. esim. KA I, 314–315). Matkaajat kohtaavat myös monenlaisia ennakkoluuloja ja rasistista suhtautumista monista eri syistä. Seleeseihin kohdistuvaa rasismia kutsutaan *Kaksosauringoissa* nimellä *lajismi*. Nuoren naisen ja huomattavasti iäkkäämmän seleesimiehen ei ole sopivaa liikkua kaksin kaikkialla, seleesien ja ihmisten suhteet ovat ylipäänsä hyvin paheksuttuja ihmisten asuttamilla mantereilla. Lisäksi osa ihmisistä suhtautuu hyvin vastentahtoisesti seleeseihin taikauskoisuutensa vuoksi (ks. esim. KA I, 114–117). Keskeisinä teemoina trilogian avausosassa ovat erilaisuus, menneisyyden merkitys yksilölle sekä ystävyys.

Kaksosauringot II: Seleesian näkijä (2017) on sarjan toinen osa, jossa Aleia ja Corildon saapuvat Seleesiaan. Menneisyyden varjot, vastoinkäymiset ja pelot seuraavat molempia ja vaikeuttavat ongelmien ratkomista ja Aleian salaisuuden selvittämistä. Etenkin Corildonin menneisyys ja muistot traagisesti kuolleesta vaimosta ja syntymättömästä lapsesta nousevat teoksessa keskiöön. Päähenkilöt kipuilevat kiintymysten tunteidensa kanssa, sillä he eivät halua aiheuttaa kenellekään tuskaa tai ikävää, mutta eivät kuitenkaan voi antautua suhteisiinkaan, sillä tulevaisuus on hyvin epävarma. Aleian lumouksen tutkiminen aiheuttaa epäselvyyksiä Seleesiassa, sillä Aleiaa esimerkiksi epäillään aseeksi seleesejä vastaan (KA II, 311–313). Molempien päähenkilöiden ongelmat tulevat lukijalle ilmi aiempaa selvemmin ja molemmat kamppailevat itsensä ja omien ongelmiansa kanssa aiempaa vahvemmin. Samalla eri olentojen välit kiristyvät ja teoksen lopulla syttyy sota Seleesian mantereella tulilintujen ja seleesien välille. Teoksessa useat henkilöt pohtivat paljon omia ulkopuolisuuden ja erilaisuuden kokemuksiaan ja tunteitaan esimerkiksi menneisyyteen, sosioekonomiseen asemaan ja seksuaalisuuteen liittyen sekä koittavat ratkaista niihin liittyviä ristiriitoja. (KA II.)

Kaksosauringot III: Nefrin tytär (2018) on teossarjan kolmas ja viimeinen osa. Aleia on tuntemattomasta syystä kaapattu Thelluriaan ja Corildon lähtee apujoukkojen kanssa pelastamaan tätä. Aleian lumous on yhä voimakkaampi ja ”oireilee” aiempaa enemmän esimerkiksi aiheuttamalla sinistä hehkua Aleian ihon alla. Samaan aikaan Seleesiassa soditaan, tulilinnut ovat päättäneet vallata itselleen kuuluneen mantereen takaisin seleeseiltä. Sota on julmaa ja monien henkilöiden läheisiä ja rakkaita vahingoittuu ja kuolee taisteluissa. Sota jakaa mielipiteitä ihmisten keskuudessa. Osa ihmisistä ei halua osallistua eri lajien välienselvittelyyn lainkaan, osa taistelee tulilintujen ja osa seleesien puolella. Sodan aiheuttaman pakolaisvirran vuoksi useissa ihmisten asuttamissa rannikkokaupungeissa rakennetaan muureja, joilla estetään seleesipakolaisten pääsy ihmisten hallitsemille mantereille. (KA III.)

Thellurian hallitsijat haluavat valjastaa maagiset ”huonot tuulet” tai ”solairiset aallot” energiantuotantoon ymmärtämättä, että aallot aiheuttavat seleeseille suunnattomia fyysisiä ja henkisiä tuskia. Suuren ja taistelunhaluisen ihmiskansan, kartaagien, kuningatar Kharmarin Solai Arai-kam Doura ensimmäinen tiedostaa huonojen tuulten seleeseille aiheuttaman tuskan, mutta seleeseihin kohdistuvan inhonsa takia haluaa jatkaa prosessia. Solai toivoo, että aallot voidaan valjastaa myös aseeksi, jonka avulla seleesit hävitettäisiin maan päältä lopullisesti. Aleia kuitenkin onnistuu estämään suunnitelman ja koko maailmanlopun, jonka solairiset aallot olivat vähällä aiheuttaa. Samalla Aleia menettää lumouksensa ja sisällään asuneen toisen olennon, nefrin, ja on vain tavallinen nuori nainen. Tapahtumien johdosta Seleesian sota päättyy ja tulilinnut vetäytyvät Seleesiasta. (KA III.)

Valta kietoutuu osaksi toiseutta olennaisesti. Toiseuttamiseen liittyy aina vallankäyttö: toisella osapuolella toiminnassa on valta saada toinen kokemaan toiseutta, siis ulkopuolisuutta ja kuulumattomuutta (Kristeva 1992; Hall 1999; Liebkind 1988). Tässä tutkielmassa ei ole tarkasteltu vallankäyttöä toiseuttamisen osana tarkemmin, mutta vallankäyttöä ei voida toiseuden osana täysin sivuuttaakaan. Trilogiassa ihmiset ovat valtaväestö: heitä on lukumääräisesti enemmän ja he asuttavat esiteltyä maailmaa pääosin. Seleesit ovat pienempi vähemmistö, jota pelätään ihmisille mahdottomien kykyjensä vuoksi. Tämä kahtiajako on selkein ja näkyvin toiseuden aiheuttaja trilogiassa. Kuitenkin myös ihmisalueilla on hierarkiansa, esimerkiksi rikas, teknologisesti kehittynyt ja suuri Thellurian valtakunta on vaikutusvaltaisempi kuin köyhempi, pienempi ja agraarinen Dwyrin kuningaskunta ja voi vaikuttaa päätöksillään pienempiin valtioihin. Lisäksi trilogiassa valtaa käyttävät tulilinnut, joka on inhimillisten ja hyvin älykkäiden jättiläislintujen muodostama heimo. Tulilinnuilla on valtaa seleeseihin ja ihmisiin nähden, sillä ne aiheuttavat muun muassa sotatoimillaan suurta vahinkoa ja pelkoa Seleesiassa. Vallasta taistellaan myös pienemmässä mittakaavassa ja esimerkiksi jengien väliset yhteenotot Nordinian kuningaskunnassa eivät ole tavattomia. Jengeihin liittyy pelkoja, jäsenet hyödyntävät valta-asemaansa rikoksia tehdäkseen ja heitä vastustavat voivat joutua kohtaamaan väkivaltaa ja muita uhkailun muotoja. Valtaa käytetään trilogiassa monin tavoin. Informaatiovaikuttaminen propagandan avulla on yleistä, vanhoja kansantaruja pidetään yllä vähemmistökansan aseman heikentämiseksi sekä epäluuloisuus ja vihamielisyys vaikeuttavat työnsaantia. Valta aiheuttaa myös ristiriitoja, sillä ihmisten asuttamalla seuduilla pelätään, että ihmiset menettävät vallan seleesien takia. Seleesit taas pelkäävät menettävänsä valtansa asuttamallaan saarimantereella.

2.2 *Kaksosauringot* fantasia- ja nuortenkirjallisuutena

Fantasiakirjallisuus on monipuolinen ja laaja kirjallisuuden lajityyppi (Sisättö 2006, 9). Johanna Sinisalon (2004, 23) mukaan kirjoittaessaan fantasiaa kirjailija ”peilaa, analysoi ja purkaa tiettyä, usein yhteiskunnallista, problematiikkaa” fiktion keinojen avulla. Ilmiö on nähtävissä myös Vikin *Kaksosauringoissa*. Teossarjassa voimakkaiksi teemoiksi nousevat muun muassa ulkopuolisuus, itsen etsiminen ja pakolaisuus, jotka ovat nykymaailmassakin paljon puhuttavia ilmiöitä.

Fantasiakirjallisuudelle tyypillistä on erilaisten piirteiden ryhmittely ja valtavan suuren genrekentän pieniminen erilaisten määrittelyiden avulla. Fantasiassa voidaan nähdä olevan erilaisia alagenrejä erilaisten piirteidensä mukaan. Genret eivät yleensä ottaen ole toisensa poissulkevia, vaan ennemminkin päällekkäisiä, ja niiden avulla voidaan ryhmitellä fantasiakirjallisuuden eri osasia yksittäisissä teoksissa. Fantasiaa voidaan jaotella sen maailman tai maailmojen mukaan, siellä tapahtuvien ihmeellisten ilmiöiden perusteella sekä suhteessa tarinanulkoiseen primaariin maailmaan. (Sinisalo 2004, 11–23.)

Suomeen fantasiakirjallisuuden genre on Markku Soikkelin (2013, 280) mukaan vakiintunut osaksi kirjallisuuden kenttää hitaasti. Vaikka etenkin käännettyä fantasiakirjallisuutta on ollut saatavilla Suomessa ja vähintäänkin puoli vuosisataa, alkoi genren suosio ja arvostus kasvaa toden teolla vasta 1990-luvulla muun muassa J. R. R. Tolkienin *Taru sormusten herrasta* -elokuvasovitusten sekä J. K. Rowlingin Harry Potter -kirjasarjan myötä. (Ks. Soikkeli 2013, 280.) Kotimaisen fantasiakirjallisuuden julkaiseminen on lisääntynyt hitaasti (Bengtsson 2000, 13), mutta viime vuosikymmenien aikana etenkin kotimaista fantasiaa on julkaistu aiempaa enemmän (Bengtsson 2000, 6). Kansainvälisestikin menestyneitä kotimaisia fantasiateoksia ovat kirjoittaneet muun muassa Salla Simukka sekä Elina Rouhiainen. Erika Vik liittyy osaksi suomalaisen nuorten fantasiakirjallisuuden kenttää esikoistrilogiallaan *Kaksosauringot*. Nuorten fantasiakirjoissa tyypillistä on muun muassa kiinnostusta ylläpitävä sisältö. Tarinoiden tulee sisältää tarpeeksi jännittäviä käänteitä ja seikkailuja, jotta (yleensä nuori) lukija jaksaa seurata tarinaa (Ihonen 2004, 77). Vikin teossarjassa tapahtumia ja yllättäviä juonenkäänteitä on paljon, joten lukijan mielenkiinnon ylläpitäminen koko trilogian yli 1700 sivun ajan on vaivatonta.

Fantasiakirjallisuuden genren lähtökohtana nähdään usein ”arkitodellisuuden ulkopuolelle ulottautuminen” sekä realistiselle maailmalle vieraiden olentojen, paikkojen ja tapahtumien kuvaus (Sinisalo 2004, 13; Ihonen 2001, 136–138). *Kaksosauringot*-trilogiassa on lukuisia

lukijan arkitodellisuudesta poikkeavia piirteitä: koko seleesien laji maagisine kykyineen; toisenlainen maailma, jossa on kaksi aurinkoa, näkymätön rinnakkaisulottuvuus, jossa mahti virtaa sekä tuntemattomat kielet ja muut kulttuurien piirteet (KA I–III). Teoksissa esitellään lukijalle lukuisia tuntemattomia ja osin maagisiakin olentoja ja paikkoja, esimerkiksi kaoortti eli portti eri ulottuvuuksien välillä, uudenlaiset mantereet sekä tässä tutkielmassa jo aiemmin mainitut fennekit, tulilinnut ja amargundit.

Kaksosauringoissa on saduille ja fantasiakirjallisuudelle tyypillinen juonen rakenne (ks. Bengtsson 2000, 16–17): molemmat päähenkilöt joutuvat mukaan suureen ja uhkaavaan seikkailuun vastentahtoisesti, he matkaavat halki mantereiden yhdessä ja heillä on apunaan suuri ystävien ja auttajien joukko. Lopulta päähenkilöt pelastavat maailman maagisilla kyvyillään ja rauha ja turvallisuus palaavat maailmaan (vrt. Bengtsson 2000, 16). Matkan aikana he kehittyvät paremmiksi henkilöiksi ja oppivat itsestään ja muista uusia asioita. Corildon esimerkiksi oppii hyväksymään menneisyytensä (KA III, 560) ja Aleia saa menneisyyden muistonsa takaisin (KA III, 556–558). Samalla he oppivat hyväksyntää ja solmivat uusia sosiaalisia suhteita ja molemmat päähenkilöt löytävät myös kumppanit (KA III, 554–558). (ks. Wienker-Piepho 2004, 47). Tarkastelluissa Vikin teoksissa on keskeisesti nähtävissä fantasiakirjallisuudelle tyypillinen hyvän ja pahan taistelu (ks. Leinonen 2006, 30), esimerkiksi kun tulilinnut ja kartaagikansa hyökkäävät Seleesiaan (KA II, 501) sekä kun Mustarastaan klaani kaappaa Aleian, sillä tilanne kärjistyy trilogian lopussa väkivaltaiseen yhteenottoon kaappaajien ja kaapatun ystävien välillä (KA III, 314–315). Vikin trilogia on juoneltaan siis hyvinkin stereotyyppinen fantasiakirjallisuuden edustaja.

Trilogia on myös *matkakertomus*. Matkakertomuksille on tyypillistä ”eri kansallisuuksien tapakulttuureihin ja toiseuksiin liittyvät erot” (Hosiaisuus 2016, 571). *Kaksosauringot*-trilogiassa havainnoidaan erilaisia kulttuureja matkustamisen ohessa. Esimerkiksi Corildon kertoo muistinsa täysin menettäneelle Aleialle eri kansoista ja eri maiden ominaisuuksista, ja päähenkilöt pohtivat eri ihmisten erilaisia suhtautumistapoja itseensä ja muihin lajeihin (ks. esim. KA II, 216–217). Matkustaminen tuo trilogiassa niin päähenkilöiden kuin sivuhenkilöidenkin toiseuksia esiin, kun erilaiset kulttuurit ja yksilöt kohtaavat.

Fantasiakirjallisuutta tarkastellessa on syytä tuntea tyypillinen jako primaarisiin ja sekundaareihin maailmoihin. Primaarimaailma on tarinanulkoinen, todellisuutta vastaava maailma kerronnassa, sekundaari maailma taas tarinan sisällä oleva maailma, jollaisia voi olla useitakin joko rinnakkain tai sisäkkäin. (Ks. Tolkien 2010, 236–237; Bengtsson 2001, 333–

334; Ihonen 2001, 136.) Tässä tutkielmassa tarkasteltavan trilogian miljöö sijoittuu täysin sekundaariin maailmaan, sillä ei ole yhteyttä primaariin maailmaan, vaan kaikki tarinan maailmat ovat erossa tarinanulkoisesta todellisuudesta. Tolkien (2010, 206) määrittelee fantasian tarinaksi, joka ”koskettaa tai käsittelee Satumaata” eli maailmaa, jossa tapahtuu yliluonnollisia asioita. Erika Vik on trilogiaansa varten luonut kokonaisen maailman historioineen ja lajistoineen (ks. Vik 2017–2018).

Fantasiakirjallisuutta voidaan jaotella monin tavoin, yksi tyypillinen jaottelu on korkea fantasia, kahden maailman fantasia ja matala fantasia, joista teos edustaa yhtä (ks. Ihonen 2001, 136–137). *Kaksosauringot* on selkeästi korkean fantasian genreen sijoittuva teossarja. Korkeassa fantasiassa tarina sijoittuu ”itselliseen fantasiamaailmaansa” eikä lukijan tuntemaan kaltaista todellisuutta ole olemassa (Leinonen 2006, 30). Korkeassa fantasiassa kuitenkin on omat lainalaisuutensa ja sääntönsä, usein myös fantasiamaailman historiaa voidaan tarkastella tarinassa, samoin muuta kansanperinnettä. (Leinonen 2006, 30). *Kaksosauringoissa* esitellään melko laajasti maailman lähihistoriaa, kirjoissa on liitteinä kartat, joista lukija pystyy tutustumaan keskeisiin alueisiin ja kaksosaurinkojen maailman tuntemusta on mahdollista laajentaa tutustumalla Erika Vikin luomaan verkkosivustoon selesia.comiin. Korkean fantasian kirjallisuudelle onkin tyypillistä, että maailman selittämistä ja kuvailua jatketaan varsinaisen teoksen ulkopuolella paljonkin (esimerkiksi epilogissa), sillä fantasiassa miljöön, ajan ja tapahtumien tulee muodostaa eräänlainen ykseys (Ihonen 2004, 76) ja fantasiamaailman tulee olla johdonmukainen ja perusteltu (ks. Ihonen 2001, 136–137).

Teossarjan maailma on fantasiakirjallisuuden lisäksi steampunkin genrelle hyvin tyypillinen, viktoriaanisen Britannian tai villin lännen kuvastoihin perustuva maailma (ks. Harju & Meresmaa 2013, 7–9). Steampunkin voidaan nähdä olevan science fictionin alalaji, joka taas - määrittelystä riippuen - on fantasiakirjallisuuden alalaji (ks. Sinisalo 2004, 17, 19–20; Harju & Meresmaa 2013, 8). Trilogian maailmassa erilaiset kellokoneistot ovat suosittuja ja tavallisia, kellomaisiin lukkoihin kiinnitetään erityistä huomiota muun muassa trilogian ensimmäisessä osassa (ks. KA I, 395); naiset pukeutuvat pitkiin mekkoihin ja korsetteihin, miehet taas liivipukuihin; elintavat ovat yksinkertaisia ja sähköä ei tunneta energianlähteenä Thellurian keisarikunnan aluetta lukuun ottamatta (ks. KA I–III). *Kaksosauringoissa* lentäminen on lähinnä siivekkäiden elävien tapa liikkua paikasta toiseen. Kun *Seleesian näkijässä* (2017) Mustarastaan klaanin jäsenet, kaapattuaan Aleian mukaansa, nousevat lentoon eräänlaisella kuumailmapallolaiivalla, seleesit ja muutamat laitteen nähneet ihmiset ovat hyvin järkyttyneitä ja jopa peloissaan oudosta koneesta (KA II, 512–513; 533).

Trilogiassa on nähtävissä steampunkille tyypillisiä yksityiskohtia: höyrykoneet ovat edistyneisin tekninen saavutus, elämäntapa on varsin agraarinen ja perustuu pitkälti hyvin perinteisten ammattien harjoittamiseen, kuten kauppiastoimintaan ja maanviljelyyn (ks. Harju & Meresmaa 2013, 7). Myös ihmisten (ja ei-ihmisten) arvomaailmat vaikuttavat hyvin samankaltaisilta kuin perinteiset länsimaiset arvot (ks. Hall 1999, 129–131; 134–135): ihmisten ylivertaisuutta ja järkiajattelua korostetaan; tiedettä arvostetaan, ja yliluonnollisuutta pelätään tai väheksytään etenkin ihmisten keskuudessa ja tasa-arvokysymyksistä väitellään kiivaasti. Lähes kaikilla trilogian keskeisillä henkilöillä on pyrkimys tasa-arvon lisäämiseen jollakin tavalla. Seleesit haluavat olla tasa-arvoisia ihmisten kanssa ja toisinpäin, Mateo haluaa, ettei hänen vähävarainen taustansa olisi esteenä hyvälle elämälle ja Corildonin pikkusisko Tigran toivoo, ettei hänen seksuaalinen suuntautumisensa asettaisi häntä eriarvoiseen asemaan muihin seleeseihin nähden. Steampunkille onkin tyypillistä keskusteleminen yhteiskuntien epäkohdista ja tarttuminen epäoikeudenmukaisuuteen (Harju & Meresmaa 2013, 8).

Vikin trilogiassa on nuortenkirjallisuudelle tyypillisesti (ks. Hosiaisuus 2016, 649) keskeisinä teemoina muun muassa päähenkilöiden kasvutarinat ja suuri seikkailu. Päähenkilöt ovat tapahtumien käynnistyessä vaikeissa tilanteissa, ja he joutuvat kohtaamaan tapahtumien aikana menneisyyden tapahtumat. Suuri seikkailu on Vikin trilogiassa päähenkilöiden vaiheikas matka eri maissa. Päähenkilöt matkustavat eri kulkuneuvoilla, kohtaavat erilaisia eläviä ja joutuvat yllättäviin tilanteisiin matkallaan selvittämään Aleian maagisten ominaisuuksien taustaa.

Kuten jo aiemmin on mainittu, fantasiakirjallisuudessa käsitellään usein ajankohtaisia aiheita verhottuna maagisuuteen ja outoihin tapahtumiin (ks. esim. Sisättö 2006, 18; Leinonen 2006, 20–21). Tämä näkyy myös *Kaksosauringoissa*, jossa käsitellään esimerkiksi paljon rasismia ilmiönä. Päähenkilöt Corildon ja Aleia joutuvat kohtaamaan monenlaista rasismia (tai *lajismia*, vrt. Lummaa & Rojola 2014, 20) matkojensa aikana. He joutuvat sekä itse rasismin kohteeksi että todistamaan vierestä julmaa, hyökkävää ja alentavaa kohtelua. Rasismista puhutaan trilogian maailmassa paljon ja on fantasialle tyypillistä käsitellä yhteiskunnallisia asioita etäännyttävästi, jolloin lukija voi saada uudenlaista ymmärrystä ajatusten ja ilmiöiden näyttäytyessä arkitodellisuuden ulkopuolella (ks. Leinonen 2006, 36–37). Muita voimakkaasti läsnä olevia teemoja ovat inhimillisyys, suhtautuminen muihin elollisiin, ystävyys, rakkaus ja yhdenvertaisuus.

Myös toiseus on fantasiakirjallisuudelle tyypillinen teema. Usein perinteiset fantasiakirjallisuuden päähenkilöt ovat jollakin tavalla ulkopuolisia: orpoja, syrjittyjä tai hinteliä (Ihonen 2001, 138–139). Toiseus mahdollistaa fantasia- ja nuortenkirjallisuudelle tyypillisen kasvutarinan, jossa toiseutta kokeva päähenkilö oppii uusia asioita itsestään ja muista, kehittää maagisia voimiaan ja on usein tarinan lopussa henkisesti kasvanut paremmaksi kuin alkutilanteessa ollessaan (ks. Ihonen 2001, 143; Bengtsson 2001, 335–336). *Kaksosauringoissa* on lukuisia toiseuden muotoja, joita pää- ja sivuhenkilöt kokevat ja joista he pääsevät eroon henkisen kasvun ja monenlaisten vaiheiden päätteeksi. Esimerkiksi Aleia tuntee toiseutta lumouksensa vuoksi, mutta päätyessään luopumaan lumouksestaan ja samalla vanhemmistaan hän alkaa viimein tuntea kuuluvuutta ja antaa Mateon olla osana elämäänsä (KA III, 556). Toisaalta osa primaarimaailmassa voimakkaasti toiseutta aiheuttavista seikoista ei aiheuta Vikin fantasiamaailmassa toiseuttamista. Ihonväri tai uskonto esimerkiksi eivät ole toiseuden tai toiseuttamisen aiheuttajia kaksosaurinkojen maailmassa. Orpous, henkinen kasvu, ulkopuolisuus ja erilaiset vastakkainasettelut ovat tyypillisiä toiseuden aiheuttajia, mutta myös keskeisiä teemoja fantasia- ja nuortenkirjallisuuden teemoja ja lähtökohtia (ks. Kristeva 1992, Ihonen 2001, Sisättö 2011, 87–88).

3 Toiseuden teoria

3.1 Kristevan toiseuden määrittelyt

Julia Kristeva on 1941 syntynyt bulgarialainen, sittemmin ranskalaistunut kielitieteen professori ja psykoanalyytikko (Simonsuuri 1992, 3–4). Kristeva on kirjoittanut lukuisia tekstejä liittyen muun muassa subjektiin, toiseuteen ja psykologiaan. Hänen toiseuden teorioitaan on hyödynnetty lukuisten eri alojen toiseuden tutkimuksessa, kuten sosiologiassa ja kulttuurintutkimuksessa (ks. esim. Malin 2006; Mononen 2010).

Tässä tutkielmassa toiseuden tarkastelun toisena keskeisenä teorialähteenä on Julia Kristevan vuonna 1992 suomeksi julkaistu *Muukalaisia itsellemme*. Vaikka teos on julkaistu jo vuosikymmeniä sitten, se on vielä nykyäänkin ajankohtainen ja usein käytetty lähde toiseuden tarkasteluun. Toiseus ilmiönä on edelleenkin hyvin ajankohtainen, ja teos käsittelee yksilön toiseutta ajattomasti ja korostaen ihmisten välisen kommunikaation ja toisiin suhtautumisen varsin muuttumatonta luonnetta (ks. Simonsuuri 1992, 4–6). Teoksessa ”kirjallisuuden diskurssi tulkitaan elämän affirmaatioksi ja ahdistuksen kiteytymäksi” (Simonsuuri 1992, 3). Kirjallisuuden avulla voidaan siis käsitellä elämän tapahtumia ja ikäviäkin asioita. Tämä lähtökohta näkyy myös Vikin trilogiassa, jossa henkilöt koittavat hyväksyä elämänsä ja kokemuksensa, vaikka ne aiheuttavat heille ahdistusta ja aiheuttavat toiseuden kokemuksia.

Muukalaisia itsellemme käsittelee muukalaisuutta osin Ranskan 1980-luvun poliittisten kysymysten havainnoimisen kautta (Simonsuuri 1992, 6). Kristevan esseet kuitenkin mahdollistavat tarkastelun ja hänen muukalaisuuteen liittyvien kriteereidensä hyödyntämisen myös muissa konteksteissa, muun muassa fantasiakirjallisuudessa, sillä Kristevan määrittelemät muukalaisuuden piirteet ja kokemukset ovat varsin samanlaisia ajasta, paikasta ja todellisuudesta riippumatta: inhimillinen kokemus ulkopuolisuudesta on samanlaista ajasta toiseen (Kristeva 1992; 101–109). Kristevan esittelemälle toiseudelle tyypillistä ovat kokijan yksilölliset sisäiset kokemukset ulkopuolisuuden kokemusten taustalla, eivät pelkästään eri kansallisuudesta tai asuinpaikasta johtuvat ulkoiset syyt.

Kristevan määritelmien mukaan muukalaisuus syntyy muun muassa oman muukalaisuuden tiedostamisesta, mutta myös juuriltaan revitystä elämästä, kuvainnollisesta tai todellisesta orpoudesta ja kuulumisesta jonkinlaiseen vähemmistöön (Kristeva 1992, 13–47). Kristeva korostaa, että lukijan täytyy tiedostaa oma muukalaisuutensa, jotta voi ymmärtää ja sietää myös

toisten muukalaisuutta (Kristeva 1992, 13). Todellisuudesta etäännytettyä fantasiateosta lukiessaan lukija voi siis päästä havainnoimaan omaa muukalaisuuttaan Kristevan mainitsemalla tavalla ja oppia samalla hyväksymään muiden erilaisuutta.

Kristevan mukaan muukalaiselle tyypillistä on muun muassa onnettomuus (ja oman onnen salaaminen), jatkuva kuvaannollinen ja konkreettinen vaeltaminen, alistuminen, kärsimykseen suostuminen ja kuulumattomuus (Kristeva 1992, 15–18). Näitä toiseuteen liittyviä ilmiöitä on *Kaksosauringoissa* havaittavissa Aleian ja Corildonin toiminnassa ja ajatuksissa merkittävästi. Kristeva esittelee lukuisia muitakin toiseuden piirteitä ja aiheuttajia, joiden näkymistä *Kaksosauringoissa* tarkastellaan tutkielman analyysiluvuissa 4 ja 5.

Muukalaisia itsellemme -teoksen ensimmäisessä luvussa ”Toccata ja fuuga muukalaiselle” (13–47) esitellään kattavasti eritellen lukuisia toiseudelle tyypillisiä piirteitä ja syitä. Muukalaisuuden merkitys ei määrity Kristevan (1992, 28) mukaan ainoastaan suhteessa väestön lukumäärällisiin valtasuhteisiin, vaan kokemus syntyy lisäksi oman muukalaisuutensa tiedostamisesta. Siksi muukalaisuus on hyvin subjektiivinen kokemus, jota voi olla haastavaa arvioida ulkopuolelta. Kristevan mukaan muukalainen ei voi olla onnellinen juuriltaan revittyinä ja vieraana uudessa ympäristössään (Kristeva 1992, 15). Muukalainen, *toinen*, on pakotettu vaeltamaan, sillä sisäinen haava ei saa näkyä ulospäin, eikä muukalainen saa kiintyä ympäristöönsä liikaa. Myös orpous (joko varsinainen tai vertauskuvallinen) sekä erilaiset kärsimykset ja erakkaus kuuluvat Kristevan mukaan muukalaisen piirteisiin (Kristeva 1992, 17–18).

Kristevan muukalainen on sivullinen, etäällä muista ihmisistä ja maailman tapahtumista, julmien sanojen ja asenteiden satuttamattomissa. Toisaalta muukalainen on irrallinen ja *pirstoutunut*, hän ei kiinny tai juuru minnekään pitkäksi aikaa. Muukalainen kohtaa muut vain ohimennen, väliaikaisesti ja on siis täysin vapaa - ja yksinäinen (Kristeva 1992, 21–22). Tähän vapauteen voi Kristevan mukaan liittyä kaikkivoipaisuuden tunne, joka purkautuu voimakkaana seksuaalisuutena tai sairastumisena (Kristeva 1992, 38–40). Uusi ympäristö, kieli ja mahdollisesti eksoottinen ulkonäkö mahdollistaa muukalaiselle aivan uudenlaisen vapautumisen kokemuksen.

Muukalaiselle kotiinpaluukaan ei välttämättä enää tuo kuulumattomuuden tunnetta, sillä poissaollessaan *toinen* on omaksunut joko tietoisesti tai tahtomattaan uuden asuinpaikkansa tapoja (Kristeva 1992, 20–21). Tämän tiedostaminen aiheuttaa muukalaiselle alituisen surun ja melankolisuuden, joka estää häntä iloitsemasta ja näkemästä muutoksia positiivisina asioina.

Sen sijaan Kristevan mukaan muukalainen on ”ihanasti masentunut” (Kristeva 1992, 20). Masennuksen ja surun lisäksi muukalaiselle tyypillinen tunne on viha. Kristevan (mt. 23–24) mukaan muukalainen kokee jatkuvaa vihaa ja ”elää sen keskellä”. Negatiiviset tunteet määrittävät muukalaista, joka tiedostaa tunteidensa avulla oman ulkopuolisuutensa suhteessa ympäristöönsä.

Kristeva arvioi esseessään myös muukalaisen suhdetta kieleen ja työhön. Muukalainen suhtautuu niihin ääripäiden kautta, joko intohimoisesti tai välinpitämättömästi. Kristeva tiivistää muukalaisen suhteen ystäviin ytimekkäästi: ”Muukalaisen ystävät – – eivät voisi olla muita kuin niitä jotka tuntevat olevansa muukalaisia itselleen” (Kristeva 1992, 32). *Toisen* ystävät ovat siis itsekin jollakin tapaa ulkopuolisia, muukalaisia ympäristössään. Toisaalta muukalaisellakin on omat muukalaisuutensa, joiden kautta hän määrittelee itseään ja muita. Muukalainen saattaa torjua muut jopa tiukemmin kuin miten hänet on torjuttu (mt, 32). Samalla muukalainen ei halua keskustella alkuperästään, vaikka muut sitä koittaisivatkin kysellä. Muukalainen on paennut alkuperäänsä, ja juurien miettiminen avaa muukalaisen haavan uudelleen (Kristeva 1992, 37).

Teoksessa on lukuisia muitakin esseitä, joissa Kristeva tarkastelee muukalaisuuden eri puolia ja piirteitä. Näissä esseissä Kristeva pohjaa havaintonsa voimakkaammin historiallisiin tapahtumiin ja henkilöihin. Esseitä hyödynnetään tässä tutkielmassa, mutta vähäisemmässä määrin kuin ensimmäistä, muukalaisuutta yleisemmällä tasolla esittelevää ja analysoivaa lukua.

3.2 Toiseuden ja identiteetin käsitteet Hallin *Identiteetissä*

Stuart Hallin *Identiteetti* käsittelee yksilön identiteettiä, mutta myös erilaisen identiteetin aiheuttamaa ulkopuolisuutta ja rasismia. Teoksessa esitellään Hallin tarkasteluja ihmistenvälisistä suhteista sekä toiseuttamisesta. Keskeistä teksteissä on representaation keinot toiseuttaa muukalainen. Hall pohtii minuuden merkitystä toiseudelle, kulttuurisen identiteetin vaikutuksia toiseuden kokemuksille ja toiseuttamiselle sekä diskurssien ja vallan suhdetta. Vastakkain teksteissä asettuvat usein länsimainen kulttuuri ja muut kulttuurit, mutta Hall muistuttaa, että teoriaa voi hyödyntää myös muihin vähemmistö–enemmistö - vastakkainasetteluihin (ks. Hall 1999, 19).

Hall esittelee artikkelissaan ”Minimaaliset minät” (1999, 9–17) omien havaintojensa pohjalta muukalaisuutta. Hän esittelee identiteetin rakentumisen prosessia ja maahanmuuttajuuteen

liittyviä kysymyksiä. Ajatukset ovat samansuuntaisia kuin edellä mainitut Kristevan esittelemät havainnot; muukalainen esimerkiksi suhtautuu ristiriitaisesti perheeseensä, haluaa toisaalta hylätä sen muttei toisaalta pysty siihen täysin (Hall 1999, 11). Hall pohtii artikkelissaan ihonvärin merkitystä identiteetille, kulttuurin ja identiteetin suhdetta sekä yhteiskunnan vaikutusta identiteetin muodostumiseen. Artikkelin on johdatus teoksen muihin kulttuuria ja identiteettiä sekä toiseutta käsitteleviin artikkeleihin.

Identiteetin seuraavassa luvussa Hall käsittelee kulttuurista identiteettiä: mitä käsite tarkoittaa, miten se muodostuu, käsitteen historiallista taustaa ja suhdetta nykyaikaan. Hallin mukaan identiteetin voi nähdä muodostuneen kolmella tavalla, valistuksen -, sosiologisesta - ja postmodernista subjektista. Ensimmäinen on yleinen käsitys ihmisestä yksilönä, tietoisena ja järkevänä, joka on ominaisuuksiltaan tasavertainen kaikkien muiden ihmisten kanssa (Hall 1999, 21). Sosiologinen subjekti on edellisen jälkeen syntynyt käsitys ihmisestä, jonka subjektin ydin ”muodostui suhteessa ’merkityksellisiin toisiin’” ja joka omaksuu näiden merkityksellisten toisten avulla kulttuurin itselleen (Hall 1999, 21–22). Identiteetti muodostuu tämän näkemyksen mukaan yksilön ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa, mutta minuuteen kuuluu pysyvämpi sisäinen minä ja olosuhteiden ja kulttuurin mukaan muovautuvampi ulkoinen minä (mt. 22). Kolmas identiteetin osa on postmoderni subjekti, ”jolla ei ole kiinteää, olemuksellista tai pysyvää identiteettiä” (Hall 1999, 23). Tämän käsityksen mukaan subjekti muokkautuu jatkuvasti vallitsevan kulttuurin mukaan, eikä ole olemassa yhtä tietynlaista universaalista minää (mt. 23). Artikkelissaan Hall pohtii kulttuurisen identiteetin muodostumista nykypäivänä näiden subjektikäsitteiden sekä historian avulla. Hänen mukaansa identiteetti muodostuu pääasiassa tiedostamattomasti ja jatkaa muuttumistaan läpi elämän (Hall 1999, 39). Minuutta myös tarkastellaan suhteessa muihin. Hallin mukaan tietoisuus minuudesta muotoutuu tiedostamalla, ettei ole sama kuin joku toinen (Hall 1999, 41).

Kansallinen kulttuuri on kulttuurisen identiteetin perusta. Kansallisen kulttuurin avulla ihmisyksilöille pyritään luomaan ajatus ryhmästä, jonka jäseniä he ominaisuuksiensa, ajatustensa ja tapojensa vuoksi ovat (Hall 1999, 50–51). Hallin (1999, 52–54) mukaan kansallinen kulttuuri perustuu sopimiseen ja näennäisiin samankaltaisuuksiin.

Kulttuurisen identiteetin käsite tarkoittaa Hallin mukaan niitä identiteetin puolia, jotka liittyvät ”joihinkin selvärajaisiin etnisiin, rodullisiin, kielellisiin, uskonnollisiin tai (ennen kaikkea) kansallisiin kulttuureihin” kuulumiseen (Hall 1999, 19). Lisäksi vähemmistöön kuulumisen ja

alisteinen asema valtakulttuuriin nähden voidaan nähdä kulttuurisen identiteetin muodostavina osina, jotka luovat yhteyttä muutoin erilaisten kulttuurien välille (Hall 1999, 69). Kulttuurinen identiteetti ja sen muotoutuminen on yksi keskeisistä ilmiöistä ja sen kehittymistä seurataan trilogiassa tiiviisti. Sekä Corildon että Aleia joutuvat rakentamaan kulttuurista identiteettiään uudelleen trilogian tapahtumien aikana ja kulttuurisen identiteetin osa-alueet vaikuttavat paljon päähenkilöiden identiteettityöhön ja käsityksiin itsestään. Kulttuurisen identiteetin käsite on kiinnostava ja tarkoituksenmukainen osa identiteetin ja toiseuksien tarkastelua tässä tutkielmassa, sillä *Kaksosauringoissa* kuvataan monenlaisia eri kulttuureiden edustajia (mm. selesit, ihmiset ja näiden eri kansat sekä tulilinnut), kulttuurien kohtaamista ja kipuilua kulttuurierojen kanssa.

Hall käsittelee *Identiteetissä* diskurssin ja vallan suhdetta artikkelissaan ”Me ja muut: Diskurssi ja valta” (Hall 1999, 77–137). Artikkelissa tarkastellaan aluksi länsimaisten kulttuurien syntyä ja valta-aseman kasvamista. Sitten Hall esittelee diskurssin käsitteen sekä tarkastelee diskurssien merkitystä vallankäytölle. Diskurssien avulla esimerkiksi luodaan mielikuvia ja tuotetaan tietoa erilaisista yhteisöistä ja kulttuureista (Hall 1999, 98–99). Hallin mukaan ”[n]iillä, jotka tuottavat diskurssin, on aina valta *tehdä siitä totta*” (Hall 1999, 104). Diskursseissa ei niinkään ole tärkeää onko se totta vai ei, vaan sen käytännön vaikutukset (mt. 105). Diskurssien avulla representoidaan toista ja kuvaukset muukalaisesta voivat pohjautua uskonnollisiin tai mytologisiin käsityksiin, joita hyödynnetään tietynlaisen representaation tuottamisessa (Hall 107–109). Toiseen voidaan heijastella seksuaalisia fantasioita, jolloin ne muokkaavat käsityksiä vähemmistökulttuurin edustajista (Hall 1999, 114). Toisaalta representaatioon voidaan liittää vastakohtaisuuksia ja luoda niiden avulla halventavaa stereotypiaa muukalaisesta, jonka kulttuuri poikkeaa valtakulttuurista (mt. 119–120). Myös stereotyypistäminen on keskeinen piirre diskursseihin pohjautuvassa vallankäytössä. Maailma jaetaan ikään kuin kahtia, vastakkain asettuvat me ja muut omine kulttuurisine piirteineen ja erot näiden ryhmien välillä ”yksinkertaistetaan ja sulautetaan toisiinsa”, jolloin jäljelle jää kaksi stereotyypistä ryhmää (Hall 1999, 123).

Lisäksi Hall esittelee erilaisia stereotyyppien arkkityyppejä. Aluksi esitellään kysymys ”tosi ihmisestä”, onko alkukantaisena nähdyn kulttuurin edustaja samanlainen ihminen kuin sivistyneenä pidetyn valtakulttuurin edustaja (Hall 1999, 124–125)? Tähän pohdintaan kytkeytyy myös kysymys ”villien jaloudesta”, sillä valtakulttuurien edustajat ovat pohtineet vähemmistökulttuurien välistä hierarkiaa: ovatko toiset vähemmistökulttuurit vähemmän jaloja kuin toiset (Hall 126–128)?

Artikkelissaan ”Toisen speaktaakkeli” (Hall 1999, 139–222) Hall esittelee toisen representaatioon liittyviä piirteitä. Toiseutettua representoidaan usein vastakohtien tai jonkin piirteen ääripäiden avulla esimerkiksi ”rumiksi/erittäin puoleensavetäviksi” (Hall 1999, 144). Toiseutetun representaatioon liittyy olennaisesti *eron merkitseminen*, siis erilaisuuden havainnoiminen ja korostaminen (mt. 152). Tällaisen eroja korostavan representaatiodiskurssin avulla luodaan rajoja eri ryhmien välille (Hall 1999, 156). Keinoja erojen luomiseen ovat muun muassa *luonnollistaminen*, eli eron perustuminen luontoon tai biologiaan sekä *stereotyypistäminen*, eli toisen pelkistäminen stereotyypiksi (mt. 169–173). Valta-asemaa voidaan luoda myös lapsellistamalla toiseutettu tai heijastamalla fetisistisiä ajatuksia heihin (Hall 1999, 200–209).

Hall mainitsee artikkelissaan, että hänen havainnoimiaan etnisyyteen ja toiseuteen liittyviä ajatuksiaan voidaan laajentaa muidenkin toiseutta aiheuttavien piirteiden tarkasteluun (Hall 1999, 139). *Kaksosauringoissa* on havaittavissa etnistä toiseuttamista, mutta etnisyydet ovat maailman fantastisesta luonteesta johtuen erilaiset kuin ne, joita Hall on artikkeleissaan havainnoinut. Kuitenkin taustat ilmiöiden takana ovat samantapaiset ja Hallin analyysi sopii siksi fantasiateostenkin toiseuden tarkasteluun.

3.3 Toiseuden muut teoreetikot ja muut teoriat

Tässä tutkielmassa toiseutta tarkastellaan pitkälti sosiologisen tutkimustaustan kautta, sillä toiseus on perinteisesti ollut sosiologian tutkimuskohteena. Julia Kristevan ja Stuart Hallin tekstien ohella tutkielmassa hyödynnetään erityisesti Karmela Liebkindin havaintoja toiseudesta teoksen *Me ja muukalaiset - ryhmäraajat ihmisten suhteissa* (1988) avulla. Liebkind on tehnyt pitkän uran Helsingin yliopistossa sosiaalipsykologian ja ryhmäprosessien tutkimuksen parissa. Teoksessaan Liebkind tarkastelee toiseutta erityisesti ryhmäprosessien kautta, muun muassa millaisia ryhmiä muodostuu, mitkä asiat ryhmien välisiin suhteisiin vaikuttavat ja miten stereotypiat muodostuvat (Liebkind 1988). Liebkind pureutuu teoksessaan ryhmäprosessien lisäksi myös yksilön ja ryhmän identiteettien rakentumiseen (1988, 62–90), enemmistöryhmien ja vähemmistöryhmien suhteisiin (mt., 41–60) sekä kohtaamisen merkityksiin yksilöille ja ryhmille käytännössä (mt., 102–138).

Keskeisiä käsitteitä Liebkindin tarkastelussa on muun muassa sosiaalinen identiteetti ja ryhmäprosessit. Aluksi Liebkind esittelee ryhmäprosessien tieteellistä ja yhteiskunnallista taustaa luvussa I (Liebkind 1988, 8–40). Tämän luvun alaluvussa ”3. Kulttuuriryhmät, etniset

ryhmät ja rasismi” (mt. 29–40) Liebkind esittelee ryhmien välisiin suhteisiin liittyviä ilmiöitä, kuten eriytymisen vaatimuksen ja ryhmien välisen riippuvuuden (Liebkind 1988, 29–30). Luvussa tarkastellaan myös ryhmien välisiä ilmiöitä ja politiikan suhdetta. Poliittiset päätökset voivat olla osa vallankäyttöä eri ryhmien välillä (mt. 32–37).

Seuraavassa luvussa ”Tieteen ja politiikan rajamailla” (Liebkind 1988, 41–60) Liebkind havainnoi politiikan ja tieteen suhteita ryhmäprosesseihin ja rasismiin. Luvussa tarkastellaan muun muassa ryhmään kuulumiseen ja vähemmistöryhmässä pysymiseen liittyviä syitä; ihmisellä on esimerkiksi tarve kuulua johonkin ryhmään, josta saa itselleen jotakin etua (Liebkind 1988, 45). Toisaalta ryhmään voi liittyä voimakkaita tunnesiteitä, joiden takia ryhmää ei vaihdeta huolimatta epäedullisemmasta asemasta toisessa ryhmässä (mt. 47). Liebkind esittelee myös ryhmäprosesseihin liittyvän käsitteen *akkulturaatio*. Se tarkoittaa molempien kulttuurien muuttumista, kun kaksi kulttuuria kohtaa (Liebkind 1988, 48). Akkulturaatiota on nähtävissä *Kaksosauringoissakin*. Esimerkiksi puhuttaessa seleesien historiasta kerrotaan, että seleesit ovat omaksuneet vaatteiden käytön ihmiskulttuureista – ennen ihmiskansojen kanssa toimimista seleesit elivät alastomina (KA III, 276). Akkulturaatio tapahtuu usein yhteen suuntaan, valtaväestöltä vähemmistölle (Liebkind 1988, 49). Näin on *Kaksosauringoissakin*: seleesit ovat omaksuneet ihmiskulttuurin piirteitä osaksi omaa kulttuuriaan, mutta ihmiset eivät ole omaksuneet seleesien kulttuurien piirteitä. Myös ryhmäidentiteetti on keskeinen käsite Liebkindin teoksessa. Liebkind havainnoi erityisesti ryhmäidentiteetin rakentumisprosesseja sekä pysyvyyttä (Liebkind 199, 55–61).

Me ja muukalaiset esittelee sosiaalisen ja henkilökohtaisen identiteetin käsitteet, jotka toimivat pohjana kulttuuriselle identiteetille. Luku III ”Sosiaalipsykologinen näkökulma” (Liebkind 1988, 62–90) tarkentaa identiteetin eri puolien määrittelyitä. Identiteetti muodostuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja sen sisältö voi olla ”annettua, saavutettua tai omaksuttua” (mt. 66). Liebkindin mukaan identiteetille olennaista on muutos, melko pysyvien piirteiden lisäksi elämä ja ihmiset muokkaavat yksilön identiteettiä (Liebkind 1988, 67). Identiteetteihin liittyvät myös stereotyyppit ja ennakkoluulot, joista ensimmäiset ovat luonnollisia ajatteluun liittyviä yleistyksiä, mutta jotka voivat olla virheellisiä ja aiheuttaa ennakkoluuloja (Liebkind 1988, 72–77; 80). Identiteetin merkitys ryhmäprosesseille on keskeinen, sillä sosiaalinen identiteetti vaikuttaa kokemuksiin omista ryhmistä ja ryhmistä, joihin yksilö ei kuulu (Liebkind 1988, 84–91). Luvun lopuksi Liebkind tarkastelee nimenomaan vähemmistöryhmien ominaisuuksia ja mahdollisuuksia vaikuttaa ryhmänsä identiteettiin (mt. 91–101). Yksilöt voivat esimerkiksi hylätä ryhmänsä ja liittyä osaksi toista

ryhmää, he voivat huomaamattaan ”sulautua” osaksi valtaryhmää ja ryhmää voidaan uudelleenarvioida, jolloin se saa uudenlaisia määritteitä ja muuttaa yksilöiden suhtautumista siihen.

Tässä tutkielmassa hyödynnetään toiseuden tarkastelussa jonkin verran myös posthumanistisen tutkimuksen viitekehystä. Karoliina Lummaa ja Lea Rojola esittelevät *lajismin* käsitteen artikkelissaan *Johdanto: Mitä on posthumanismi?* (2014, 13–32). Jukka Sihvonen tarkastelee artikkelissaan *Ihmisiä, eläimiä ja antropologisia koneita* (2014, 81–108) ihmisten ja muiden lajien välisiä suhteita sekä muiden kuin ihmisten ei-inhimillistämistä. Posthumanistisen teorian hyödyntäminen on mielekästä tässä tutkielmassa, sillä selesit ovat inhimillinen laji, joka kuitenkin poikkeaa ihmisistä ja joihin suhtaudutaan *Kaksosauringot*-trilogiassa lukuisia kertoja kuin ei-inhimillisiin eläimiin.

Tässä tutkielmassa analyysimenetelmänä on kontekstualisoiva lähiluku. Menetelmässä analyysi perustuu lukijan tekemiin tulkintoihin ja analyysiin kirjallisesta tekstistä teoriakirjallisuuden avulla. Vaikka tässä tutkielmassa tarkastellaan ihmistenvälisen suhteiden lisäksi eri lajien välisiä suhteita fiktiivisessä kirjallisuudessa, teorit sopivat hyvin tämäntyyppiseen tarkasteluun. Toiseus on fantasiassa usein merkittävänä teemana ja toiminnan aloittajana (vrt. Bengtsson 2000, 16–17). Sijoitan toiseuden tarkastelun fantasiakirjallisuuden kontekstiin, jolloin pystyn hyödyntämään primaarimaailman toiseuden tarkasteluja osana fiktiivisen kirjallisuuden henkilöiden välisen toiseuden kokemusten ja tuottamisen tarkastelua. Todellisen maailman tapahtumiin pohjautuvia analyysin osia ei voi suoraan käyttää fantasiateoksen henkilöiden ja tilanteiden analysoimiseen, mutta niitä voi käyttää analyysin tukena huolellisesti perusteltuna ja ymmärtäen, että ilmiöt voivat näyttää samanlaisilta, mutta ne eivät tosiasiallisesti ole *samat*.

4 Päähenkilöiden toiseuden kokemusten henkilöön liittyvät syyt

Tässä luvussa tarkastellaan päähenkilöiden kokemaa toiseutta sekä syitä toiseuden kokemuksille. Päähenkilöillä on lukuisia samankaltaisia toiseuden kokemuksia, vaikka heidän syynsä kokea ulkopuolisuutta ovat hyvin erilaiset. Tässä luvussa keskiössä ovat päähenkilöiden yksilöllisiin piirteisiin, persooniin ja henkilökohtaiseen historiaan liittyvät toiseuden muodot ja syyt. Myös perhe- ja ystävyysuhteet tuottavat toiseuden kokemuksia Aleialle ja Corildonille.

Aleian oikea nimi paljastuu trilogian viimeisessä osassa olevan Auralind. Tässä tutkielmassa naispäähenkilöä kuitenkin kutsutaan johdonmukaisesti Aleiaksi, sillä se on henkilöahmon nimi lähestulkoon koko trilogian ajan. Nimikysymys aiheuttaa Aleialle jonkin verran toiseuden kokemuksia, joten tutkielmassa tehdyn nimivalinnan arviointi on olennaista analyysyä ajatellen.

4.1 Menneisyys ja muistot

Sekä Aleialla että Corildonilla on menneisyyteensä liittyviä taakkoja, jotka vaikuttavat heidän toiseuden kokemuksiinsa. Aleia tuntee koko trilogian tarinan tapahtumien ajan voimakasta ulkopuolisuutta sekä siihen liittyvää epävarmuutta, koska hänellä on kokonainen menneisyys, josta hän ei muista mitään, ennen kuin tapaa kadonneen äitinsä (ks. KA III, 468–470). Erityisesti muistojen puuttuminen aiheuttaa Aleialle juurettomuuden tunnetta, haasteita minäkuvan muodostamiselle sekä jatkuvaa menettämisen pelkoa.

Muistojen puuttuminen on keskeistä Aleian olemukselle, mutta hän muistaa lyhyitä välähdyksiä menneisyydestään tarinan aikana. Muistojen palautuminen yllättäen hänen mieleensä aiheuttaa toiseuden kokemuksia esimerkiksi Aleian muistaessa hämärästi henkilöitä menneisyydestään ja toisaalta tiedostaessaan, miten paljon menneisyyttään hän on unohtanut.

Tämä suloinen, rakas tuttu tuoksu...

Aleia tiesi keränneensä tuulirusuja kimpiksi monesti aikaisemmin, muisti niiden samettisten varsien tunnun kämmentensä iholla. Muisto oli ensimmäinen sydäntalven lumimyrskyä edeltävältä ajalta, jonka hän tunsu kuuluvan juuri hänelle. Tunne sisälsi hienovaraisen aavistuksen, ettei hän ollut koonnut kimppejään yksin.

Ajatukset tummensi selittämätön ikävä. (KA I, 111.)

Aleia tuntee kukkia poimiessaan sekä yhteyttä itseensä ja menneisyyteensä että yksinäisyyttä ja toiseutta omaan historiaansa kohtaan. Aleia ei muista tapahtumia tarkasti, mutta tuntee keränneensä kukkia jonkun hänelle tärkeän henkilön kanssa. Myöhemmin Aleialle selviää, että hän poimi kukkia äitinsä kanssa (KA III, 466–467). Samalla hän suhtautuu itse muistoon

kiintymyksellä, sillä tämä muisto on ensimmäinen, joka on varmasti vain hänen omansa ja se on vahvempi kuin vain aavistus tai jonkinlainen intuitio.

Aleia kokee voimakasta mutta selittämätöntä kaipuuta muistaessaan menneitä tapahtumia. Kristevan mukaan muukalaisen onni on ”sisäänpäin kääntynyttä” ja pelokkaan varovaista” ja sitä leimaa menneiden muistojen suru ja tuska (Kristeva 1992, 15). Aleian muisto liittyy selkeästi yhteen tai useampaan onnelliseen hetkeen menneisyydessä. Samalla Aleia on onnellinen siitä, että tämä muisto on toistaiseksi vain hänen omansa, kukaan hänen nykyisen elämänsä jäsen ei ole ollut todistamassa tuota hetkeä. Kuitenkin Aleian onnellisetkin muistot näyttävät muukalaiselle tyypillisesti surun ja tuskan värittäminä (ks. Kristeva 1992, 15). Tämä johtuu siitä, että onnellisista muistoista palautuu Aleian tietoisuuteen vain osia ja puuttuvien palasten tuntemattomuus saa Aleian tuntemaan surua menetetyistä menneisyydestään. Aleia muistaa myös hämärästi, että onnelliseen muistoon liittyy joku muukin henkilö, mikä saa hänet ikävöimään, vaikkei hän edes tiedä, ketä kaipaa.

Kristevan (1992, 37) mukaan ”[n]iin kauan kuin pakenijan katse pysyy tiukasti alkuperässä, hän on orpo, jota kalvaa rakkaus menetettyä äitiä kohtaan”. Vaikka Kristeva kuvaa muukalaisuuden aiheuttamaa symbolista orpoutta, ajatus kuvaa varsinaisesti orpoa Aleiaa hyvin. Aleiaa kalvaa ikävä menetettyjä rakkaitaan kohtaan, sillä onnellinen muisto muistuttaa häntä myös siitä, että hän ei usko enää tapaavansa muistonsa muita osapuolia eikä esimerkiksi vanhempiaan. Samalla muisto tuo Aleian mieleen selkeästi hänen oman muukalaisuutensa sekä yksinäisyytensä, koska muistojen puuttumisen vuoksi hän ei muista kuin aavistuksen hänelle tärkeästä henkilöstä menneisyydessään.

Muisto muokkaa hienovaraisesti Aleian identiteettiä ja hän saa varmuuden siitä, ettei hän ole ollut täysin erakko ennen muistinsa menettämistä. Samoin muisto kertoo jotakin hänen taustastaan. Tuuliruusut eivät ole kaksosaurinkojen maailmassa kovin yleinen kasvilaji, mikä kertoo ainakin jotakin Aleian menneisyyden maisemista. Aleia muistaa poimineensa kimppuja usein, eli hän on usein ollut alueilla, joilla kasvaa tuuliruusuja. Tällaisten asioiden muistaminen lievittää osaltaan hieman Aleian muukalaisuuden kokemuksia; hän on ainakin *joskus* kuulunut *jonnekin*. Toisaalta muisto on hyvin hämärä ja häilyvä, mikä muistuttaa Aleialle tuskallisesti, että hän on nyt yksin eikä välttämättä oma itsensä tavalla, jota hän oli mieleensä palautuneessa muistossa.

Taustan ja menneisyyden tuntemattomuus vaikeuttaa Aleian minäkuvan muodostamista. Aleia ei tiedä, millainen henkilö hän on aiemmin ollut, ja se turhauttaa häntä.

Ehkä tämä vellova levottomuus hänen ajatuksissaan ei ollut pelkoa. Ehkä se oli asettumista. *Minun nimeni on Aleia*, tyttö toisti ajatuksissaan kerta toisensa jälkeen. *Nimeni on Aleia, Aleia, Aleia*. Hän makasi valveilla tuskin silmiään räpyttäen ja yritti löytää tien sinne minne ei ollut pääsyä. Lumimyrskyn hyisen muiston takaa hän ei löytänyt mitään, vaikka kuinka pinnisteli. Se tuskastutti. (KA I, 51.)

Aleiaa turhauttaa, kun menneisyyden muistot ovat kadonneet häneltä täysin. Hän tarkastelee tunteitaan, mutta ei ole varma, mitä tunteita tuntee. Hän koittaa muistamaansa nimeä toistamalla saada nimen kuulostamaan omaltaan ja haluaa uskoa sen olevan hänen oma nimensä. Liebkindin (1988, 72) mukaan ”[i]dentiteetti on sisintä ja ihmisen henkilökohtaisinta ydintä myöten kytkeytynyt siihen sosiaaliseen ympäristöön, jossa ihminen on kasvanut ja jossa hän elää”. Koska Aleia ei muista menneisyydestään mitään muuta kuin nimensä, hän on myös kadottanut identiteettinsä. Hän ei muista sosiaalisia ryhmiä, joihin hän on kuulunut eikä pysty muistamaan, millainen henkilö hän on menneisyydessään ollut. Hän joutuu toistelevaan itselleen nimeään, sillä nimeen ei muiden muistojen puuttumisen takia liity vielä voimakasta kokemusta nimen ja identiteetin yhteensopimisesta.

Aleian lumous ja sen aiheuttama muistinmenetys ovat keskeisimmät syyt, jotka aiheuttavat Aleialle toiseuden kokemuksia. Aleian voimakkaimmat toiseuden kokemukset ovat hänen omia havaintojaan siitä, että hän on erilainen kuin muut, ja ettei hän kuulu joukkoon missään, missä on (ks. esim. KA I, 67–68; KA II, 104–105; KA III, 457). Muukalaisen suojautumiskeino on tietoisesti vetäytyä sivuun ja etäännyttää itsensä muista (Kristeva 1992, 18). Aleia toiseuttaa itseään useita kertoja trilogiassa kuvattujen matkojen aikana, sillä hän uskoo olevansa niin poikkeava, että on tiedostamattaan vaarallinen ympärillään oleville. Lisäksi Aleia suhtautuu muistamattomuuteensa epävarmasti ja haluaa suojella läheisiään itseltään sekä mahdolliselta uudelta muistinmenetykseltään. Aleian persoonaa määrittävä piirre on toisista huolehtiminen ja hän asettaa muiden edun omansa edelle monta kertaa trilogian tapahtumien aikana. Tämä muiden edun asettaminen oman onnen edelle tulee hyvin esiin seuraavassa katkelmassa:

Aleia ei ollut hänen nimensä.

Mateolla ei ollut mitään käsitystä siitä, minkä kanssa oli tekemisissä. Miten olisikaan, eihän Aleia tiennyt sitä itsekään. Hän ei tiennyt edes omaa nimeään. – – Hänestä tuntui, että hän oli nostanut tuon nimen naamiokseen peittääkseen tulevat valheensa ja sumuttanut kokonaista kaupungillista ihmisiä uskottelemalla olevansa vain tavallinen nuori nainen töitä etsimässä. (KA I, 313.)

Aleia muistaa yllättäen, ettei Aleia ole hänen alkuperäinen nimensä ja tämän oivalluksen seurauksena hän kokee valtavaa syyllisyyttä ”valehtelustaan”. Aleia on pyrkinyt aktiivisesti eroon muukalaisuudestaan omaksumalla omakseen Kaksoisaurinkojen maailmassa tavalliselta kuulostavan nimen ja etsimällä töitä, jotta hän voisi integroitua yhteisöön ja yhteiskuntaan. Julia Kristevan mukaan ”muukalainen tekee työtä” (Kristeva 1992, 27) ja ”muukalaiselle työ

on vielä arvo” (Kristeva 1992, 27). Aleia on suhtautunut työn tekemiseen tärkeänä keinona luoda ”tavallisen nuoren naisen” identiteettiään. Aleia on luonut identiteettiään työn hakemisen ja tekemisen avulla ja työ on ollut hänelle keino löytää arvokkuutensa (ks. Kristeva 1992, 27). Kun hän ymmärtää identiteettinsä olevan keksitty, hän kokee tavallaan myös arvokkuutensa kadonneen eikä hän koe olevansa ”tavallinen nuori nainen” tai aito ihminen. Vaikka Aleia ei varsinaisesti ole valehdellut, vaan hän menetti muistinsa, hän suhtautuu itseensä vihamielisesti ja syyttävästi, kuin olisi äkkiä ymmärtänyt koko muistinmenetyksensä jälkeisen elämänsä olevan valetta, jota hän olisi tietoisesti levittänyt. Liebkindin (1988, 68) mukaan oma käsitys itsestä on tärkeämpi muiden suhtautumisen kannalta kuin muiden käsitykset toisesta. Koska Aleia suhtautuu itse toiseuttavasti itseensä, muiden on vaikeampaa ottaa hänet osaksi ryhmää ja kiintyä tähän. Tämän oivalluksen ja yhtäkkisen voimakkaan ulkopuolisuuden kokemuksen myötä Aleia päättää, ettei hän ole sopiva kumppani Mateolle:

Mateo ansaitsi parempaa. Hän ansaitsi naisen, joka ei teeskennellyt olevansa muuta kuin oli. Joka ei tuntenut tarvetta kätkeytyä, piilotella vierailta katseilta, kysymyksiltä. Naisen, joka ei kantanut naamia. Ei tällaista kummajaista.
”Anteeksi.” Aleia vääntäytyi pois Mateon alta. ”Tämä ei ole oikein.” (KA I, 313.)

Aleian ulkopuolisuuden kokemus on niin voimakas, ettei hän tunne voivansa olla Mateon kanssa parisuhteessa tai minkäänlaisessa muussakaan suhteessa. Muukalainen kulkee ”aina toisia kohti, aina kauemmas” (Kristeva 1992, 21). Katkelmasta havaitaan, että Aleia on hakenut lohtua ja turvaa Mateosta, mutta ei kuitenkaan usko sittenkään pystyvänsä olemaan sopiva kumppani Mateolle ja päätyy hylkäämään tämän täysin yllättäen. Aleian itsensä ulkopuolistaminen liittyy voimakkaasti hänen pelkoonsa muiden vaarantamisesta, sillä hänenkaltaisiaan maagisia voimia omistavia ihmisiä ei ole kaksosaurinkojen maailmassa tietävästi muita. Aleian käyttäytyminen noudattaa siis Kristevan (1992, 21) kuvaamaa muukalaisen edestakaista liikettä kohti sosiaalisia suhteita ja niistä pois päin, ja tämän liikkeen aiheuttaa epävarmuus omasta itsestä, asemasta maailmassa sekä maagisuus, jotka aiheuttavat Aleialle toiseuden kokemuksia.

Aleia toiseuttaa itseään myös sisäisessä puheessaan. Trilogian ekstradiegeettinen kertoja reflektoi henkilöiden ajatuksia ja edellä olevassa katkelmassa tulee ilmi Aleian itsensä toiseuttava puhe, Aleia ajattelee olevansa naamion takana ja ”kummajainen”. Hän ajattelee Mateon ansaitsevan ”naisen, joka ei teeskennellyt olevansa muuta kuin oli” eli juuri päinvastaisen kuin millainen hän ajattelee itse olevansa. Aleia on varma erilaisuudestaan ja vääränlaisuudestaan, mikä johtuu osin hänen epävarmuudestaan itsestään. Liebkindin (1988, 68) mukaan itsetunto perustuu sekä omaan kokemukseen kyvykkyydestä sekä muiden

arvioihin. Koska Aleia joutuu valehtelemaan Mateolle matkustamisensa syistä ja menneisyydestään, hän tahtoo estää Mateota kiintymästä itseensä, jottei satuta tätä mahdollisesti myöhemmin.

Aleia luo uutta minäänsä intuitionsa avulla, sillä kuten Liebkind sanoo teoksessaan: ”Ihmisen perusarvot ja motiivit löytyvät usein vasta tiedostamattoman ego-identiteetin uumenista, josta ne vaikuttavat ihmisen minäkäsityksen muodostumiseen ja ohjaavat hänen käsityksiään muista ihmisistä” (Liebkind 1988, 69). Koska perusarvot ”sijaitsevat” mielen tiedostamattomilla alueilla, Aleian intuitio auttaa häntä muodostamaan tiedostettua minäkuvaansa. Varmuus arvomaailmasta ja suhtautumisesta muihin henkilöihin syntyy pääosin tiedostamatta, eikä Aleian näin ollen tarvitse aloittaa identiteetti-prosessiaan täysin tyhjästä. Esimerkiksi hänen suhtautumisensa lajismiin on intuitiivisesti jyrkän kielteinen (ks. esim. KA II, 251, KA III, 275) ja hän kohtaa erilaisia henkilöitä avoimesti ja ystävällisesti.

Aleia kuulostelee intuitiotaan ja muodostaa käsityksiä itsestään vaistojensa avulla. Koska muistoja ei ole, identiteetti pitää luoda pirstaleista. Aleia luo identiteettiään toiminnan avulla. Hän kiintyy erilaisiin eläviin, kuten Corildoniin, tämän perheeseen, Mateoon ja Arata Erreniin ja juurtuu kiintymyksensä kautta uuteen elämäänsä. Kristevan (1992, 19) mukaan tällainen juurtuminen kohdistuu paikkaan, mutta koska Aleialla ei ole kiinteää paikkaa, johon juurtua tarinan tapahtumien aikana, hän kiinnittyy hataraan identiteettiinsä, olemassa oleviin muistoihinsa ja läheisiinsä. Tällainen kiinnittyminen on kuitenkin vain väliaikaista (ks. Kristeva 1992, 19), eikä Aleia uskalla kiintyä uusiin henkilöihin ja muistoihinsa liikaa, sillä menettämisen pelko on jatkuvasti läsnä hänen matkustaessaan Corildonin kanssa tuntemattomilla seuduilla tietämättä muistinmenetyksensä syytä (ks. KA II, 208). Aleia pelkää, että menettää uudetkin muistonsa minä hetkenä hyvänsä ja ettei myöhemmin muista uusia rakkaitaan ja läheisiään. Tämä ilmenee hyvin seuraavasta katkelmasta *Seleesian näkijästä*:

Aleia ihmetteli miksi hänen poskensa olivat märät, kunnes ymmärsi itkevänsä.

Ei hän halunnut unohtaa mitään. Ei Corildonia, ei Mateota, Arata Erreniä, Esmeä tai Ma’Bathaen perhettä. Hän ei halunnut unohtaa edes Edeanan ja Eyralin kohtaloa. Aleia tekisi kaikkensa, jotta kukaan ei enää joutuisi kärsimään hänen vuokseen. (KA II, 208.)

Aleia on tarkastellussa katkelmassa pakenemassa Corildonin perheen luota, sillä hän pelkää tuottavansa surua tai olevansa jopa uhka Corildonin perheelle, josta on tullut hänelle tärkeä lyhyessä ajassa. Hän ei halua unohtaa ikäviäkään asioita menneisyydestään, hän on kiintynyt uusiin muistoihinsa ja niin kauan kuin hän muistaa lähimenneisyytensä tapahtumat, hän haluaa toimia niin, ettei kukaan vahingoittuisi hänen takiaan. Tällainen kaksinaisuus on muukalaiselle

tyypillistä, sillä *toisen* onni on sisäänpäin kääntynyttä ja siihen liittyy menneisyyden tapahtumien taakka (Kristeva 1992, 15). Aleia on onnellinen siitä, että hän muistaa edes jotakin, vaikka lähiaikojen muistot ovat osin ikäviäkin ja aiheuttavat hänelle tuskaa.

Toisin kuin Aleia, Corildon muistaa menneisyytensä tapahtumat liiankin tarkasti. Hän on juuttunut vellomaan menneisyyden tapahtumiin eikä ole edennyt elämässään vuosiin. Corildon on menettänyt kihlattunsa ja heidän syntymättömän lapsensa traagisesti, eikä hän ole pystynyt käsittelemään traumaansa. Kristevan mukaan muukalainen tuntee itsensä ”täysin vapaaksi” ollessaan erossa muista kaltaisistaan (Kristeva 1992, 22). Tällaista vapautta Corildon on kaivannut, sillä hän on halunnut vapautua muistojensa aiheuttamasta taakasta ja kaltaistensa luomista tuskallisista muistoista hänen vaimoonsa liittyen. Muukalainen valitsee yksinäisyyden joko nauttiakseen tai kärsiäkseen siitä (Kristeva 1992, 22). Corildon on halunnut lohduttautua yksinäisyydellään ja siihen liittyvällä kärsimyksellään, koska hänen tuskansa on viidenkin vuoden jälkeen niin suurta, ettei hän kestä nähdä edes valokuvaa vaimostaan (KA I, 29). Corildon tuntee jatkuvaa syyllisyyttä kyvyttömyydestään pelastaa rakkaimpansa ja on jo vuosia ollut eristynyt ja elänyt lähestulkoon täysin yksin omistautuen työlleen.

Karhea tunne pakotti katseen pois tutuista kasvoista. Corildon lakaisi käsivarrellaan kirjeet kasaksi ja pudotti ne takaisin laatikkoon. Hän hautasi kehykset kuorten alle ja työnsi laatikon raskaasti kiinni. Häpeä kuristui muistojen ympärille.

Hän ei ansainnut enää tuota hymyä. (KA I, 29.)

Häpeä leimaa Corildonin suhdetta tämän edesmenneeseen puolisoon. Edellä olevassa lainauksessa Corildonin kuvataan reagoivan yhä edelleen voimakkaasti kumppaninsa kuvan näkemiseen, hän menee pois tolaltaan ja tuntee häpeää. Corildon on lähetetty tekemään tylsää ja yksinkertaista työtä syrjäiselle ja valtaosin ihmisten asuttamalle seudulle, jotta hän ei syrjäytyisi täysin (KA I, 28). Kuten Aleiankin tapauksessa, Corildon ei uskalla tuntea onnea nykyhetkessä lainkaan, sillä menneisyyden menetykset varjostavat nykyisyyttä liian raskaasti. Ilmiö on muukalaiselle tyypillinen menneisyyden taakan hyväksyminen ja kieltäytyminen nykyhetken onnesta menneisyyden tapahtumien vuoksi (ks. Kristeva 1992, 15). Siksi Corildon mieluummin vetäytyy sivulliseksi ja kietoutuu omaan yksinäisyyteensä. Corildon esimerkiksi asuu edelleen rakennuksessa, jossa hän asui raskaana olevan vaimonsa kanssa pitkään, ja hän on säilyttänyt vaimonsa tavarat, vaikka tämän kuolemasta on jo vuosia (KA II, 83). Muukalaiselle tyypillisesti (ks. Kristeva 1992, 17) Corildon nauttii masokistisesti omaan itseensä kääntymisestä, eikä pyri pois erityisyydestään. Sen sijaan hän alistuu menneisyytensä taakan alle – yksinäisyydessä.

Lajismin runsas kohtaaminen menneisyydessä vaikuttaa Corildoniin. Hän alkaa jo hänen ja Aleian matkan alkupuolella pelätä, että on muuttumassa ihmisten keskuudessa sitkeästi elävien stereotyyppien kaltaiseksi epäinhimilliseksi ”hirviöksi”, siis täysin vastakkaiseksi kuin sivistyneet ihmiset (KA I, 491). Erilaisuutta representoidaan usein ääri- ja vastakohtien kautta, esimerkiksi joku on hyvä tai paha, sivistynyt tai alkukantainen, ruma tai äärimmäisen houkuttelevan näköinen (Hall 1999, 144). Corildon on koko matkansa ajan koittanut välttää mahdin kanavoimista, jottei aiheuta ihmisille lisää syytä ennakkoluuloiseen tai vihamieliseen suhtautumiseen ja vähentääkseen ihmisten mielikuvien ja todellisuuden binaarisuutta seelseistä. Siitä huolimatta ihmiset ovat suhtautuneet Corildoniin lajistisesti ja toiseuttavasti. Kun ihmiset uhkaavat Aleiaa, Corildonin mitta täyttyy ja hän päättää toimia ihmisten ennakkoluulojen mukaisesti pelastaakseen Aleian:

Kukaan heistä tuskin tiesi, että äänetön ja näkymätön voima oli paljon vaarallisempi, voima, joka hiipisi heidän kimppuunsa ainoastaan varjojen maailman puolelta, kurottaisi kohti mahdin virtoja pitkin.

Se olisi väärin, niin kauhistuttavan väärin.

Hänestä tulisi se hirviö, joksi nuo ihmiset häntä luulivat.

Pelkkä ajatus puistatti Corildonia. – –

Maailma sulsi etäiseksi kuvaelmaksi heidän ympärilleen. Corildonin silmät olivat niin kirkaat, että ne näyttivät roihuavan hyisestä tulesta. Aleia näki, kuinka hänen poskelleen vierähti yksinäinen kyynel. Hän ymmärsi, että mies kanavoi mahtia ja käskisi elementtiään suojellakseen häntä, sillä uskoi sen olevan tärkeämpää kuin mitä näiden ihmisten pelon lietsomisesta seuraisi.

Koska mikään ei muuttuisi, mitä tahansa Corildon heille sanoisi.

Mies tekisi sen saadakseen hänet täältä pakoon, turvaan. (KA I, 491–493.)

Aleia uskoo ymmärtävänsä Corildonin ajatuksia ja havainnoi tämän toimintaa. Corildon on poissa tolaltaan ja pelkää menettävänsä Aleian. Corildon päättää käyttää yliluonnollista kykyään ihmisiä vastaan ja näin tehdessään toteuttaa ihmisten ennakkoluulot ja pelot. Muukalaisuuden kokemusten aiheuttamat jännitteet aiheuttavat lopulta jonkinlaisen romahduksen muukalaisessa (Kristeva 1992, 38). Kristevan mukaan romahdus näkyy joko ylikorostuneena seksuaalisuutena tai vakavana sairastumisena (mt. 38–39). Corildonissa tällainen romahdus muistuttaa nimenomaan sairastumista, sillä Corildon ei lähestulkoon näe tai kuule tapahtumia ympärillään, eikä hän täysin hallitse itseään (KA I, 493–494). Aleia on matkan aikana muuttunut Corildonille läheiseksi ja lievittänyt hänen toiseuden kokemuksiaan. Siksi Corildon on valmis tekemään mitä tahansa pelastaakseen Aleian – jopa toimimaan väkivaltaisesti ja hyödyntämään yliluonnollisia kykyjään ihmisiä vastaan. Menneisyyden tapahtumat ja osin niihin liittyvä menettämisen pelko saavat siis selesimiehen ylireagoimaan ja melkein kokemaan Kristevan (1992, 38) esittelemän muukalaisen ”räjähtämisen”: ”valloilleen päässyt viettilylyke ei silloin kohtaa entisten kieltojen tai sublimaatioiden jarrua”. Huolimatta siitä, että mahdin kanavoiminen ihmisten asuttamilla seuduilla on laitonta ja

todennäköisesti pahentaa ennakkoluuloja seleesejä kohtaan, Corildon on antamassa periksi halulleen pelastaa Aleia seurauksista välittämättä. Toisaalta menneisyydessä kohdatut ennakkoluulot ja epäluuloinen suhtautuminen tuovat Aleialle ja Corildonille varmuuden siitä, että ihmiset eivät päästäisi heitä menemään rauhanomaisesti, vaan Corildonin ainoa keino saada Aleia turvaan on hyödyntää maagisia ominaisuuksiaan väkivaltaan.

4.2 Ulkonäkö ja ikä

Ulkonäkö ja ikä ovat myös keskeisiä syitä *Kaksosaurinkojen* päähenkilöiden toiseuden kokemuksille. Aleia on nuori, kaunis ihmisnainen, Corildon taas keski-ikää lähestyvä, komea ja ihmisten silmissä erikoisen näköinen seleesimies. Vaikka päähenkilöiden näennäisen suuri ikäero aiheuttaa monenlaisia toiseuttamisen kokemuksia Corildonin vaikuttaessa olevan selkeästi vanhempi kuin Aleia, päähenkilöille selviää vähitellen, että Aleia on ikääntymätön. Tämä johtuu hänessä olevasta yliluonnollisesta henkiolennotta, *nefristä* sekä Aleian äidin tämän suojaksi kutomasta lumouksesta. Kun Aleia lopulta luopuu nefripuolestaan ja jäljelle jää ainoastaan ihmispuoli, hän alkaa jälleen ikääntyä (KA III, 557). Hän on todelliselta iältään huomattavasti Corildonia vanhempi oltuaan kahdeksantoistavuotias jo useita vuosikymmeniä (KA III, 559). Muistojen puuttumisen vuoksi hän ei kuitenkaan aiemmin itse tiennyt tätä. Corildonin ja Aleian todellisia ikä ei kerrota suoraan, Corildonin ikä on vuosissa yli 60 vuotta (KA III, 365–366) ja Aleian ikä on vielä tätäkin enemmän, sillä hän ei ole lumouksensa takia ikääntynyt täytettyään 18 vuotta (ks. KA III, 557).

Ikä aiheuttaa päähenkilöille toiseuttamisen kokemuksia, sillä heidän kohtaamansa henkilöt tekevät oletuksia heidän i'istään ja suhteestaan heidän ulkonäkönsä perusteella. Jos Aleia ikääntyisi kuten tavalliset ihmiset, hän olisi vuosikymmeniä nuorempi kuin ihmisiä hitaammin ikääntyvä keski-ikäinen seleesimies. Monet, jotka näkevät heidät yhdessä, tekevät päätelmiä ja oletuksia heidän suhteestaan toisiinsa ja paheksuvat suurta ikäeroa päähenkilöiden ulkonäköjen perusteella. Seuraavasta lainauksesta havaitaan, millaisia ennakkoluuloja ja toiseuttamisen kokemuksia Aleian ja Corildonin ulkoinen ikäero aiheuttaa:

”Ymmärrätte varmasti, että tällaista asetelmaa – seleesimies ja nuori ihmistyttö, kahdestaan – ei haluta ihmisten keskuudessa aina tulkita hyvällä” – – ”Rouva hyvä, tiedän teidän olevan valistunut ja perinpohjaisen järkevä ihminen, jolla on tarpeeksi sekä tolkkua että arvostelukykä. Kaikilla täällä ei valitettavasti ole. Siksi arvostaisin suuresti ettette paljastaisi liikaa yksityiskohtia, jos joku sattuisi kysellemään meistä. Emme varsinkaan yöpyneet samassa huoneessa tai matkustaneet täältä junalla.” – – ”Koen teitä kohtaan lämmintä luottamusta. En halua, että neiti Aleia joutuisi jatkamaan matkaansa ilman saattajaa, jos minulle tapahtuisi jotakin.” (KA I, 137–138.)

Päähenkilöiden väliseen ikäeroon suhtaudutaan epäluuloisesti ja vihamielisesti, etenkin tuntemattomat voivat olla hyvinkin ennakkoluuloisia, joten Corildon kertoo naiselle, ettei heidän matkustamiseensa yhdessä suhtauduttaisi suopeasti. Corildon vetoaa ystävänsä ”järkevyyteen”, ”tolkkuun” ja ”arvostelukykyyneen” sekä sanoo samalla että muut eivät mahdollisesti ole edellä mainitun kaltaisia. Koska hän on ihmisten asuttamalla mantereella vierailijana, monet valtaväestön edustajat suhtautuvat häneen epäluuloisesti. Stereotyyppistäminen on tyypillinen toiseuttamisen keino: ”kohteen erilaiset piirteet sulautetaan yhteen” ja tämä ”liioiteltu yksinkertaistus kytketään sitten tiettyyn ihmisryhmään tai paikkaan” (Hall 1999, 122–123). Seleeseihin suhtaudutaan kuin *barbaareihin* tai ”ihmisen muotoisiin eläimiin” (ks. Hall 1999, 120), jotka viettelevät tai jopa sieppaavat nuoria ihmisnaisia ilmeisesti seksuaalisissa tarkoituksissa. Ihmiset ovat edellä mainitulla tavalla stereotyyppistäneet seleesit nuoria naisia sieppaaviksi hirviöiksi ja näiden stereotyyppistysten vuoksi Corildon joutuu salailemaan matkustamistaan kaksin Aleian kanssa kohti Seleesiaa.

Corildon joutuu vetoamaan ystävänsä vaimon vaitioloon, jotta kukaan ei saisi tietää hänen ja Aleian matkustavan kaksin. Uhka on ilmeisen merkittävä, sillä Corildon pelkää, että hänelle voisi sattua jotakin niin vakavaa, ettei hän pystyisi jatkamaan matkaansa Aleian kanssa. Ennakkoluuloiset ihmiset voisivat käyttää jopa väkivaltaa. Corildonin pelkoihin liittyvät muutkin seikat kuin heidän huomattava ikäeronsa (esimerkiksi eri lajin edustaminen), mutta ikäkysymys vain pahentaa erilaisuutta ja ihmisten epäluuloisuutta, etenkin koska seleesien todellinen ikä on heidän ulkoista ikäänsä huomattavasti suurempi. Seleesit ikääntyvät noin puolet ihmisiä hitaammin, eli Corildon on ulkonäöltään noin 30–40-vuotias, mutta tämän todellinen ikä on yli 60 vuotta. Toiseuttavalle diskurssille tyypillistä on ”halua ja halveksuntaa koskevien fantasioiden heijastaminen kohteisiin” (Hall 1999, 122). Kaksosaurinkojen maailmassa ihmiset heijastelevat edellä kuvatulla tavalla omia ”fantasioitaan” Aleiaan ja Corildoniin. Heidän suhteestaan tehdään oletuksia ja kaikki vaikuttavat oletttavan, että heidän suhteensa on seksuaalinen ja etenkin ikäeron ja lajienvälisyyden takia väärin. Päähenkilöt joutuvat siksi pyytämään muita piilottelemaan heidän matkustamistaan yhdessä (ks. KA I, 137–138).

Toisaalta Corildon toiseuttaa itse itsensä Aleiasta käyttäessään itsestään nimitystä ”seleesimies” ja Aleiasta ”nuori ihmistyttö” (kursiivit tutkielman kirjoittajan). Hän korostaa heidän ikäeroaan nimittämällä itseään aikuisuuteen viittaavalla sanalla ”mieheksi” ja Aleiaa lapsellisuuteen viittaavalla sanalla ”tytöksi”, vaikka molemmat ovatkin aikuisia. Corildon kuvaakin sanavalinnoillaan hänen olettamaansa muiden suhtautumista eri-ikäisten ja -lajisten

henkilöiden toimintaan yhdessä. Liebkindin mukaan ihmiset luokittelevat toisiaan erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin muodostaakseen heistä käsityksiä (Liebkind 1988, 65). Kaksosaurinkojen maailmassa sosiaaliset luokat ja etenkin henkilöiden eri lajit vaikuttavat monin tavoin suhtautumiseen uusia henkilöitä kohdattaessa. Kyseessä on samankaltainen stereotyyppisiin perustuva luokittelu, kuin Liebkind kuvaa teoksessaan: ”Sosiaalinen luokka tai kategoria herättää – – mielikuvia, joita olemme tottuneet yhdistämään tähän luokkaan kuuluviin ihmisiin” (Liebkind 1988, 65). Corildon uskoo tuntemattomien henkilöiden mielikuvien olevan negatiivisia hänen ja Aleian ikä- ja lajieron takia. Sekä ikään että lajiin liittyvät oletukset perustuvat nimenomaan Aleian ja Corildonin ulkonäköihin.

Kun Aleia tapaa ensi kertaa Mateon, tämä kertoo hyvin suoraan, millaisen hän olettaa Aleian ja Corildonin suhteen olevan ja kuvaa samalla yleisenä kaksosaurinkojen maailmassa vallitsevia stereotyyppisiä:

”Sä olet satavarmasti karannut sen kiilusilmän mukaan. Se on luvannut sulle kuun ja kaks aurikoa tai jonkun hiton linnan jostain. Sun äitimuuris itkee joka ilta silmät turvoksiin, kun se ajattelee mitä se äijä mahtaa tehdä sulle.” – – ”Mulla ei ole tasan yhtään mitään *seleesejä* vastaan. Mä halveksin täysin tasapuolisesti kaikkia sellaisia rikkaita keikarimulkkuja kuten se sun ukko.” – – ”Viime vuonna täällä sattui just samanlainen tapaus kuin sä. Se lortto löydettiin ennen kuin se ehti karata maasta. Teen sulle palveluksen. Ei *sulle* mitään käy, sut passitetaan vaan takas kotiin ja äitis itkee vaihteeks ilosta.” – – ”Jätä se valkoihuksinen ukko, se on ihan liian vanha sulle. Sä löydät vielä uuden, tällaisen nuoren ja komeen niinku mä. – –” (KA I, 146–147.)

Mateo on nuori ihmismies, joka on kiinnittänyt huomionsa Aleiaan ja Corildoniin. Hän yrittää taivutella Aleian luopumaan matkastaan Corildonin kanssa uskoen, että Corildon on vietellyt Aleian ja huijannut tämän tyhjillä lupauksilla mukaansa. Mateo esittää oletuksensa Aleialle korostaen *seleesejä* kohtaan tuntemaansa vastenmielisyyttä käyttäessään halventavia substantiiveja ”kiilusilmä”, ”äijä”, ”keikarimulkku” ja ”ukko”. Mateo käyttää ihmisten keskuudessa käytettyä haukkumasanaa ”kiilusilmä” viitatessaan Corildoniin. *Seleesien* silmät reagoivat valoon poikkeuksellisesti ja ikään kuin loistavat pimeässä (KA I, 11). Poikkeuksellisen ulkonäön piirteiden korostaminen (negatiivisessa tarkoituksessa) on tyypillinen muokalaistamisen keino, jonka avulla korostetaan eroa valtaväestön ja muokalaisten välillä (ks. Hall 1999, 116–117, 122). Mateo luo lajistisella sanavalinnallaan eron Aleian ja Corildonin välille, sillä Aleian silmät eivät ole poikkeukselliset eikä häntä tarvitse nimittää halventavalla ilmauksella kiilusilmäksi. Sanavalinnoillaan Mateo osoittaa *seleesivihamielisen*, näitä toiseuttavan diskurssin, jota hän hyödyntää pelotellessaan Aleiaa, vaikka väittääkin ettei hänellä ole mitään *seleesejä* vastaan. Mateo myös epäinhimillistää Corildonin ja muut *seleesit* puhumalla Corildonista käyttäen *se*-pronominia. Mateo osoittaa valta-asemansa *seleeseihin* nähden hyödyntämällä puheessaan *seleesejä* halventavan

diskurssin keinoja, kuten epäinhimillistämistä, eläimellisten ja seksuaalisten fantasioiden liittämistä selesieihin sekä epäluuloisuutta ja oman lajin korostamista (vrt. Hall 1999, 122).

Mateon maailmankuvan hierarkiassa hän on jopa älykkäämpi kuin Aleia, joka on hairahtunut ”karkaamaan” selesiemiehen kanssa. Kristevan mukaan toiseutettukin voi toiseuttaa (Kristeva 1992, 32) ja huolimatta siitä, että Mateo on joutunut kokemaan toiseutta ihmisyhteisössä rahattomuutensa, rikollisuutensa ja perhetaustansa takia, hänen omat toiseuden kokemuksensa eivät vähennä hänen toiseuttavaa suhtautumistaan Corildonia kohtaan. Hänen oma toiseutensa voi jopa voimistaa toiseuttavaa suhtautumista Corildoniin, joka ulkoisista seikoista päätellen on rikas ja hyväkäytöksinen, siis Mateon vastakohta. Liebkindin mukaan ”yhteiskunnan kerrostuneisuus merkitsee eriarvoisia ryhmiä ja – – alhainen ryhmän status johtaa negatiiviseen sosiaaliseen identiteettiin” (Turner & Giles 1981 teoksessa Liebkind 1988, 65) ja toiseuttamalla Corildonin tämän ulkonäön, lajin ja iän perusteella Mateo pyrkii parantamaan edes henkilökohtaisella tasolla omaa alhaista asemaansa yhteiskunnassa ja sen aiheuttamaa negatiivista sosiaalista identiteettiään yrittäen korostaa Corildonin negatiivista sosiaalista asemaa.

Mateo perustelee lähtemisen vaaroja muun muassa toiminnan aiheuttamalla surulla Aleian äidille sekä vihjailemalla Corildonin tekevän jotakin paha tai ainakin sopimatonta Aleialle. Seksuaalisten fantasioiden liittäminen muukalaisiin on yksi tyypillinen toiseuttamisen keino (Hall 1999, 114–115). Mateo uskoo Aleian olevan karkaamassa ollakseen (aviottomassa) suhteessa Corildonin kanssa, koska tämä on eksoottinen ja viehättävä. Mateo perustelee oletuksensa aiemmin tapahtuneeseen ”samanlaiseen tapaukseen”, jossa nuori nainen oli karkaamassa selesiemiehen kanssa, mutta pako saatiin estettyä. Hän varoittaa Aleiaa ja kehottaa useaan otteeseen tätä hylkäämään Corildonin ja ajatukset lähtemisestä. Hän myös paljastaa naisvihamielisen asenteensa kutsumalla Aleian kanssa samanlaisessa tilanteessa ollutta nuorta naista ”lortoksi”. Halventava puhetapa viestii valtaa, jota Mateo uskoo itsellään olevan nuoreen naiseen nähden. Toisaalta hän tarjoaa Corildonin vaihtoehdoksi uuden kumppanin etsimistä, jonkun, joka olisi hänen laillaan ”nuori ja komea”. Mateo siis arvottaa itsensäkin paremmaksi kuin Corildonin tuntematta tätä lainkaan, vaikka hän itse on rahaton, koditon ja ilkeä Aleialle. Mateo uskookin varoitteluidensa olevan ainoastaan hyvä asia Aleialle. Hän kertoo ”tekevänsä [tälle] palveluksen” ja painottaa vielä, että kotiin palaaminen ei aiheuttaisi Aleialle hankaluuksia. Mateo ei kuitenkaan tiedä, ettei Aleia muista menneisyyttään ja ettei tämä ole Dwyrin mantereelta kotoisin eikä tämä siksi voi palata kotiinsa perheensä luo. Siksi hänen näennäisesti hyvää tarkoittavasta varoittelustaan ja neuvomisestaan ei ole Aleialle

mitään apua, se tuo vain esiin hänen toiseuttavan asenteensa sekä seleesejä että nuoria naisia kohtaan.

Ikäkysymys on ongelmallinen henkilöille, jotka eivät tunne Aleiaa ja Corildonia, mutta myös Corildonin läheisille. Seuraavassa tarkasteltavassa lainauksessa Aleia on lähettänyt Corildonille viestin, jossa hän kertoo rakastavansa tätä. Corildonin setä Matius lukee viestin, ja ottaa asian puheeksi Corildonin kanssa.

Matius hypisteli lappusta omituisen jähmeä ilme kasvoillaan.

Corildon alkoi hermostua. ”Ja mitä? Kerro!”

”Luin käännöksen.” Matius rykäisi ja vilkaisi häntä kulmiensa alta. ”Olen aina luottanut arvostelukykyysi. Toivon, ettei tämä lappunen merkitse sitä mitä epäilen sen merkitsevän.”

Matius kallisti surkeana päätään. ”En minä sitä, että hän on ihminen. Se likka vain näyttää niin pahuksen nuorelta, Cori!” hän puuskahti.

”Anna se tänne”, Corildon kivahti ja ojensi vaativasti käteensä.

Hän tunsu setänsä tarkkaavaisen katseen kasvoillaan, kun luki sanat. Käsi puristui nyrkkiin paperin ympärille. ”Sinun on turha huolehtia enää. Aleia ei...” Corildon vaikenen hetkeksi, käänsi kasvonsa. ”Hän tarkoitti tämän puhtaasti sisarellisessa mielessä.” (KA II, 595.)

Corildon on jo ensitapaamisestaan lähtien Aleian kanssa arvioinut, että Aleia on häntä huomattavasti nuorempi, mutta Aleian maagisuuden poikkeuksellisuuden vuoksi hän on kokenut velvollisuudekseen auttaa tätä. Aleian ja Corildonin välillä ei ole ollut varsinaisesti romantiikkaa, minkä vuoksi heidän ei ole tarvinnut pohtia ikäeroa itsensä takia, mutta ympäristö henkilöineen on pakottanut heidät siihen. Edellä olevassa katkelmassa Corildonille läheinen ja tärkeä setä kyseenalaistaa päähenkilöiden välisen suhteen ja tuo ilmi huolensa heidän ikäerostaan. Corildonia loukkaa hänen valintojensa kyseenalaistaminen ja hän joutuu selittämään tilanteen Matiukselle, vaikkei tilanne edes kuulu tälle.

Matius osoittaa Corildonille valtansa tähän aloittamalla virkkeensä: ”Olen aina luottanut arvostelukykyysi.” Virkkeen loppuun voisi luontevasti lisätä sanan ”mutta”. Matius kyseenalaistaa Corildonin arvostelukyvyyn, sillä hän uskoo Corildonin alkaneen romanttiseen suhteeseen Aleian kanssa, joka on ihminen ja vieläpä nuoren näköinen. Vaikka Matius kieltää lajin olevan syynä hänen huolelleen, se vaikuttaa varmasti jonkin verran taustalla, sillä ihmisten elinikä on niin paljon seleesejä lyhyempi, että Aleian ja Corildonin ikäero vaikuttaisi olevan useita vuosikymmeniä. Hall argumentoi erilaistamisesta ja vallasta teoksessaan (1999, 197): ”Itseen nähden erilaisen ’lapsellistaminen’ onkin yleinen representaatioon liittyvä strategia, jota käytetään sekä miesten että naisten yhteydessä”. Matius lapsellistaa Aleiaa, jonka todellisesta iästä ei ole muuta tietoa kuin hänen ulkonäkönsä perusteella tehty karkea arvio. Näin Matius kuitenkin erilaistaa Aleiaa Corildonista lajin lisäksi kypsytyteen liittyvällä

epäilemisellä, kuin Aleia ja Corildon eivät itse ymmärtäisi olosuhteita ja mahdolliseen suhteeseen liittyviä seikkoja.

Iän lisäksi ulkonäköön liittyvät seikat ovat *Kaksosauringoissa* monin tavoin keskeisiä ja aiheuttavat siksi toiseuden kokemuksia Aleialle ja Corildonille. Hallin (1999, 146) mukaan ”kuva – – kantaa viestiä tai merkitystä ’rodusta’”. Ulkonäkö onkin tämän vuoksi tärkeä viestin tai merkityksen luoja kaksosaurinkojen maailmassa. Sen avulla viestitetään muille läsnäolijoille joko kuulumista tai kuulumattomuutta, tilanteesta riippuen. Ulkonäön avulla osoitetaan muun muassa sosiaalinen ja ekonominen asema muille ja huoliteltu ulkonäkö kertoo muille tasapainoisesta elämästä ja siveellisyydestä. Ulkonäkö aiheuttaa toiseutta päähenkilöille etenkin silloin, kun se poikkeaa valtaväestön ulkonäöstä tai pukeutuminen on jollakin tavalla tilanteeseen sopimatonta.

Esimerkkinä tällaisesta tilanteeseen sopimattomasta ulkoasusta on seuraavan lainauksen tilanne, jossa epäsiisti ulkoasu aiheuttaa toiseuden kokemuksia. Aleiaa häpeää Corildonin alkoholin liiallisesta käytöstä johtuvaa rappiotilaa heidän matkatessaan höyrylaivalla kohti Selesiaa. Corildon vaikuttaa alkoholisoituneelta eikä pidä lainkaan huolta ulkonäöstään. Kun Corildon tulee juopuneena ja epäsiistinä tervehtimään Aleiaa ja tämän uutta ystävätärtä, Aleia on salaa raivoissaan.

Corildon hoippui suoraan heitä kohti sikarihuoneen suunnasta. Aleia näki hänen kuntonsa tuskallisen selvästi ikkunan heijastuksesta. Kun Corildon pysähtyi huojauttaen heidän kohdalleen, Aleia heitti hänen suuntaansa varoittavan katseen. Mies rypisti eleelle otsaansa ja tihrusti häntä hämillisenä. – –

Corildonin silmät punoittivat sikarien ja tupakan savusta. Hän huojauteli hieman, vaikka aalokkoa oli tuskin nimeksi. Takkuiset valkoiset kiharat oli sitaistu nauhalla niskaan. Parta sojotti jokaiseen ilmansuuntaan, ja ryppyisestä kauluspaidasta oli unohtunut auki kolme ylintä nappia. Aleia huomasi, kuinka Cesi tuijotti silmät suurina miehen vasenta käsivartta, jonka käärityn hihan alta kurotti kohti kynnärpäätä kalligrafiamainen tatuointi. (KA II, 26.)

Aleiaa nöyryyttää tilanne, jossa hänen matkakumppaninsa ja esimiehensä vaikuttaa epäonnistuneelta ja sääliäväältä ollessaan humalassa ja epäsiisti. Muukalaisen vaellusta tasapainottaa muiden kohtaaminen, joka onnistuu lyhytaikaisuuden ja ristiriidattomuuden ansiosta (Kristeva 1992, 21). Corildonin epämiellyttävä olemus voi aiheuttaa ristiriidan Aleian ja hänen uuden ystävänsä välille, sillä Aleia on käyttäytynyt huolitellusti ja pukeutunut kulttuurisesti hyväksyttävällä tavalla eikä Corildon tue vaikutelmaa kunnioitettavasta naisesta, jollainen Aleia yrittää kaikin keinoin viestittää olevansa ja jollainen Aleian uusi ystävätärkin vaikuttaa olevan. Yksilölle on tyyppillistä tavoitella muiden myönteisiä arvioita itsestään (Liebkind 1988, 68) ja siksi Aleian matkakumppanin rappiotilan paljastuminen Cesille voi muuttaa tämän mielikuvan Aleiasta negatiivisemmaksi.

Aleia tulkitsee Corildonin pukeutumistyylin poikkeuksellisen siveettömäksi, sillä hän ei vielä tiedä, että Seleesiassa pukeudutaan paljastavammin ja paidannapit saavat olla auki ja hihat käärittynä pukeutumisen olematta silti epäsovinnasta kuten ihmisten asuttamilla seuduilla on. Vaikka Aleian ystävätär Cesi onkin seleesi ja tuntee seleesialaisille tyypilliset pukeutumistavat, hän vaikuttaa järkyttyneeltä etenkin Corildonin epäsiistin olemuksen vuoksi. Hän tuijottaa avoimesti Corildonin hihan alta paljastunutta tatuointia. Ryppyinen paita ja muutenkin huolittelematon olemus on vahva osoitus Corildonin rappiotilasta eikä Aleia halua identifioitua rappiolliseksi. Hän on korostanut jo useita kertoja aiemmin olevansa hieno nainen käytöksellään ja sanoillaan (ks. esim. KA I, 46; 71; 390). Sosiaaliseen identiteettiin kuuluu samaistuminen erilaisiin viiteryhmiin, joita on positiivisia ja negatiivisia. Liebkindin mukaan ”[p]ositiivinen viiteryhmä edustaa ihmiselle sellaisia ominaisuuksia tai arvoja, joita hän toivoisi itselleen eli jotka kuuluvat hänen ihanneminäänsä” (Liebkind 1988, 70). Aleian positiivinen viiteryhmä on tässä tapauksessa kunnialliset naiset, jollaiseksi hän mieltää ystävänsä Cesin. Liebkind määrittelee myös, että ”[n]egatiivinen viiteryhmä edustaa puolestaan kaikkea sitä, mitä ihminen ei missään tapauksessa haluaisi olla” (Weinreich 1983, teoksessa Liebkind 1988, 70). Aleia ei halua identifioitua mihinkään negatiiviseen viiteryhmään, esimerkiksi juoppoihin tai siveettömissä (ts. aviottomissa tai lajienvälisissä) suhteissa eläviin, mutta Corildonin ulkoinen olemus voi aiheuttaa muiden tuottaman identifioimisen negatiiviseen viiteryhmään.

Vaikka Aleia on koko matkansa ajan pienin, etenkin ulkonäköön liittyvin asioin koittanut osoittaa, että hän on hieno, säädyllinen ja hyväkäytöksinen nainen, hän ei kuitenkaan ole yläluokkainen. Vaikka hän ei muista taustaansa, hän tuntee olonsa epämukavaksi ja epävarmaksi, kun hänelle puetaan yläluokkaisen thellurialaisnaisen vaatteet, jotta hän olisi tarpeeksi hienon näköinen tavatessaan Thellurian kuninkaan. Aleia on alun perin kotoisin Thelluriasta, ja vaikka hän ei muistakaan taustaansa, hän ei tunne oloaan lainkaan kotoisaksi hänelle osoitetuissa ylellisissä vaatteissa.

Lukuisten tyllin, pitsin ja kerrostumien pukeminen yksin oli osoittautunut haastavaksi, mutta viimeinen mitä Aleia halusi oli pyytää apua Frinalta. Pitsihörhelöt kuohuivat helmojen alta aina kun hän astui askeleen. Hän oli jättänyt pois topatumman alushameista, jonka olisi päällyshameen laskoksista päätellen kuulunut levittää hänen helmojaan sivuille, ikään kuin hän tarvitsisi törmäyssuojia tuupertuessaan kureliivin kuristuksessa seiniä päin. Nyt kangas pussitti pahasti hänen lanteillaan saaden runsaat helmat lakaisemaan kantta, ja Aleia tunsu itsensä hetki hetkeltä kömpelömmäksi. (KA III, 179.)

Aleia on sopeutunut vaatetuksensa lukuisiin muutoksiin varsin hyvin matkansa aikana, mutta Thellurian aateliston vaatetus ei tunnu sopivan hänelle lainkaan. Vaikka puku itsessään kuvataan kauniiksi ja koristeelliseksi, Aleia tuntee olonsa puvussa kömpelöksi ja tukalaksi.

Aleia ei tunne kuuluvuutta, vaan yhä kasvavaa vierautta itseensä ja muihin samanlaisia pukuja käyttäviin. Hän on tottunut olemaan Dwyrissä ja Seleesiassa, jossa pukeutumistavat ovat erilaiset. Lisäksi aatelisto ei ole hänelle tuttu yhteiskuntaluokka ja siksi aatelisnaisen lailla pukeutuminen tuntuu hänestä vieraalta. Suhtautumiseen vaikuttaa myös se, että Aleia joutuu pukemaan mekon vastoin tahtoaan, kun hänen entiset vaatteensa vietiin häneltä ja tilalle jätettiin ainoastaan edellä olevassa katkelmassa esitelty puku. Kulttuuriseen stereotyyppistämiseen liittyy erilaisten piirteiden luokittelu tiettyihin tyyppihin liittyvinä (Hall 1999, 189). Muukalaiset pyritään integroimaan valtakulttuuriin muokkaamalla heitä valtakulttuurin normien mukaisiksi (ks. Dyer 1977, teoksessa Hall 1999, 192). Aleia pyritään istuttamaan ulkonäön avulla thelluralaisen naisen ja yksilön kulttuuriseen muottiin, jota hän ei kuitenkaan halua omaksua. Vaikka Thellurian kulttuuri on jollakin tavalla Aleialle tuttua (onhan hän alun perin kotoisin Thelluriasta, vaikka ei muistakaan sitä vielä edellisen lainauksen ajankohdassa), hän ei ole tottunut pitämään korsettia tai yltiörunsasta pukua eikä aatelisnaisen pukeutuminen tai käyttäytyminen kuulu hänen minuuteensa eikä matkan aikana muotoutuneeseen identiteettiinsä. Aleian kulttuurinen minä on muotoutunut toisenlaiseksi kuin thelluralaisten kulttuurinen minuus (ks. Hall 1999, 224–225). Tämän identiteettiristiriidan vuoksi puku saa Aleian tuntemaan toiseutensa Thelluriassa voimakkaammin. Puku saa hänet tuntemaan itsensä kömpelöksi ja epävarmaksi.

Hallin (1999, 155) mukaan kulttuuristen erojen tuominen näkyviin on kulttuurin perusta. Aleiassa näkyviä kulttuurisia eroja pyritään häivyttämään pukemalla hänet Thellurian kulttuurille tyypilliseen naisen pukuun, jolloin ulkonäön perusteella häntä ei voisi tunnistaa erilaisen kulttuurin edustajaksi. Aleia on omaksunut muistinmenetyksensä jälkeen useita piirteitä muista kulttuureista, ja esimerkiksi hänen pukeutumistyyliinsä poikkeaa huomattavasti yläluokkaisten thelluralaisnaisten tyypillisestä pukeutumisesta. Vierauden kokemus johtuu hänen jo uudelleen rakentuneen identiteettinsä ristiriitaisuudesta pukua käyttävän thelluralaisen ylimystönaisen ideaalin kanssa (vrt. Hall 1999, 224).

Ikäkysymykset ja ulkonäköön liittyvät seikat siis aiheuttavat monimuotoisia toiseuden ja ulkopuolisuuden kokemuksia trilogian päähenkilöille. Omat toiseuden kokemukset tulevat päähenkilöille esiin myös toisten kautta, esimerkiksi Aleian tuntiessa vierautta uuden ystävänsä Cesin kanssa Corildonin takia. Ulkopuolisuuden kokemukset kuitenkin valtaosin liittyvät Aleian ja Corildoniin erilaisuuteen valtaväestöön nähden, kulttuurisiin ja välillä myös lajistisiin seikkoihin. Seleesien ihonväri on tummempi kuin kylmemmässä pohjoisessa asuvien ihmisten. Kuitenkaan ihonväri ei ole varsinaisesti ulkopuolisuutta tai toiseuttamista aiheuttava asia

Kaksosauringoissa. Eri kansat poikkeavat ulkonäöllisesti paljon toisistaan, ja ihmiset tunnistavat ulkonäön perusteella toisiaan. Ihonvärin perusteella voidaan tehdä oletuksia inhimillisten olentojen alkuperästä, tietynnäköiset henkilöt ovat todennäköisesti kotoisin tietyltä alueelta (KA III, 190). Kuitenkaan ihmistenvälistä rodullistamista ei tapahdu trilogian tapahtumien aikana, eikä Aleian selkeästi Dwyrin mantereen nordinialaisista asukkaista poikkeavaa ulkonäköä kyseenalaisteta tai toiseuteta, vaan ulkopuolistamisen syyt ovat muihin seikkoihin kytkeytyviä.

4.3 Sukupuoli ja seksuaalisuus

Tässä alaluvussa käsitellään erityisesti sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä toiseuden muotoja, joita Aleia ja Corildon kokevat tarinassa. Osa toiseuden kokemuksista liittyy muun muassa sovinismiin, osa siveyssääntöihin teoksen maailmassa, osa taas suhtautumiseen eri lajien välistä kanssakäymistä kohtaan. Stuart Hallin (1999, 114) mukaan ”sukupuolista viattomuutta ja kokemusta, sukupuolista hallintaa ja alistumista koskevat ajatukset ovat mutkikkaassa vuorovaikutuksessa ’meidän ja muiden’ diskurssissa”. Tämä näkyy *Kaksosauringoissa* usein: toisten seksuaalisuuteen puututaan muun muassa ilmaisemalla pahennusta katseilla ja sanoilla sekä esimerkiksi nimittelemällä seksuaalisesti värittyneillä sanoilla kuten ”huora” (ks. esim. KA II, 78).

Aleia joutuu tuntemaan toiseutta sukupuoleensa liittyen sekä selesien että ihmisten parissa. Selesiassa vihamielinen ja toiseuttava suhtautuminen liittyy yleensä sekä lajiin että sukupuoleen eikä ainoastaan sukupuoleen. Ihmisten parissa ilmenee usein myös naista halventavaa ja sovinistista toimintaa, mikä näkyy seuraavassa esimerkissä.

Aleia painoi tottumuksesta katseensa ohittaessaan rakennuksen, jonka kuistilla päivysti ryhmä risupartaisia miehiä. – – Hän sai peräänsä kimeiden vislausten ja rivojen ehdotusten ryöpyn. Ei siksi, että hän olisi talvivaatteissaan ollut erityisen viehättävä, vaan pelkästään siksi, että oli nainen, nuori ja yksin. Aleian kielen päällä poltteli halu äyskäistä takaisin, mutta se olisi voinut tietää ongelmia. (KA I, 67.)

Aleia joutuu tahtomattaan vaikenemaan ja yrittämään näyttää mahdollisimman huomaamattomalta tuntemattomien miesten käyttäytyessä asiattomasti häntä kohtaan. Vaikka Kristevan mukaan nainen ei ole miehelleen saalis tai orja, vaan pelastettava ”turvananoja” (Kristeva 1992, 53–54), Aleiaan ei suhtauduta millään tavalla suojelevasti, vaan vieraat miehet ovat kuin saalistavia petoja, joita Aleian tulee olla häiritsemättä, jottei joudu ”ongelmiin”. Kertoja ei tarkenna, millaisiin ongelmiin Aleia voisi joutua sanomalla miehille vastaan, mutta miesten seksuaalissävytteiset huutelut viittaavat jopa seksuaalisen väkivallan uhkaan. Muukalainen muuttuu pelastettavaksi siis vasta, kun osapuolet tietävät toisistaan edes jotakin.

Sen sijaan tuntemattomat miehet eivät tunne minkäänlaista suojelunhalua vaan suhtautuvat Aleiaan nimenomaan kuin saaliiseen. Toiseuttamiseen liittyy myös seksuaalisten fantasioiden heijastaminen toiseen (Hall 1999, 119–120, 122). Miehet vislaavat ja huutelevat Aleialle, joka on miehille tuntematon, mutta ”nainen, nuori ja yksin” ja saavat Aleian tuntemaan itsensä suojattomaksi ja yksinäiseksi. Pienellä paikkakunnalla, jossa Aleia asuu Corildonin kanssa tämä tiedetään muukalaiseksi, sillä häntä ei ole aiemmin nähty toimimassa siellä ja hänen piirteensä ovat hieman erilaiset kuin paikallisen väestön (KA III, 53; 190). Toiseutensa vuoksi hänet ”fetissoidaan”, siis muutetaan objektiksi, jota kohdellaan esineellistävasti huutelemalla seksuaalissävytteisesti (ks. Hall 1999, 204).

Muukalaisen, myös sukupuolensa takia toiseutetun, täytyy pysyä nöyränä, sillä ”röyhkeys ei suinkaan sovi heikompien huulille” (Aiskhylos 1975, 188–203, viitattu teoksessa Kristeva 1992, 54). Röyhkeä käytös voisi aiheuttaa vahvempana pidetyn osapuolen, Aleian tapauksessa huonokäyttöksisten miesten, suuttumisen, eikä Aleia pystyisi puolustautumaan, sillä hän on fyysisesti pienikokoinen ja yksin, miehiä taas on useita ja he ovat oletettavasti huomattavasti kookkaampia kuin Aleia. Aleia ei halua joutua tekemisiin virkavallan kanssa (KA I, 56), joten mahdollinen selkkaus miesten kanssa ei ole Aleialle mieluinen vaihtoehto, vaan hän luopuu aikeestaan puolustaa itseään.

Kaksosaurinkojen maailma on heteronormatiivinen, vaikka muitakin seksuaalisuuden muotoja ilmenee (ks. esim. KA I, 393; KA II, 325–326). Homoseksuaalisuus ja muut seksuaalisuuden muodot ovat kuitenkin voimakkaasti vähemmistössä, eikä niitä välttämättä voi tuoda julkisesti esille ilman leimautumista ja epäluuloisuuden kohtaamista. Seleesien ja ihmisten välistä kanssakäymistä esimerkiksi paheksutaan varsin yleisesti, vaikka kyseessä olisi luottamukseen ja suostumukseen perustuva kanssakäyminen aikuisten yksilöiden välillä. Aleian ja Mateon suhde on kuitenkin kahden ihmisen välinen heterosuhde. Aleia kaipaa läheisyyttä ja Mateon kanssa läheisyys tuntuu luontevalta: ”Läheisyys oli helppoa, mutkatonta. Se oli juuri sitä mitä Aleia kaipasi. Hän tarvitsi lämpöä, se sai hänet tuntemaan itsensä kokonaiseksi. Normaaliksi” (KA I, 311). Aleia kaipaa hyväksyntää ja kiintymyksen osoituksia, sillä ne saavat hänet tuntemaan itsensä vähemmän toiseksi ja sen sijaan kuuluvaksi joukkoon. Liebkindin (1988, 68) mukaan ”[k]aikilla ihmisillä on tarve nähdä itsensä myönteisessä valossa ja siksi he pyrkivät kohentamaan itsetuntoaan tai ainakin säilyttämään sen ennallaan”. Läheisyyden ja emotionaalisen lämmön saaminen Mateolta kohottaa Aleian itsetuntoa vähentäen toiseuden kokemusta ja saaden Aleian tuntemaan itsensä ”normaaliksi”.

Aleia kokee kuitenkin myös toiseutta seksin ja läheisyyden takia Mateon kanssa. Pääosin toiseuden kokemukset liittyvät Aleian pelkoihin hänen lumouksensa mahdollisesti tuhoisista vaikutuksista, mutta osin seksuaalisuuden ilmenemisen aiheuttamaan epävarmuuteen sekä pelkoon yhteisön tuomitsemisesta siveettömäksi. Aleia suuttuu Mateolle, joka mainitsee yllättyneensä Aleian kiihkeästä suhtautumisesta itseensä:

”Mä en olis ikinä arvannu, että sä olet niin villi tyttö”, hän [Mateo] mumisi Aleian otsaa vasten.

Aleia nytkähti kauemmas. Hän ei näyttänyt lainkaan siltä, miltä Mateo olisi toivonut. Hän tuuppasi Mateota. ”Mitä?” – – ”Oletko tosissaan sitä mieltä, että jos tyttö osoittaa hieman aktiivisuutta, hän on heti huora?” – – ”Se että minulla on haluja, ei tee minusta heti mitään porttoa!”

”Aleia, se oli sun oma sanavalinta, mä en sanonut mitään sellaista.” (KA I, 389–390.)

Kristevan (1992, 32) mukaan ”muukalaisellakin on muukalaisensa” eli henkilöt, joihin hän ei koe kuuluvansa ja joihin hän mahdollisesti suhtautuu toiseuttavasti. Aleia toiseuttaa tässä itse seksuaalisesti aktiivisia naisia sekä prostituoituja, jotta häntä itseään ei toiseutettaisi. Hän on raivoissaan ja käyttää yleisesti halventavina pidettyjä ilmauksia ”huora” ja ”portto” kuvaamaan seksuaalisesti aktiivisia naisia. Yksilöllä on käsityksiä ”sekä siitä mitä olemme, että siitä, mitä haluaisimme olla” (Liebkind 1988, 67). Aleian käsitys itsestään on erilainen, kuin millaiseksi Mateon sanat hänet määrittävät. Hän ei halua olla ”villi tyttö” jollaisen Aleia mieltää ”huoraksi”, vaan hän haluaisi olla normaali ja siihen kuuluu hänen mielestään seksuaalinen aktiivisuus, muttei kuitenkaan varsinainen ”villiys”.

Vaikka Aleia argumentoi, että seksuaalinen aktiivisuus ei tee hänestä ”porttoa”, hän implikoi samalla, että suurempi seksuaalinen aktiivisuus voi tehdä sen joko hänestä tai jostakin toisesta henkilöstä. Kristevan mukaan toiseus aiheuttaa omien muukalaisten tuomitsemista: ”muukalainen torjuu ennen kuin (ja jopa tiukemmin kuin) hänet torjutaan” (Kristeva 1992, 33). Lisäksi yksilö haluaa antaa muille mahdollisimman myönteisen kuvan itsestään (Liebkind 1988, 68). Mateon sanat saavat Aleian luulemaan, ettei Mateon mielikuva hänestä olekaan niin myönteinen kuin hän on luullut, eikä hän halua identifioitua ryhmään, jonka ei koe olevan osa itseään (ks. Liebkind 1988, 67–69). Aleia on kokenut jo matkansa aikana paljon erilaisia toiseuden ja toiseuttamisen muotoja, ja sanoutuu siksi voimakkaasti irti ”huoran” leimasta. Trilogian maailmassa prostituutio on alimman yhteiskuntaluokan työtä ja vapaasti seksuaalisiin naisiin liittyy paheksuntaa ja pelkoja, vaikkakin asenteet ovat hitaasti muuttumassa (KA II 218–220).

Ihmisten ja seleesien välistä kanssakäymistä paheksutaan laajalti kaksosaurinkojen maailmassa. Seleesiassa ihmisten kanssa parisuhteessa tai seksuaalisessa suhteessa olevaa saatetaan kutsua ”ihmisiinsekaantujaksi” (ks. esim. KA II, 78). Toisaalta monet seleeseistä

kiinnostuneista ihmisistä joko eivät siedä seleesien korkeampaa ruumiinlämpöä tai ovat ”fetisistejä” (KA III, 329). Ihmiset suhtautuvat yhtä epäluuloisesti seleesien ja ihmisten välisiin suhteisiin. Seleesit ja ihmiset eivät ole samaa lajia, mutta molemmat ovat inhimillisiä olentoja ja fyysisestikin yhteensopivia, vaikkakin genetiikaltaan erilaisia minkä vuoksi seleesit ja ihmiset eivät voi lisääntyä keskenään (KA III, 46). Usein seksuaalisuuteen liittyvä toiseuttaminen liittyy teoksissa myös lajismiin. Seuraavassa lainauksessa ilmenee ihmisen ja seleesin väliseen suhteeseen liittyvä epäluuloisuus Seleesiassa.

Kasvoille kohosi häijy virnistys, kun hänen katseensa tavoitti Aleian kasvot. ”Vai vielä ihmisiinsekaantuja. Tämä taitaakin olla sinun pikku huorasi.”

Se yllätti niin täysin, ettei Aleia saanut sanaakaan suustaan. Ensimmäistä kertaa hän kohtasi saman halveksunnan, jonka kohteeksi Corildon oli joutunut ihmisten maailmassa. (KA II, 78.)

Aleia järkyttyi lajistisesta ja todella epäasiallisesta kommentista, jonka tuntematon seleesi sanoo hänestä Corildonille seleesialaisessa baarissa. Tilanne on kärjistynyt jo aiemmin Corildonin haastaessa riitaa tuntemattoman seleesin kanssa. Vaikka Aleia on matkatessaan Corildonin kanssa kohdannut monenlaista ulkopuolistamista sekä nähnyt, miten eri tavoin Corildonia ulkopuolistetaan, hän ei ole ymmärtänyt, miltä Corildonista on tuntunut ihmisten parissa tuntemattomien ihmisten kommentoimissa heidän valintaansa matkata kaksin läpi mantereen. Ulkopuolistamiselle tyypillistä on ”kyvyttömyys tunnistaa ja kunnioittaa eroa” (Hall 1999, 122). Vaikka useimmat Aleian kohtaamat seleesit ovat suhtautuneet häneen kiinnostuneen ystävällisesti, edellisessä esimerkissä näyttäytyvä tuntematon seleesimies osoittaa Aleialle, että jotkut seleesitkin toiseuttavat ihmisiä Seleesiassa yhtä julmasti kuin ihmiset toiseuttavat seleesejä Dwyriissä ja muualla ihmisten valtaseuduilla, eikä lajienvälisiä eroavaisuuksia kunnioitetaakaan kaikkialla Seleesiassa vaan halveksutaan.

Aleia on koittanut tehdä kaikille selväksi, että on siveä ja hyväkäyttöksinen nainen, mutta nyt tuntematon seleesimies tekee hänestä törkeitä oletuksia lähinnä hänen sukupuolensa ja lajinsa takia. Stuart Hallin mukaan yksi toiseutta tuottava diskursiivinen strategia on ”halua ja halveksuntaa koskevien fantasioiden heijastaminen kohteisiin” (Hall 1999, 119–122). Seleesimies osoittaa halveksuntansa, mutta toisaalta paljastaa ajattelevansa jossakin määrin Aleiaa seksuaalisesti tämän ollessa Corildonin kanssa. Aleia on ihminen, mikä on seleesialaisessa ravintolassa poikkeuksellista, koska Seleesiassa ei ole kovin paljon ihmisiä, vaan manner on seleesien valta-alue. Vielä poikkeuksellisempaa on se, että ihmisenainen on seleesimiehen seuralaisena ravintolassa. Siksi tuntematon seleesimies tekee oletuksen, että Aleian täytyy olla maksullinen seuralainen. Hän haluaa osoittaa vastenmielisen

suhtautumisensa ja halveksuntansa sekä Corildonia että Aleiaa kohtaan nimittämällä Aleiaa huoraksi, tarkoituksenaan ainoastaan loukata Aleiaa ja Corildonia.

Tässä alaluvussa on havainnointu seksuaalisuuden ja sukupuolen vaikutuksia toiseuden kokemuksiin. Molemmat aiheuttavat päähenkilöille toiseuden kokemuksia ja kumpaakin päähenkilöä toiseutetaan näiden lähtökohtien takia. Kuitenkin Aleian ja Corildonin kokemuksen poikkeavat toisistaan. Aleialle toiseuden kokemuksia aiheuttaa naiseus ja ihmisuus sekä seksuaalinen aktiivisuus, Corildonille ulkopuolisuuden kokemukset aiheutuvat niin ikään lajista, mutta seksuaalinen aktiivisuus ei tuota hänelle samalla tavalla toiseuden kokemuksia kuin Aleialle. Corildon on seksuaalisesti aktiivinen, etenkin Dwyrin mantereella hän viettää aikaa ihmisnais-Esmen kanssa ja heillä on ollut seksuaalinen suhde jo menneisyydessä (KA I, 384–385). Corildon myös flirttailee avoimesti tuntemattomille selesinaisille Dwyrissä ja matkalla Selesiaan (ks. esim. KA II, 27–28). Miesten ja naisten käyttäytymisnormit eivät ole täysin samanlaiset; siinä missä Aleia tuntee häpeää omasta seksuaalisesta aktiivisuudestaan sekä kokee tarvetta perustella sitä kumppanilleen, Corildon ei edes suo ajatusta irtosuhteiden mahdolliselle epäsiiveillisyydelle eikä varsinkaan koe tarvetta perustella halujaan tai toimintaansa kenellekään.

4.4 Perhe ja sosiaaliset suhteet

Tässä alaluvussa pureudutaan perhesuhteiden Aleialle ja Corildonille aiheuttamiin toiseuden kokemuksiin sekä toiseuden muotoihin, jotka liittyvät perhetaustaan tai sosiaalisiin suhteisiin. Aleian muistinmenetys on pyyhkinnyt hänen mielestään kaikki muistot hänen perheestään eikä kukaan hänen biologisesta perheestään ole läsnä hänen elämässään tarinan tapahtumien alkaessa. Kuitenkin jo *Kaksosaurinkojen* ensimmäisessä osassa lukijalle selviää, että Aleialla on veli, joka etsii häntä (KA I, 102–103). Lisäksi myöhemmin selviää, että Aleian äiti ja isä ovat vielä elossa toisessa ulottuvuudessa nefrimuodoissaan (KA III, 470–472). Corildonin perhe taas on suuri ja tiivis sekä suhtautuu Corildoniin hyvin rakastavasti. Perheeseen kuuluu äiti Mathyana, isä Jusius (Teg), nuoremmat kaksoissisaret Lindea ja Merea sekä perheen kuopus Tiranja (Tigran). Myös Tegin veli Matius on tiiviisti läsnä perheen elämässä. Corildon on halunnut heistä etäisyyttä puolisonsa ja lapsensa kuoltua, sillä hänen vanhempiansa ja sisarustensa rakkaus ja lohdutus on tuntunut hänestä raskaalta. Toisaalta Corildon on halunnut paeta ihmisten pariin tuntemattomuuteen, sillä hänen perheensä on hyvin kuuluisa Selesiasissa ja joillakin alueilla ihmisten asuttamilla mantereilla, joissa tunnetaan selesien kulttuuria jonkin verran. Corildon joutuu palaamaan perheensä luo Aleian takia. Muuttuneiden tuulten

vuoksi hänen äitinsä laittaa hänelle kirjeen, jossa vaatii Corildonia palaamaan kotiin Seleesiaan:

TULE KOTIIN. T TARVITSEE SINUA. AJAT KÄYVÄT LEVOTTOMIKSI. PERHEEN ON PIDETTÄVÄ YHTÄ. MTB

Mathyana Theril Ma'Bathae. Hänen äitinsä.

Corildon hypisteli sähköttä. -- Se oli kenties tahaton yritys naamioida se mitä Mathyana todella halusi sanoa.

Minä olen levoton, poikani.

Viesti ei ollut pyyntö tai toive. Se oli vaatimus. -- Hänen olisi tehtävä päätös, palattava kotiin.

Corildon ei tiennyt oliko valmis. (KA I, 75.)

Corildonin äidin viesti on lyhyt ja hyvin ytimekäs. Hän käskee Corildonin palata ”kotiin”, siis lapsuudenkotiinsa perheensä luo. Samalla ”koti” viittaa myös Seleesian mantereeseen. Vaikka Corildon on asunut jo vuosia Wyelissä, Dwyrin mantereella, Theril Ma'Bathaen mielestä Corildonin todellinen koti on Seleesiassa perheensä parissa. Kristevan mukaan muukalaisen ”[maanpako] alkaa uhmosta vanhempien määräävyyttä kohtaan” (Kristeva 1992, 30). Corildonin äiti esitellään edellä olevassa lainauksessa ensimmäistä kertaa lukijalle ja tämän voimakas ja jopa kontrolloiva luonne tulee ilmi jo lyhyestä viestistä, kun hän vaatii Corildonia palaamaan perheensä luokse. Muukalainen joutuu pohtimaan alkuperäänsä ja suhdettaan perheeseensä: onko oikeutettua rakentaa uutta elämäänsä ja identiteettiään kaukana kotoa ja omiensa luota? (Kristeva 1992, 30–31). Corildon tuntee lukiessaan kirjettä, että hänen velvollisuutensa perhettään ja seleesejä kohtaan on palata Seleesiaan, vaikka hän yksilönä ei välttämättä haluaisi tehdä sitä. Corildon on poikkeuksellisen kyvykäs seleesi osatessaan käskettä (ks. Vik 2017–2018), joten aikojen ollessa ”levottomat” olisi turvallisempaa, että voimakkaat seleesit ovat omiensa parissa.

Corildon on halunnut vapautua menneisyyden muistoistaan pakenemalla kotimaastaan ja perheensä luota. Hänet on määrätty töihin ihmisten pariin kauas pohjoiseen syrjäseudulle, jossa seleesejä tavataan vain harvoin. Hän on kuitenkin jo useiden vuosien ajan valittamatta työskennellyt käytännössä erakkona Wyelissä. Corildon on aikuinen seleesimies, jo vuosikymmeniä vanha, mutta äidin vaatiessa hänen paluutaan kotiin Corildonin ei auta kuin totella, vaikka hän joutuukin pohtimaan, onko hän valmis palaamaan. Muukalainen kaipaa yhteyttä toisiin kaltaisiinsa, mutta kohdatessaan kaltaisiaan yhteys ei usein olekaan toivotunlainen (Kristeva 1992, 22–30). Corildon kaipaa seleesien seuraa ja kotiaan, mutta hän ei ole varma, onko hetki sopiva nyt. Hän kokee, että hänen pitäisi jollakin tavalla kehittyä paremmaksi ollakseen valmis kotiinpaluuseensa.

Kristevan mukaan muukalaisuuteen liittyy joko todellinen tai koettu orpous, joka vahvistaa toiseuden kokemuksia: ”Kun toiset ilmaisevat sinulle, ettet merkitse mitään, koska vanhempasi eivät merkitse mitään, että näkymättöminä heitä ei ole olemassa, tunnet itsesi äkkiä orvoksi ja toisinaan orpoudestasi vastuulliseksi” (Kristeva 1992, 30). Nordinian kuningaskunnassa ihmisten parissa ollessaan seleesejä halveksutaan melko paljon, ja Kristevan mainitseman merkityksettömyyden kaltainen suhtautuminen itseän ilmenee myös Corildonin ajatuksissa. Hän ei ole pitänyt yhteyttä perheeseensä eikä ole käynyt Seleesiassa aikoihin ja on siis elänyt kuin olisi menettänyt perheensä ja vanhempansa. Corildonin tilanne Seleesiassa on edellä mainitun vastakohta. Ma’Bathaen perhe on koko mantereella hyvin tunnettu ja arvostettu, ja Corildoniin suhtaudutaan samalla tavalla merkittävänä henkilönä hänen kuuluessaan perheeseen. Corildon haluaa tietoisesti vetäytyä julkisuudesta sekä unohtaa perheensä ja on siksi pysynyt työskentelemässä alueella, jossa ihmiset eivät tunne Ma’Bathaen perhettä. Tällöin hän pystyy uskottelemaan itselleen olevansa erakko, eräänlainen Kristevan (1992, 30) kuvailema perheetön orpo. Kun Mathyanan kirje saapuu perille ja vaatii Corildonia palaamaan Seleesiaan, Corildon joutuu samalla kohtaamaan totuuden ja itse tuottamansa toiseuden keinotekoisuuden, kun hänen perheensä on elossa ja kaipaa häntä. Kristevan (1992, 16) mukaan muukalainen on ”vieras äidilleen”. Corildon on etääntynyt äidistään (ja alkuperästään muutenkin) jo vuosien ajan, eikä hän haluaisi palata kotiin ja luopua ulkopuolisuudestaan ja erakoitumisestaan, joihin hän on kiinnittynyt kestääkseen menneisyyden tuskansa.

Corildonin henkilökohtainen seleesikyky on tuulen käskeminen. Hän pystyy siis vaikuttamaan tuulen kulkuun ja esimerkiksi saa tyynelläkin säällä nostatettua tuulen. Hän pystyy myös vaikuttamaan jossakin määrin tulen elementtiin esimerkiksi tuottamalla käsillään voimakasta lämpöä (KA I, 291). Corildon on seleesiksikin poikkeuksellisen voimakas tuulenkäskijä (KA I, 492), mikä on aiheuttanut sen, että hän on erityisasemassa Seleesiassa. Kyvyissään voimakkaat seleesit ovat harvinaisia (KA III, 226; Vik 2017–2018), kahden elementin hallitseminen on vielä harvinaisempaa. Corildonin vanhempien ja sisarusten kuuluisuus samasta syystä on hänelle taakka. Hänen tekemisiään tarkkaillaan muita tarkemmin ja esimerkiksi toimittajat ovat kiinnostuneita hänen toiminnastaan etenkin Seleesiassa (KA II, 43–47).

Erityisyys jopa muiden seleesien kykyihin verrattuna aiheuttaa Corildonille epävarmuutta, sillä se ja hänen vaikutusvaltainen ja kuumaverinen, siis useanlaiseen magiaan pystyvä perheensä ovat aiheuttaneet sen, että hän on tunnettu julkisuuden henkilö Seleesiassa. Sosiaalinen identiteetti rakentuu niiden ryhmien perusteella, joihin yksilö kuuluu ja joihin hän samaistuu,

mutta toisaalta ei koskaan voi samaistua ryhmiin kokonaan vaan aina osittain (Liebkind 1988, 70–71). Corildon ei samaistu kuumaveriseen perheeseensä tarpeen vaatimalla tavalla, hän ei haluaisi olla tunnettu eikä hän ole tahtonut noudattaa kaikkia kuumaveristen erityisiä kulttuurisia sääntöjä (KA II, 324). Julkisuuden myötä monet suhtautuvat Corildoniin kuin nähtävyyteen, eikä hän voi käyttäytyä aina niin kuin haluaisi peläten vahingoittavansa omaa ja perheensä mainetta. Eräs Corildonille ja tämän perheelle tuttu juurutoimittaja kohtaa Corildonin ja saa tämän tuntemaan toiseutta.

[Toimittaja:] ”Oletteko vihdoon palaamassa kotiin?”

[Corildon:] ”Ymmärrätte varmasti, miksi en halua jakaa kaikkia asioita kanssasi.”

[T:] ”Sinä se et koskaan ole hyväksynyt osaasi. ”

[C:] ”Ja jatkan samalla tyylillä sinnikkäästi jatkossakin. Hyvästi. ”

[T:] ”Kunnioitettu äitisi ei olisi hyvillään tuollaisesta käytöksestä.” (KA I, 46.)

Corildon suhtautuu varsin vastentahtoisesti ja tyylysti entuudestaan tutun toimittajan uteluihin hänen kotiinpaluustaan Seleesiaan. Toimittaja kommentoi Corildonin suhtautumista erityiseen taustaansa, eli toiseuttaa Corildonin itsestään. Hän korostaa Corildonille tämän olevan erityisasemassa puhumalla tämän ”osasta” ja puhuttelee Corildonin äitiä ”kunnioitettuna”. Toimittaja moittii lopulta Corildonin käytöksen olevan epäasiallista mainitsemalla, ettei tämän äiti hyväksyisi ”tuollaista” käytöstä, millä hän viittaa Corildonin tyyliin käyttäytymiseen, joka ei ole sopivaa tämän asemassa olevalle seleesille toimittajan mielestä. Corildonin äiti on hyvin tunnettu ja kunnioitettu seleesi, mikä näkyy toimittajan kutsuessa tätä ”kunnioitetuksi”, ja Corildoninkin tulisi käyttäytyä perheensä arvon mukaisesti. Corildon ei kuitenkaan halua mukautua hänelle asetettuihin odotuksiin, jotka tuntuvat hänestä vierailta, eikä hän osin siksi ole ollut Seleesiassa vuosiin. Tällainen perheestä etäännyminen (ja itsensä etäännyttäminen) on tyyppillistä itsensä toiseuttamista ja toiseuteen liittyvä ilmiö (ks. Kristeva 1992, 18; 30–31; Hall 1999, 10–11).

Corildon etäännyttää itsensä viiteryhmistään seleeseistä ja perheestään, sillä hän ei halua olla huomion keskipisteenä eikä hän pidä alkuperästään keskustelemisesta. Muukalaiselle on Kristevan (1992, 37) mukaan tyyppillistä, että muiden kyseleminen alkuperästä ja taustasta ärsyttää tätä. Kristevan mukaan syy ärtymiseen on syy muukalaisen lähtöön juuriltaan: ”Tätä alkuperää – perhettä, verta, maata – muukalainen nimenomaan pakeni” (Kristeva 1992, 37). Corildon on paennut omaa maataan ja perhettään koettuaan niin raskaan henkilökohtaisen menetyksen, että kaikki samankaltaiset henkilöt, siis muut seleesit, ovat aiheuttaneet hänelle ulkopuolisuuden tunnetta. Hänen omat henkilökohtaiset ongelmansa ja menneisyytensä taakka ovat hänelle tarpeeksi raskaita, eikä hän halua muiden puivan asioitaan tai yrittävän auttaa

häntä. Corildon ei halua läheistensä olevan *holhoajia*, siis ystäviä, jotka haluavat auttaa saadakseen itse hyötyä tai valtaa suhteessa *toiseen* (ks. Kristeva 1992, 32), vaikka kukaan läheinen ei varsinaisesti yritäkään hyötyä Corildonista, paitsi toimittaja halutessaan saada Corildonilta haastattelun lehteensä (KA I, 46). Tämän vuoksi Corildon suhtautuu tyyliä tutun toimittajan kysymyksiin, vaikka kyseessä ei ole edes virallinen haastattelutilanne. Corildon ei luota juorutoimittajan näennäiseen ystävällisyyteen, vaikka tämä onkin heidän perhetuttunsa jo vuosien takaa.

Perhesuhteiden aiheuttama toiseuttaminen näkyy myös seuraavassa katkelmassa, jossa tuntematon seleesipariskunta suhtautuu toiseuttavasti Corildoniin. Eristynyt elämäntapa ja raskaana olleen vaimon menetys ovat saaneet Corildonin turruttamaan tunteensa alkoholilla ja hän onkin varsin alkoholisoitunut. Havaitessaan Corildonin alkoholismin aiheuttaman rappiotilan tuntematon seleesipariskunta suhtautuu häneen epäluuloisesti ja jopa vihamielisesti. Vasta kun vieraille selviää hänen kuuluvan Ma'Bathaeen perheeseen, suhtautuminen muuttuu hyvin toisenlaiseksi, järkyttyneeksi ja alentuvaksi – jopa holhoavaksi.

”Nyt te voisitte vihdoinkin ilmoittaa kuka olette, hyvä herra”, Eyräl puuskahti. ”Edeana kertoi, että paljastitte ainoastaan olevanne Seuran miehiä.”

”Pitää paikkansa,”

”Tietäkää sen olevan ainoa syy, jonka vuoksi hyväksyn kihlattuni seurustelevan nimettömän muukalaisen kanssa,”

Corildon kumarsi aavistuksen. ”Nimeni on Corildon Ma'Bathae.”

Eyrälin silmät laajenivat. ”Ma'Bathae?”

Hämmästyksensä lennätti Edeanan käden rinnalle. ”Teidän silmänne... Olisihan minun pitänyt arvata!”

”Kuinka te... kuinka... ”Eyräl tunsu tarvetta kakistella kurkkuaan. ”Herra Ma'Bathae, en voi käsittää, kuinka voimme tavata teidän kaltaisenne miehen *tuossa tilassa*?” (KA I, 177.)

Eyräl ja Edeana ovat seleesejä ja vaikka he suhtautuvat Corildoniin aluksi melko kohteliaasti, Eyrälin sanojen taustalla kuuluu epäluulo tuntematonta humalaista seleesimiestä kohtaan. Kuten aiemminkin on todettu, ”muukalaisellakin on muukalaisensa” (Kristeva 1992, 32) ja Eyräl suhtautuu Corildoniin ulkopuolistavasti tämän salailevan ja selkeästi humalaisen olemuksen takia (ks. KA I, 172–173) vaikka molemmat ovatkin seleesejä ihmisten valtaseudulla Dwyriissä. Kun Eyräl kuulee Corildonin kuuluisasta taustasta, hänen suhtautumisensa muuttuu hyvin toisenlaiseksi. Kylmäkiskoisuuden sijaan hän suhtautuu Corildoniin ensin hämmästyneenä ja sitten hieman alentuvasti, kuin olisi täysin poikkeuksellista, että hyväksikäytetty ja voimakaskykyinen seleesi nähdään hyvin humaltuneena ja epäsiistinä matkustamassa. Corildon ei vastaa stereotyyppistä kuvaa Seleesin yhden tunnetuimman perheen jäsenestä, mikä järkyttää Eyräliä. Stereotyyppit saavat maailman näyttäytymään yksilölle hallittavampana ja selkeämpänä (Liebkind 1988, 78–79) ja Eyrälin

stereotypia Ma'Bathaen perheestä on voimakkaan positiivinen. Kun Corildon osoittaakin stereotypian vääräksi ollessaan humaltuneena ja epäsiistinä matkustamassa, Eyräl järkyttyy enemmän, kuin jos Corildon olisi ollut ”vain tavallinen” seleesi.

Eyräl painottaa sanoja ”tuossa tilassa” sekä osoittaa olevansa hyvin järkyttynyt Ma'Bathaen suvun jäsenen käyttäytymisen ja olemuksen olevan poikkeuksellisen huolittelemattomat. Hän viittaa Corildoniin sanoilla ”teidän kaltaisenne mies”, kuin tuntisi Corildonin tai tietäisi, millainen henkilö tämä on, vaikkeivät he ole koskaan ennen tavanneet. Juuri tämänkaltaista suhtautumista Corildon on halunnut vältellä. Hänet tunnustetaan jo ulkonäöstä, etenkin silmistä, jotka ovat voimakkaan väriset mahdin kanavoimisen vuoksi, joten hän ei pysty käsittelemään suruaan toimivaksi havaitsemallaan tavalla alkoholin avulla menettämättä mainettaan ja tahraamatta perheensä mainetta samalla. Vaikka Corildon on – muukalaiselle tyypillisesti (ks. Kristeva 1992, 16–17) – pyrkinyt irtautumaan perheestään ja unohtamaan vanhempansa ja sisaruksensa, hän ei ole onnistunut pyrkimyksissään ja välittää heistä edelleen, vaikka onkin pitänyt etäisyyttä heihin. Muukalainen kaipaa myös yhteyttä ja kiintymystä (Kristeva 1992, 21) ja Corildon tuntee molempia perhettään kohtaan sekä saa tunteilleen vastakaikua. Siksi hän ei halua lopulta pilata perheensä mainetta ja aiheuttaa häpeää vanhemmilleen ja sisaruksilleen.

Kristevan mukaan muukalaiset ovat pohjimmiltaan aina yksin (1992, 32–33), vaikka haluavatkin jopa epätoivoisesti löytää joukkoja, joihin kuulua (mt. 22–23, 32–33). Samaan ilmiöön liittyvät myös Aleian monet kieltäytymiset suhteesta Mateon kanssa. Aleia tuntee itsensä niin erilaiseksi, ettei uskalla oman ja Mateon turvallisuuden vuoksi antautua rakkaudelle. Aleia pelkää, että myöhemmin hänestä paljastuu niin kamalia asioita, että Mateo ei pystyisi olemaan hänen kanssaan, eikä hän halua altistaa itseään tai Mateota niin suurelle surulle.

Kristevan (1992, 19) mukaan ”muukalaisella ei ole itseä”. Sen sijaan muukalainen muokkaa itseään muiden henkilöiden sekä vallitsevien olosuhteiden mukaan: ”*Minä* teen mitä *halutaan*, mutta se en ole 'minä' – 'minä' on muualla, 'minä' ei kuulu kenellekään, 'minä' ei kuulu 'minulle'... onko 'minää' olemassa?” (Kristeva 1992, 19). Aleia pohtii samoja kysymyksiä paljon hänen matkustaessaan Corildonin kanssa. Samalla hän ei kuitenkaan koskaan sovi joukkoon, sillä hänen lumouksensa ja muistamattomuutensa erottavat hänet merkitsevästi kaikista muista. Aleia muokkaa identiteettiään ja olemustaan paikan ja seuralaistensa mukaan, jotta hän sopisi joukkoon. Liebkindin mukaan identiteettiä muodostetaan ja ylläpidetään vuorovaikutuksessa muiden henkilöiden kanssa (Liebkind 1988, 63). Aleian identiteettityö on

monimutkaista siksi, että hän ei tunne identiteettiään muistinmenetyksensä takia, vaan on joutunut aloittamaan prosessinsa alusta. Kristevan edellä mainittu sitaatti, jossa muukalainen pohtii *minäänsä* vastaa hyvin Aleian pohdintoja itsestään. Koska hän ei tunne itseään, hän ei uskalla kiintyä kehenkään, etenkin nuoreen ihmismieheen Mateoon, vaikka tuntee kiintymystä ja jopa rakkautta tätä kohtaan. Aleia yrittää luoda ystävyysuhteita matkustamisen aikana keihin vain pystyy, sillä kohtaaminen saa hänet tuntemaan kuuluvansa joukkoon (vrt. Kristeva 1992, 21). Kristevan (1992, 21–22) mukaan ”*Kohtaaminen* tasapainottaa vaeltamista” ja muukalaisten kohdatessa toisensa tapaaminen on väliaikainen, sitoumukseton ja siten vapaa. Aleia ymmärtää koko ajan, että hän voi ystäväystyä henkilöiden kanssa siksi, että hän kohtaa heidät vain lyhyesti ja sitoutumatta, eikä tällöin aiheuta kohtaamilleen ihmisille vaaraa tai surua, kun hänen lumouksensa laatu myöhemmin hänen uskoakseen paljastuu.

Aleia on muodostanut itselleen uuden perheen, johon kuuluvat Ma’Bathaet, Mateo sekä hänen lukuisat uudet ystävänsä ja myöhemmin hänen veljensä Erien. Heidän joukossaan Aleia on hetkittäin pystynyt unohtamaan erilaisuutensa ja tuntenut yhteenkuuluvuutta sekä kiintymystä. Vaikka Aleia on eri lajin edustaja ja monin tavoin hyvin poikkeuksellinen Corildonin perheeseen nähden, he suhtautuvat Aleiaan hyvin avoimesti ja kiintymyksellä. Etenkin, kun he huomaavat, miten tärkeä Aleia on Corildonille, myös Ma’Bathaen perhe ottaa Aleian osaksi perhettä varsin nopeasti.

Aleia oli yhä huolissaan Ma’Bathaen perheen turvallisuudesta, vaikka saattueen näkeminen oli rauhoittanut hieman. Hän tunsikin edelleen olevansa oikeassa paikassa – tai ehkä enemmänkin oikeassa seurassa – vaikka ajatus siitä että joku saattoi yhä olla hänen perässään aiheutti häiritsevän levottomuuden tunteen.

Lähtönsä yönä hän oli ymmärtänyt kirkkaasti, ettei häntä päästettäisi noin vain menemään. (KA II, 232.)

Aleia kokee kuuluvuutta ollessaan Corildonin perheen luona. Hän pitää Corildonin tiiviistä ja välittävästä perheestä. Koska hän ei vielä matkansa tässä vaiheessa muista omaa perhettään lainkaan, hän kohdistaa kiintymyksen tunteensa voimakkaasti Corildonin perheeseen. Hän kantaa heistä huolta, sillä Aleiaa seuraavat väkivaltaiset varjostajat, jotka ovat jo tappaneet kaksi seleesiä Aleian takia. Seleesiperheen luona hän kokee olevansa oikeassa paikassa ja etenkin seurassa. Kristevan (1992, 19) mukaan ”heti, kun muukalaisella on toimintaa tai intohimo, he juurtuvat”. Aleia kiinnittyy kohtaamiinsa henkilöihin, jotka ovat hänen apunaan hänen selvittäessään alkuperäänsä ja nykytilaansa. Hän on *juurtunut* seleesiperheeseen, jonka vanhin lapsi on auttanut häntä etsimään itseään. Silti hän on jälleen hylkäämässä henkilöitä, joista välittää ja jotka välittävät hänestä. Joskus ylisamaistuminen omaan ryhmään ”voi olla pelkästään itsepuolustusta, joka ilmaisee epävarmuutta ja uhan tuntua” (Liebkind 1988, 86).

Aleia ylisamaistuu omaan, yksin muodostamaan ryhmäänsä ja erottaa itsensä seleesiperheestä, sillä hän pelkää perheen joutuvan vaikeuksiin Aleian edustaman ennenkuulumattoman ”ryhmän” perusteella.

Aleia ei muista omaa biologista perhettään trilogian tapahtumien alussa lainkaan. Alkuperä kuitenkin seuraa muukalaista, vaikka hänen uusi elämänsä on muualla (Kristeva 1992, 37), ja tämän vuoksi Aleiallakin on kaipuu tuntea menneisyytensä, eikä hän pysty luomaan uutta elämäänsä täysin ilman menneisyyttään. Aleia ei muista perhettään ennen kuin tapaa heidät varjojen maailmassa (KA III, 480). Aleia ja Aleian nefri kohtaavat vanhempiansa nefrit, sillä vanhemmilla ei ole enää ihmisruumiita kaksosaurinkojen maailmassa, joten he eivät pysty enää olemaan muualla kuin varjojen maailmassa.

Aleia on kiintyneempi ihmispuoleensa kuin nefriinsä. Hän haluaa pelastaa ihmisten maailman sekä seleesit sen sijaan että jäisi mahdin maailmaan nefriäitinsä ja -isänsä luokse: ”Kaksosaurinkojen maailma saattoi olla muuttumassa nefreille yhdentekeväksi, mutta tuo sama maailma ja sen lukuisat olennot eivät olleet yhdentekeviä tytölle” (KA III, 484). Aleia on kiintynyt lukuisten elinvuosiensa aikana ihmisten maailmaan toisella tavalla kuin hänen vanhempansa ja etenkin viimeaikaiset luodut kiintymyssuhteet ovat juurruttaneet Aleian voimakkaasti kaksosaurinkojen maailmaan. Palatessaan viimein kotiin omiensa luo muukalainen usein huomaakin muuttuneensa omiensa parissa muukalaiseksi (ks. Kristeva 1992, 31, 37–38). Aleia, muukalainen, löydettyään viimein perheensä ja itsensä, ei koe enää kuuluvansa perheensä luokse. Hän on kiintynyt kaksosaurinkojen maailmaan ja henkilöihin siellä, eikä nefrien juurtumaton elämäntapa tunnu Aleiasta oikealta. Kristevan mukaan muukalainen joutuu luopumaan vanhemmistaan, äidistään, jotta voi kokea kuuluvuutta uusilla asuinsijoillaan (Kristeva 1992, 30–31). Aleia joutuu tekemään tämän valinnan kohdatessaan nefrivanhempansa, jolloin hänelle selviää, että jäädessään heidän luokseen koko kaksosaurinkojen maailma tuhoutuisi. Siksi Aleia päättää luopua nefrivanhemmistaan lopullisesti.

Aleia jättäytyy täysin orvoksi pelastaakseen hänelle merkityksellisen maailman (KA III, 483–485, 510). Aleia tietää lopulta, mitä vanhemmille tapahtui ja on lopultakin vapaa heistä. Kristeva (1992, 37) sanoo esseessään, että niin kauan, kun muukalainen on kiinnittyneenä alkuperäänsä, häntä kalvaa kaipuu ”menetettyä äitiä kohtaan”. Aleia on pohtinut alkuperäänsä ja ikävöinyt perhettään koko hänen ja Corildonin matkustamisen ajan. Kun Aleia viimein muistaa menneisyytensä ja alkuperänsä, hän on vapaa Kristevan mainitseman kaipuun

kaltaisesta epätietoisuudesta ja ikävästä tuntematonta kohtaan. Aleia menettää vanhempiensa mukana myös nefrinsä, jolloin hänestä tulee tavallinen ihmisenainen. Aleian valintaa ohjaa voimakkaammin hänen henkilökohtainen identiteettinsä ihmisenä ja Aleiana kuin hänen sosiaalinen identiteettinsä nefrinä ja nefriperheensä jäsenenä (vrt. Liebkind 1988, 75). Muille nefreille sosiaalinen identiteetti nefriryhmän jäsenenä on tärkeämpi kuin yksilön identiteetti: ”Ehkä nefrit olivat olleet liian pitkään poissa muistaakseen mitä oli olla ihminen. Tyttö saattoi olla täällä ainoa, joka yhä välitti taakse jättämästään maailmasta” (KA III, 483).

Aleian maagiset ominaisuudet poistuvat nefrin myötä ja jäljelle jää ainoastaan yksi ja eheä ihminen (KA III, 517–518). Aleia ei muutoksen myötä tunne enää itseään samalla tavalla muukalaiseksi kuin aiemmin, vaan hän voi alkaa kiinnittyä ja kiintyä kohtaamiinsa henkilöihin ja paikkoihin. Kuitenkin hän pelkää toisaalta olevansa jopa aiempaa enemmän epätietoinen kuin aiemmin. Hänen identiteettityönsä alkaa jälleen alusta, kun menneisyyden muistot palaavat ja vaikuttavat hänen ajatteluunsa (ks. Hall 1999, 229). Hän kertoo tunteistaan ja peloistaan Corildonille: ”Olen kantanut lukuisia naamioita, varastanut niin monen ihmisen elämäntarinoita. Välillä minusta tuntuu, etten enää löydä todellista itseäni noiden kaikkien pinoutuneiden muistojen alta. Kätkeytyä elettyjä vuosia... on niin monta, Nyt kun vihdoon muistan, pelkään olevani enemmän hukassa kuin aikaisemmin” (KA III, 557). Menneisyydestä ja vanhemmista luopuminen on toisaalta vapauttanut Aleian, mutta toisaalta saanut hänet tuntemaan aiempaa jopa voimakkaampaa sivullisuutta, sillä hänen menneisyydessään ei ole lähestulkoon mitään todellista vaan Aleian elämä on perustunut valeidentiteetteihin, eikä hänellä ole enää vanhempiaan. Aleia joutuu aloittamaan identiteettityönsä jälleen alusta, mutta tällä kertaa hänen ei tarvitse pelätä muistinmenetystä, sillä muistinmenetyksen aiheuttava, nefriä suojellut lumous on poissa.

Tässä alaluvussa on tarkasteltu perheiden merkitystä päähenkilöiden toiseuksille. Aleian ja Corildonin perheet aiheuttavat heille toiseuden kokemuksia, mutta erilaisista syistä. Aleia ei muista perhettään ja lopulta kohdatessaan heidät hän huomaa, etteivät he sittenkään ole samanlaisia kuin hän ja valitsee vanhempiensa sijaan uuden elämänsä kaksosaurinkojen maailmassa. Corildon taas on pyrkinyt unohtamaan perheensä, jonka maine ja tunnettuus aiheuttaa hänelle ulkopuolisuuden kokemuksia ja epävarmuutta. Toisaalta Corildonin perhe rakastaa Corildonia kovasti, ja lopulta, osittain Aleian ansiosta, Corildon pystyy kohtaamaan perheensä ja korjaamaan vähitellen suhdettaan heihin. Perhesuhteet ovatkin yksi eniten toiseudenkokemuksia päähenkilöille aiheuttava asia, vaikkakin eri syistä.

5 Päähenkilöiden toiseuden kokemusten ulkoiset ja yhteiskunnalliset syyt

Tässä luvussa tarkastellaan Aleian ja Corildonin toiseudenkokemusten ulkoisia ja yhteiskunnallisia syitä. Laji ja eri lajeihin kohdistuva lajismi aiheuttaa toiseudenkokemuksia läpi trilogian, samoin kuin elämäntavan ja kulttuurin eroavaisuudet trilogian maailmassa. Corildon kohtaa seleesinä lajiinsa liittyviä ennakkoluuloja ja pelkoja, joiden perusteella Corildonia kohdellaan jopa väkivaltaisesti. Aleiaa toiseutetaan lajinsa perusteella, mutta myös erilaisen, liikkuvan elämäntapansa takia. Kristevan mukaan jollakin tavalla valtaväestöstä poikkeaminen on yksi toiseutta aiheuttava piirre (Kristeva 1992, 13–14). *Kaksosauringot*-trilogiassa molemmat päähenkilöt poikkeavat valtaväestöstä kaikkialla missä kulkevatkaan. He vastaavat Kristevan muukalaisen määritteitä muun muassa ollessaan toisia myös kotonaan ja tuntiessaan paloa jatkuvaan kulkemiseen paikallaan pysymisen sijaan (ks. esim. Kristeva 1992, 18; 30–31; 32; 37). Fantasiakirjallisuudessa on tyypillistä lukijan eskapistinen uppoutuminen todellisuudesta poikkeaviin maailmoihin (Leinonen 2006, 36–37), mutta silti fantasiamaailmassa voi ilmetä todellisessa maailmassakin kohdattuja ilmiöitä. Lajismi Vikin trilogiassa esimerkiksi vastaa todellisuudessa ilmenevää eri ihmisryhmiin liittyvää rasismia.

5.1 Laji ja lajismi seleesejä ja ihmisiä kohtaan

Tässä alaluvussa tarkastellaan lajin päähenkilöille aiheuttamia toiseuden kokemuksia. Lajiin kohdistuvaa vihamielistä ja alentavaa käytöstä kutsutaan trilogiassa *lajismiksi*. Termi on posthumanistisesta kulttuurintutkimuksesta tuttu. Karoliina Lummaa ja Lea Rojola määrittelevät toimittamassaan teoksessa *Posthumanismi* (2014) käsitteen Ryderin ajatusten pohjalta: ”Lajismissa yksilön arvo sidotaan sen edustamaan lajiin, ja laajemmin kyse on siitä, että suositaan oman lajin intressejä muiden lajien intressejä vastaan” (Lummaa & Rojola 2014, 20). Tämä näkyy Vikin trilogiassa esimerkiksi teoksessa *Nefrin tytär* (KA III), jossa ihmisten tavoitteet tieteen edistämiseksi asetetaan tärkeämmäksi kuin seleesien (KA III, 276–278). Vaikka posthumanismissa lajismi viittaa yleensä eläinten ei-inhimillistämiseen tai koneiden epätasa-arvoon (ks. Lummaa & Rojola 2014), käsite kuvaa mainiosti *Kaksosauringoissa* tapahtuvaa lajiin perustuvaa rasismia. Ihmiset pitävät itseään parempana ja ylivoimaisena lajina, koska he edustavat kaksosaurinkojen maailmassa suurta enemmistöä. Ihmiset asuttavat useita mantereita, seleesit ovat valtaväestönä ainoastaan Seleesiassa (Vik 2017–2018).

Seleesien ollessa rauhanomainen mutta kyvykkäämpi vähemmistö, ihmiset suhtautuvat heihin vihamielisesti johtuen muun muassa pelosta ja tietämättömyydestä (ks. esim. KA I, 41).

Erityisesti ihmisten ja seleesien välinen vastakkainasettelu aiheuttaa monenlaisia ristiriitoja ja toiseuttamista *Kaksosauringoissa*. Trilogiassa esiteltyssä maailmassa seleesit ovat vähemmistö, johon ihmiset suhtautuvat ristiriitaisesti, osa inhoaa ja pelkää seleesejä, toiset suhtautuvat vertaisinaan (KA I, 41). Seleesit ovat biologisesti täysin eri lajia kuin ihmiset, vaikka ulkonäöllisesti he eivät poikkeakaan valtavan paljoa ihmisistä. Seleesit ovat ruumiinrakenteeltaan sirompia ja keskimäärin kymmenen senttiä ihmisiä lyhyempiä (Vik 2017–2018). Seleesien silmät ovat kissamaiset: pupillit ovat viistot ja silmät kiiluvat pimeässä. Iirikset ovat usein poikkeuksellisen väriset, esimerkiksi kirkkaan punaiset. Seleesit näkevät ihmisiä huomattavasti paremmin pimeässä, ja kirkas valo häikäisee heitä helpommin (ks. Vik 2017–2018; KA I, 11; KA I, 173).

Erityisesti seleesien silmien poikkeavuus ihmissilmistä aiheuttaa *Kaksosauringoissa* konflikteja ja toiseuden kokemuksia Corildonille. Esimerkkinä tarkastellaan trilogian ensimmäisestä osasta katkelmaa, jossa Corildon on matkustamassa kohti uutta työpaikkaansa Nordiniassa (KA I, 9–18). Hän on pysähtynyt majataloon yöpymään, syömään ja työskentelemään, kun paikallinen mies kiinnittää häneen huomionsa. Aluksi mies käyttäytyy uhkaavasti lähinnä, koska Corildon on muukalainen ja kiinnittänyt kauniin tarjoilijattaren huomion. Kuitenkin hämärässä majatalossa Corildonin poikkeukselliset silmät aiheuttavat tilanteen kiristymisen, sillä ne paljastavat Corildonin olevan seleesi eikä ihminen. ” – – [Corildon] käänsi päätään paljastaen profiilinsa. Tuli näytti takertuvan hänen silmiinsä. Majavaturkkinen kavahti ja kouraisi vaistomaisesti ilmaa revolverinsa perän tienoilta” (KA I, 11).

Corildonin silmät reagoivat valoon poikkeuksellisesti ja majavaturkkiin pukeutunut mies tunnistaa tällöin muukalaisen seleesiksi. Mies osoittaa selvästi vihamielisen suhtautumisensa ja käyttäytyy uhkaavasti Corildonia kohtaan. Toiseuttamiselle tyypillistä on ”eron merkitseminen” (Hall 1999, 202). Silmien poikkeuksellisuutta korostetaan niihin huomion kiinnittäväillä ja lajismia ilmentävillä ilmauksilla. Hän haukkuu Corildonia muun muassa ”saatanan killisilmäksi” ja silmiä kuvataan ”pedon silmiksi” ja ”demoninsilmiksi”, ja erityisesti silmien poikkeuksellisuus ja katseen kohtaaminen seleesin kanssa aiheuttaa pelkoa miesjoukossa. Vaikka Corildon pysyttelee tilanteessa korostetun rauhallisena, ihmiset ovat peloissaan, eivätkä Corildonin sanat tai liikkeet saa tilannetta rauhoittumaan: ”Seleesi siirsi

jalkansa hitaasti pöydän alta. Hän piti koko ajan kätensä näkyvästi esillä. – – ’En halua vaikeuksia.’ – – Majavaturkkinen muisti naisen hymyn. ’Oletko tullut tänne vokottelemaan pimeällä magialla meidän naisemme, häh?’” (KA I, 13–14).

Vihamieliseen suhtautumiseen vaikuttavat lukuisat seleeseihin liittyvät ennakkoluulot ja tietämättömyys, mutta jännittyneessä tilanteessa nimenomaan silmien poikkeuksellisuus käynnistää toiseuttavan kohtelun. Liebkindin mukaan henkilöiden luokitteluun kuuluvaksi erilaisiin ryhmiin on keino muodostaa käsityksiä heistä (Liebkind 1988, 65). Corildon luokitellaan lajinsa ulkoisten piirteiden perusteella majatalossa seleesiksi ja paikallisen miesjoukon suhtautuminen seleeseihin on hyvin negatiivinen ja lajistinen, minkä miehet osoittavat käyttämällä halveksuvia nimityksiä Corildonista. Liebkindin mukaan ”[s]osiaalinen luokka tai kategoria herättää meissä mielikuvia, joita olemme tottuneet yhdistämään tähän luokkaan kuuluviin ihmisiin” (Liebkind 1988, 65). Lajistisesti käyttäytyvän miehen mielikuvaan seleeseistä liittyy ajatus siitä, että seleesit olisivat kiinnostuneita ihmisnaisista. Hän epäilee Corildonin saapuneen ”vokottelemaan meidän naisemme”, vaikka Corildon oli tilanteessa ainoastaan ystävällinen häntä palvelleelle naistarjoilijalle. Liebkindin mukaan ”hallitsevilla ryhmillä on aina mahdollisuus leimata vähemmistöryhmän jäseniä esimerkiksi nimittämällä heitä kielteisillä nimikkeillä ja levittämällä ennakkoluuloisia käsityksiä heistä totuuksina” (Liebkind 1988, 53). Corildon edustaa vähemmistöä ja ihmiset enemmistöä edellä olevassa tilanteessa. Ihmiset tuovat tilanteessa voimakkaasti ilmi leimalliset käsityksensä seleeseistä.

Corildon on jo melko tottunut kohtaamaan erilaisia ennakkoluuloja ja osaa suhtautua niihin ilman kovinkaan suuria tunnekuohuja. Samalla hän kuitenkin pelkää ihmisten voimakkaita ja perättömiin uskomuksiin perustuvia reaktioita. Kristevan mukaan muukalaisen aiemmat ikävät kokemukset saavat hänet suhtautumaan uusiin vastoinkäymisiin jopa kyynisesti (Kristeva 1992, 17). Corildon joutuu usein perustelemaan toimintaansa muita tarkemmin sekä muistamaan jatkuvasti, että hänen toimintansa edustaa laajemmin seleesien lajia, eli hänen yksilöllisyytensä unohdetaan ja hänet depersonalisoidaan vain yhdeksi seleesiksi suuren joukon osana (ks. Liebkind 1988, 74) ja hän on oppinut suhtautumaan epäillen tuntemattomiin ihmisiin, jotka voivat toiseuttaa hänet. Edellisen lainauksen lisäksi Corildonin epäluuloisuus ihmisten suhtautumista kohtaan ilmenee seuraavassa katkelmassa. Aleian löytyessä tiedottomana Corildonin työpaikan ja väliaikaisen asunnon pihasta Corildon uskoo aluksi, että kyseessä on salajuoni, jonka avulla voitaisiin yrittää häätää seleesit Dwyrin mantereelta (KA I,

40–41). Corildon on kyynistynyt ja suhtautuu tuntemattomaan nuoreen naiseen epäillen, jopa vihamielisesti ja ilkeästi:

”Saatan jo kuvitella otsikot: *Unuva kaunotar löydettiin herrasmieheksi tekeytyvän hirviön luota*. Kukaan tuskin näki siinä myräkässä, että tyttö raahautui tänne aivan omin avuin, ellei joku hylännyt häntä tahallisesti portilleni. Jos hän kuolee täällä, kohulehdistö leipoo minusta raiskaajan ja murhaajan. Eikä se olisi pelkästään oma ongelmani.” (KA I, 40.)

Corildon pelkää, että ihmiset tuomitsevat hänen hyvää tarkoittavan yrityksensä auttaa Aleiaa, sillä ihmisten keskuudessa elää sitkeästi erilaisia uskomuksia, joiden mukaan selesit ovat verenhimoisia hirviöitä (KA I, 45). Halventavia uskomuksia levittämällä enemmistöryhmä käyttää valtaansa vähemmistöryhmää kohtaan (ks. Liebkind 1988, 53). Vaikka kaikki ihmiset eivät suhtaudukaan selesisiin Corildonin referoimalla tavalla, valtaväestön keskuudessa liikkuvilla huhuilla on levittäjänsä ja osa ihmisistä uskoo huhujen vastaavan totuutta. Corildon ymmärtää, että pahimmassa tapauksessa koko heidän lajinsa voitaisiin leimata ja vaikutukset voisivat olla hyvinkin kauaskantoiset, koska ihmiset usein yksinkertaistavat selesiyksilöiden vastaamaan jonkinlaista uskomuksiin perustuvaa, pelkistettyä stereotyyppiä (vrt. Hall 1999, 190). Ihmisillä on taipumus luokitella asioita erilaisiin luokkiin, joihin liitetään tietynlaisia piirteitä (Liebkind 1988, 80). Siksi Corildon joutuu harkitsemaan vakavasti, auttaako Aleiaa lainkaan. Ihmiset suhtautuvat häneen lähtökohtaisesti epäillen, koska hän on selesi ja heihin liitetään paikkansapitämättömiä tarinoita. Suhtautuminen muistuttaa Kristevan (1992, 17) mainitsemaa toiseuden kokemusten myötä tapahtuneiden pettymysten aiheuttamaa emotionaalista kovettumista; Corildon suhtautuu Aleiaan kyynisesti ja jopa vainoharhaisesti, sillä hän on joutunut kohtaamaan pelkäämäänsä leimaavaa suhtautumista aiemminkin.

Vaikka selesit ovat inhimillinen ja hyvin ihmismäinen laji, Corildon kohtaa usein värittyntä ja epäilevää suhtautumista lajiaan kohtaan. Selesien inhimillisiä piirteitä väheksytään ja heitä pidetään petomaisina ”eläiminä”, jotka syövät ja raiskaavat ihmisiä (ks. esim. KA I, 44; KA III, 362). Eläimellistäminen ja eron luominen sivistyneen ihmisen ja toiseutetun välille ovat tyypillisiä keinoja käyttää valtaa vähemmistöä kohtaan (ks. Hall 1999, 120). Monet ihmiset suhtautuvat selesisiin negatiivisesti ja lajismien värityksellä. Tällaiset ennakkoluulot aiheuttavat monenlaisia toiseuttavia kohtaamisia Aleialle ja Corildonille heidän matkatessaan valtaosin ihmisten asuttamilla alueilla, joilla selesejä liikkuu vain harvoin. Seuraavaassa lainauksessa näkyy, ettei lajismien suhtautuminen ole vain tietyn ihmisryhmän tapa suhtautua erilaisuuteen, vaan lajismia esiintyy trilogian maailmassa kaikissa yhteiskuntaluokissa ja ihmisryhmissä.

Vaunun keskiosassa istui kaksi siististi pukeutunutta rouvaa. – – Rouvat tuijottivat heitä. Katseet huokuivat paheksuntaa.

Corildon mulkaksi naisten suuntaan. ”Mitä?”

Rouvien katse lipui hänen ohitse. He teeskentelivät etteivät kuulleet. Toinen puisti Aleialle suu mutrussa hienovaraisesti päätään. – – [Corildon] siirsi katseensa jälleen rouviin, joista toinen – – oli kumartunut kuiskuttamaan pyylevämmän toverinsa korvaan. Ystävättären leuka nyki kiivaasti ylös ja alas.

Corildonin kasvoille levisi raivokas hymy. – – Vaikutti siltä, että hän kuuli erinomaisesti mitä toinen naisista sanoi. ”Arvon rouvat. Uskotteko todella joka ikisen sadun, joka teille on meikäläisistä kerrottu?”

Hänen pehmeä äänensä sai naiset sävähtämään. Raivo kipunoi Corildonin silmissä. Rouvat uhmasivat sitä nenät pystyssä hämmästyttävällä päättäväisyydellä. – – Aleia yritti välttää rouvien katseita. Hän pelkäsi, että jompikumpi alkaisi pian valistaa häntä siitä, kuinka hän liikkui vääränlaisessa seurassa. (KA I, 437–438.)

lääkäämmät rouvat paheksuvat avoimen vihamielisesti Aleiaa ja Corildonia. He teeskentelevät, etteivät kuule tai ymmärrä Corildonin puhetta ja viestittävät Aleialle paheksuntaa tai jonkinlaisen varoituksen tuijottamalla tätä ja puistelemalla päätään. Stuart Hallin (1999, 238) mukaan pelkän katseen avulla voidaan osoittaa valta-asemaa, ja edellä mainitussa *Hän sanoi nimekseen Aleian* katkelmassa naiset nimenomaan katseillaan ja sanattomalla käytöksellään osoittavat Corildonille pitävänsä itsejään tätä parempana ja asemaltaan ylempänä olevina. Toisaalta naiset korostavat negatiivista suhtautumistaan Aleiaan ja Corildoniin kuiskailemalla toisilleen ja osoittaen katseillaan selvästi näiden olevan puheenaiheena, vaikka seurassa kuiskailua pidetään usein epäkohteliaana, ja korrekti käytös on keskeinen sosiaalisen hyväksynnän muoto trilogiassa. Aleialle viestitetyllä päänpuistamisella osoitetaan myös, miten halveksuvasti naiset suhtautuvat nuoren, mutta kuitenkin aikuisen naisen harkintakykyyn ja valintaan matkustaa seleesimiehen kanssa junalla. Lapsellistaminen onkin tyypillistä vallankäyttöä toiseutettua kohtaan (Hall 1999, 197). Tuijottamisella naiset *haluavat* Aleian ja Corildonin huomaavan heidän suhtautumisensa ja naiset olettavat Aleian ymmärtävän heidän sanattoman viestinsä.

Corildonin huolittelematon ulkoasu tarkastelun kohteena olevassa katkelmassa ei paranna naisten suhtautumista seleesiin. Corildon on ollut tappelussa ja hänellä on verta hampaissaan ja huulissaan (KA I, 438). Seleeseihin liittyvät muukalaistavat tarinat ja naisten ennakkoluulot saavat vahvistusta Corildonin näyttäessä pelottavalta ja käyttäytyessä hieman uhkaavasti. Corildon korottaa ääntään puhuessaan naisille, jotka kuiskailevat huhuihin perustuvia luulojaan seleeseistä toisilleen (KA I, 437–438). Hän myös hymyilee ilottomasti ja käyttäytyy epäsuoran vihamielisesti naisia kohtaan ja puhuttelee naisia kunnioittavasti ”arvon rouvina”, mutta silti ”ärähtää” näille selityksen ulkonäöstään (KA I, 438). Corildonin käytös ja ulkonäkö poikkeavat alueen kulttuurille tyypillisestä, siististä ja hillitystä käyttäytymisestä ja ulkonäöstä, mikä yhdistettynä hänen eri lajin edustamiseensa aiheuttaa naisille ”kulttuurin järkyttymistä” (ks. Hall 1999, 156). Tällaisen kulttuuriin ja normeihin liittyvän järkyttymisen avulla käytetään

valtaa ja osoitetaan toisen kuulumattomuus kulttuuriin, eli toiseutetaan normia rikkonut osapuoli (ks. Hall 1999, 156–157). Rouvat junassa, osoittamalla monin tavoin halveksuntansa Corildonia kohtaan, korostavat selesien kulttuurin toiseutta omaansa nähden sekä Corildonin alemmuuden heihin nähden yksilönä.

Corildon kohtaa lajistista kohtelua ollessaan vankina Thellurian keisarin luona, kun kartaagikansan kuningatar Solai Arai-kam Doura pahoinpitelee ja nöyryyttää häntä fyysisesti ja henkisesti (KA III, 358–370). Solai osoittaa lajisminsa sekä sanoillaan että teoillaan, muun muassa väkivallalla. Hän paljastaa Corildonille aikeensa hävittää selesien lajin kaksosaurinkojen maailmasta (KA III, 396). Solain osoittama äärimmäinen lajismi ja selesivihamielisyys kiteyttää valtaosan selesien kohtaamasta lajismista, koska Solain toiminnassa ilmenevät erilaiset uskomukset selesejä kohtaan, vähemmistöön kohdistettu ”oikeutetuksi” koettu väkivalta sekä oman toiminnan ristiriitaisuus.

Solain lajistinen puhetapa ja ajatukset puoltavat voimakkaasti ihmisten ja tulilintujen oikeutta käyttää henkistä ja fyysistä väkivaltaa seleseihin. Kuningatar esimerkiksi perustelee lajin erilaisuudella oikeutuksen kokonaisen lajin hävittämiseen: ”– – aion pelastaa koko ihmiskunnan pahuudeltanne. – – Minä ja liittolaiseni hävitämme lajinne ja kaikki jälkenne tästä maailmasta. Teillä ei ole sijaa kirkkaamman auringon alla.” (KA III, 369). Kuningatar kertoo Corildonille, että hän on ”pelastaja” aikoessaan hävittää kokonaisen inhimillisen lajin ja koko näiden kulttuurin. Ajattelussa näkyy voimakkaasti lajismiin liittyvä väkivallan ja alistamisen oikeuttaminen toisen lajin uhkaavaksi leimaamalla (ks. Lummaa & Rojola 2014, 20). Samalla kartaagikuningatar puhetavallaan epäinhimillistää selesejä. Solai puhuu selesinaisista *naaraina*, selesilapsista *pentuina* (KA III, 362). Hän nimittää Corildonia toistuvasti demoniksi ja korostaa, ettei ajattele selesien olevan muuta kuin ”puhuvia elukoita” (KA III, 370). Ei-inhimilliseen ja eläimelliseen olentoon on helpompi suhtautua alistavasti ja vihamielisesti (ks. Sihvonen 2014, 81, 94–95, 96) kuin itsen kaltaiseen olentoon. Solai suhtautuu kiihkeän lajistisesti seleseihin eikä piilottele lajismiaan (esim. KA III, 375). Lummaa ja Rojola (2014) referoivat Ryderin (1975) ajatuksia, joiden mukaan yksilön arvo sidotaan tämän lajiin, ja ”suositaan oman lajin intressejä muiden lajin intressejä vastaan” (Lummaa & Rojola 2014, 20). Solai arvottaa intressinsä mekaanisesta mahdin voiman valjastamisesta arvokkaammaksi kuin selesien elämän (KA III, 368–369; 375–376).

Solai Arai-kam Doura uskoo lajistisesti olevansa ihmisenä parempi kuin selesit ja suhtautuu selesien ylikuonollisina nähtyihin ominaisuuksiin avoimen halveksuvasti ja vihamielisesti.

Kuningatar ei osoita pelkäävänsä Corildonia tai muita seleesejä, mutta pelko on toiminnan taustalla. Solai pelkää, että seleesit valloittavat maailman, sillä hän ei luota seleesien hyvyteen ja rauhantahtoisuuteen. Hän suostuu näkemään seleesien sivistyneisyyden ainoastaan pintana, jonka alla seleesit ovat ei-inhimillisiä petoja (KA III, 396). Ajatus muukalaisista barbaareina, jotka ovat kansallinen uhka, on Stuart Hallin mukaan tyypillinen stereotyyppistävä ja me vastaan muut -ajattelua tukeva diskurssi (1999, 122). Stereotyyppistäminen ja *me ja muut*-diskurssia luovat käytännöt aiheuttavat ennakkoluuloja ja kahtiajakoa. Solai kuvataan hyvin älykkääksi kuningattareksi ja hän on voimakkaasti luomassa kahtiajakavaa diskurssia saavuttaakseen omat päämääränsä. Hän ajattelee seleesien olevan kuin *barbaarit* ovat olleet Euroopassa: vihattu vähemmistö, joka nähdään alempiarvoisena ja raakalaismaisena (ks. Hall 1999, 122; Kristeva 1992, 57–58). Hän nimittää seleesejä muun muassa ”pedoiksi”, ”otuksiksi” ja ”tuholaisiksi” (KA III, 368–369) ja tällä tavalla pyrkii osoittamaan, että seleesit ovat vain inhimillistettyjä eläimiä, mikä on tyypillistä eri lajiin tai ryhmään kuuluvan toiseuttamista (ks. Sihvonen 2014, 96). Vaikka kuningatar Solai ajattelee seleesien olevan petoja ja eläimellisiä hirviöitä, hän itse kohtelee äärimmäisen julmasti, nöyryyttävästi ja väkivaltaisesti Corildonia. Lajismin diskurssilla voidaan oikeuttaa jonkin lajin väkivaltaisuus toista kohtaan (Lummaa & Rojola 2014, 20).

Seksuaalisuus ja vallankäyttö ovat keskeisiä seikkoja toiseuttamisen diskurssissa. Seksuaalisia fantasioita heijastetaan *toisiin* ja oman kulttuurin puhtautta, siveyttä ja ylivertaisuutta korostetaan (ks. Hall 1999, 119–121). Kartaagien kuningatar Solai ilmentää lajistista, toiseuttavaa ja seksualisoivaa diskurssia keskustellessaan Corildonin kanssa tämän ollessa Thelluriassa vangittuna:

”Sellainen kyky matkia on yllättävää olennoilta, jotka käyttäytyvät niin monin tavoin kuin elukat. Jopa parittelette takaapäin.”

[Corildon vastaa:] ”Voin vakuuttaa, että mielikuvituksemme ylittää huomattavasti pidemmälle.” –

”Tehän raiskaatte naaraitannekin, pakotatte heitä pariutumaan pulssinne nimissä. Se on syvästi vastenmielistä. – –” (KA III, 362.)

Solai väittää Corildonille, että seleesien inhimillinen ja sivistynyt käytös on vain huijausta ja matkittu ihmisiltä ja että todellisuudessa seleesit ovat vain alkukantaisia eläimiä. Solai käyttää puhuessaan ihmisistä ”me”-pronominia ja seleeseistä ”te”-pronominia korostaakseen lajien vastakkainasettelua ja erilaisuutta. Hän viittaa seleesinaiisiin yleisesti eläimiin viittaavalla substantiivilla ”naaras” osoittaakseen selvän eron ihmisten ja seleesien välillä ja korostaakseen seleesien olevan hänen mielestään eläimiä. Seleesien välisestä seksistä hän käyttää verbiä ”paritella”, mikä viittaa edellä mainitulla tavalla epäinhimillisyyteen ja eläimellisyyteen. Solai

stereotyyppistä (ks. Hall 1999, 123) kaikki selesit samanlaisiksi, hänen määritelmiensä mukaan eläimellisiksi ja julmiksi ”olennoiksi”.

Toisaalta Corildon vastaa Solaille epämääräisesti selesien mielikuvituksen ”yltävän huomattavasti pidemmälle”, kuin haluaisi lisätä Solain ennakkoluuloja ja vastenmielisyyttä. Corildon on järkyttynyt kuningattaren tahdittomuudesta ja epäkohteliaisuudesta. Seksi ei ole yleisesti hyväksytty puheenaihe sivistyneiden henkilöiden keskusteluissa, eikä Solai ole suhtautunut muutenkaan tahdikkaasti Corildoniin, joka on keskustelun ajan kahlittuna lattiaan, eikä hän pysty poistumaan tilanteesta tai vastustamaan Solaita millään tavalla. Toisaalta joskus toiseutetut omaksuvat heille tarjotun (yliseksualisoidun) roolin ja jopa vahvistavat heihin liitettyä stereotyyppiä vastareaktion ja puolustuksena toiseuttamiselle (ks. Hall 1999, 198–199). Corildonin tavoitteena on tässä enemmän järkyttää Solaita, joka on järkyttänyt Corildonia, ei niinkään osoittaa omaksuneensa Solain esittämää yliseksuaalisen selesin roolia osaksi itseään. Solai korostaa havaitsemiaan eroja ihmisten ja selesien välillä ja eläimellistää samalla selesit samaan tapaan kuin länsimaalaiset ovat tehneet rodullistetuille teoksenulkoisessa maailmassa (ks. Hall 1999, 202–203).

Solai osoittaa halveksivansa erilaisia seksuaalisuuden ja seksin muotoja kuin hän pitää sivistyneinä. Solai katsoo selesien kulttuuria oman kulttuurinsa normien läpi, ja kun hän havaitsee eroja, hän pitää niitä sivistymättömyytenä ja eläimellisyytenä. Stuart Hall on havainnoinut samanlaisen ilmiön liittyvän ”me ja muut” -diskurssiin länsimaiden ja muiden kulttuurien välillä (Hall 1999, 122). Solain negatiivinen suhtautuminen seleseihin ja heidän ihmisten normeista poikkeavaan seksuaalikäyttäytymiseensä ilmentää myös Hallin (1999, 156) mainitsemia *symbolisia rajoja*. Vakaissa kulttuureissa asioiden tulee pysyä järjestyksessä ja ”puhtaina” (Hall 1999, 156), eikä Solain näkemyksen mukaan selesien ”eläimellinen” tyyli ”paritella takaapäin” ole *puhdasta*, jolloin se rikkoo kulttuurisia rajoja ja paljastaa selesien kuuluvan toisenlaiseen, *barbaariseen* (ks. Kristeva 1992, 58) kulttuuriin.

Solain mukaan ”takaapäin parittelemisen” on eläimellinen piirre, joka paljastaa selesit epäinhimillisiksi ja vain ihmisiä matkiviksi eläimiksi. Ajatus seleseistä, jotka raiskaavat selesi- ja ihmisnaisia on toistunut *Kaksosauringoissa* useita kertoja. Stereotyyppi on laajalle levinnyt teosten maailmassa, sillä sen avulla käytetään valtaa: ajatus eläimellisistä ja hallitsemattomista selesimiehistä raiskaamassa kaiken eteensä tulevan on pelottava ja luo vastenmielisen kuvan seleseistä, eivätkä he syrjinnän seurauksena esimerkiksi halua muuttaa Selesiasta Dwyrin mantereelle. Näin ihmiset säilyttävät valta-asemansa mantereella. Vaikka

kaikki ihmiset eivät ajattelekaan edellä mainitulla tavalla, riittää, että yhden kansan johtaja pitää yllä ja levittää toiseuttavia stereotyyppioita seleeseistä, jolloin ennakkoluulot säilyvät ja jopa leviävät. Tämän tyyppinen vallankäyttö on toiseuttamisen diskurssille tyypillistä (Hall 1999, 100–101, ks. myös Liebkind 1988, 53).

Lajismi aiheuttaa siis monenlaisia toiseuden kokemuksia sekä Aleialle että Corildonille. Lajismi on valtaväestöstä vähemmistöön kohdistuvaa ja siksi Corildon kokee sitä huomattavasti enemmän kuin Aleia. Aleia näyttäytyy muille teoksen henkilöille yleensä valtaväestön edustajana näyttäen ulkoisesti ihmiseltä. Siksi hän ei kohtaa lajismia tai lajiinsa liittyvää syrjintää muutamaa yksittäistä tapahtumaa lukuun ottamatta.

5.2 Elämäntapa ja kulttuuri

Tässä alaluvussa tarkastellaan elämäntavan ja eri kulttuurien aiheuttamia toiseudenkokemuksia Aleialle ja Corildonille. Seleesikulttuurin ja ihmiskulttuurien eroavaisuudet aiheuttavat jännitteitä lajien ja yksilöiden välille. Lisäksi henkilökohtaiset kulttuurit ja tavat tuottavat toiseutta Aleialle ja Corildonille. Kielen, elintapojen, pukeutumisen ja työn tekemisen avulla voidaan toiseuttaa vähemmistön edustajaa, mutta myös assimiloitua kulttuuriin ja näin vähentää toiseuden kokemuksia.

Seleesien elämänrytmi on toisenlainen kuin ihmisillä. Seleesit valvovat mielellään yön ja nukkuvat päivän ja heidän silmänsä ovat tottuneet hämärään. Kuitenkin ihmisten parissa oleskellessaan seleesit pyrkivät noudattamaan ihmisten tapoja ja nukkuvat enemmän yöllä ja työskentelevät päivällä. He pyrkivät mukautumaan enemmistön kulttuuriin ja häivyttämään kulttuurisen eroavaisuutensa ollessaan ihmisten joukossa. Tätä yhteen suuntaan tapahtuvaa kulttuurinvaihtoa kutsutaan akkulturaatioksi (Liebkind 1988, 49). Ihmiset suhtautuvat seleesien erilaisuuteen epäluuloisesti, ovathan he eri lajien edustajia ja seleeseistä kerrotaan monenlaisia epämiellyttäviä tarinoita. Seleesit pukeutuvat arjessaan Seleesiassa huomattavasti kevyemmin ja paljastavammin kuin ihmiset, koska Seleesiassa on hyvin lämmin ilmasto ja seleesien ruumiinlämpö on suurempi kuin ihmisillä (KA II, 41–42). Ihmisten asuttamilla seuduilla ilmasto on huomattavasti viileämpi ja pukeutuminen on peittävämpää ja lämmittävämpää. Osin tämän vuoksi ihmiset suhtautuvat epäluuloisesti seleeseihin: paljastavia vaatteita pidetään yleisesti siveettöminä ihmisten kansoittamilla alueilla kaksosaurinkojen maailmassa. Corildonin edustama seleesien elämäntapa aiheuttaa osaltaan toiseuden kokemuksia hänelle.

Kun Aleia trilogian tarinan alussa herää Wyelissä Corildonin luona, hän on menettänyt kaikki muistonsa aiemmasta elämästään ja itsestään. Hän päättää koittaa juurtua Wyelin kaupunkiin ja alkaa kasata elämäänsä ja muistojaan uudelleen vähitellen (KA I, 70). Aleia pyrkii integroitumaan uuteen elämäänsä työn ja uuden asuinpaikan avulla. Hän on taivutellut Corildonin palkkaamaan hänet sihteerikseen:

Nyt hänellä oli jokin kiinnittymiskohta, jonka varassa koota uudestaan kadottamansa elämä, etsiä muistonsa. Työpaikka. Syy olla Wyelissä. Hän toimittaisi herra Ma'Bathaen asioita ja pitäisi kunnossa Seuran majoitustiloja, joita kaikesta päätellen kukaan muu kuin hän itse ei ikinä käyttäisi, vieraille jotka eivät koskaan saapuisi. (KA I, 70.)

Kristevan (1992, 27) mukaan ”muukalainen tekee työtä”: Toiselle työ on itseisarvo ja työn tekeminen ”henkiinjäämisen keino”. Aleia suhtautuu uuteen työpaikkaansa hyvin kiittollisena, sillä työ antaa hänelle soveliaan syyn jäädä ainoaan tuntemaansa paikkaan, Seleesian tieteellisen toiminnan edistämisen seuran tiloihin Corildonin sihteerinä. Hän saa elämälleen merkityksen ja sisältöä tulevasta työstään, vaikka työ ei olekaan laajemmin merkittävää esimerkiksi yhteiskunnallisesti vaikuttavaa työtä. Kristevan mukaan muukalainen voi uhrata kaiken, sillä muukalaisella ei ole mitään ja koska hän on täysin mitätön (Kristeva 1992, 28). Aleian on mahdollista uppoutua merkityksettömäänkin työhön täysin omistautuneesti, sillä hänellä ei ole muita velvoitteita eikä hän muista menneisyydestään mitään. Työ on ihmiskulttuurissa merkki kunnollisuudesta ja kunniallisuudesta. Aleia haluaa työn avulla integroitua hänelle uuteen ihmisyyhteisöön ja -kulttuuriin. Samalla hän alkaa työn kautta rakentaa identiteettiään ja juurtuu (vrt. Kristeva 1992, 19).

Samalla avoimuudella ja omistautuneisuudella Aleia suhtautuu asumiseen Corildonin kanssa, joka on myös muukalainen Wyelin alueella. Corildonkaan ei ensikohtaamisessa ilmenneiden pelkojensa käsittelemisen jälkeen suhtaudu häneen epäluuloisesti. Corildonin vaikutusvaltaisen, arvostetussa lääkärin ammatissa toimivan ihmisystävän myötä muutkaan ihmiset eivät suhtaudu epäluuloisesti Aleiaan eivätkä kiinnitä häneen juuri huomiota. Aleia kuitenkin toiseuttaa itse itseään jonkin verran, jotta häneen ei kiinnitettäisi liikaa huomiota:

Sana uudesta tulokkaasta levisi nopeasti. Koska tohtori Levain vaikutti pitävän häntä kunnan ihmisenä ja tohtori tunsikin kaikki, herra Ma'Bathaen uusi sihteeri oli epäilyksettä kunniallinen nuori nainen. – – Wyeliläiset suhtautuivat häneen myötämielisesti. – – Ihmiset luultavasti pitivät häntä outona ja sulkeutuneena, mutta se sopi hänelle mainiosti, teki kaikesta helpompaa. (KA I, 71.)

Aleia haluaa pysytellä syrjässä katseilta ja pitää vapaaehtoisesti yllä eräänlaista roolia, jotta wyeliläiset pitävät häntä poikkeavana, ulkopuolisena. Aleia ei halua luopua erityisyydestään, vaikka yrittää samalla sopeutua joukkoon. Hän jopa vahvistaa mielikuvia muukalaisuudestaan ja asettuu tietoisesti ulkopuoliseksi, mikä on toiseutta kokeville tyypillistä (ks. Kristeva 1992,

18). Aleia omaksuu elämäntavakseen epäsosiaalisen, sulkeutuneen muukalaisen käyttäytymismallin ja vetäytyy erillisyyteensä, jotta pystyy keskittymään muistojensa etsimiseen ja identiteettinsä rakentamiseen joutumatta vastailemaan tuntemattomien uteluihin alkuperästään. Alkuperään liittyvät utelut turhauttavat muukalaista, joka on luopunut kotimaastaan ja kansastaan (Kristeva 1992, 37–38) ja samalla tavalla Aleiaa turhauttaa ja pelottaa kysymykset menneisyydestään. Hän ei muista aiempaa elämäänsä ja kysymykset korostavat hänen muukalaisuuttaan. Aleian eristynyt elämäntapa ei ole aivan tyypillinen ihmiskulttuurissa, ja siksi häntä hänen uskoakseen pidetään ”outona ja sulkeutuneena”.

Kuitenkin hyvin pian hänelle ja Corildonille selviää, että Aleia on täysin poikkeuksellinen ihmisyyksilö ja että hänen tilaansa on paras tutkia Seleesiassa, jossa on erilaisiin maagisiin ilmiöihin erikoistuneita seleesejä. Aleia joutuu siis hylkäämään juurtumisyrittänsä ja lähtemään matkustamaan kohti Seleesian mannerta Dwyirin mantereeseen läpi. Koska Aleialla ei ole muistojaan, hänen on varsin helppoa tottua matkustavaan elämäntyyliin, joka on hänen uutta arkeaan. Kristevan (1992, 18) mukaan muukalaisen tila on ”liikkuva juna, lentokone; siirtyminen, joka ei salli pysähdystä”. Muukalaiselle matkustaminen ja asuinpaikanvaihto ei ole ongelma, vaan välttämättömyys. Sekä Corildon että Aleia tottuvat nopeasti matkustamiseen ja se on heille luonnollinen tapa elää.

Jollakin lailla hänen vartalonsa tuntui tietävän häntä itseään paremmin kuinka oli toimittava. Jalat muistivat mitä kulkeminen oli. Tämä oli hänelle rutiinia. Hän oli kuluttanut loppuun yhden elämän, nyt hän vaihtaisi sen toiseen. Pysyisi piilossa, kätkeytyä. Sitä ennen oli varoitettava Mateota, erottava hänestäkin, jos olisi pakko. (KA II, 208.)

Lainauksessa Aleian toiseuden kokemusten keskeinen puoli tulee voimakkaasti esiin. Muukalaiselle tyypillistä on vaeltaminen, jonka aiheuttaa tiedostamaton haava (Kristeva 1992, 16). Aleia tuntee voimakasta tarvetta lähteä eikä oikeastaan tiedä miksi. Menneisyys on Aleialle samalla tuttu ja tuntematon. Hän tuntee jollakin tavalla, että hän on lähtenyt näin aiemminkin, mutta ei muista lähdön hetkistään mitään. Kristevan mukaan ”[m]uukalainen on valmis pakenemaan; hän tähtää jonnekin pois, paikkaan, joka on yhtä varma kuin luoksepääsemätön” (Kristeva 1992, 16). Aleia on lähdössä jonnekin pois läheistensä luota, jotta voi olla varma, ettei satuta heitä millään tavalla. Samalla hän haluaa kadota niin, että muut eivät voi löytää häntä ja hakea luokseen. Aleian vaeltamisen tarve liittyy katkelman mukaan kätkeytyä pysymiseen. Aleia on poikkeuksellinen ihminen ja hänen kykynsä ovat kaikille hänen tapaamilleen henkilöille tuntemattomia. Aleia uskoo pitävänsä kaikki ympärillään olevat elävät parhaiten turvassa katoamalla turvaan jonnekin kauas, mistä muut eivät löydä häntä.

Corildonin eristynyt elämäntapa aiheuttaa jännitteitä ihmisten parissa, sillä epätietoisuus Corildonin toiminnasta sekä tämän juro ja epäkohtelias käytös lietsovat jo valmiiksi voimakkaita ennakkoluuloja ja pelkoja. Toisaalta Corildonin valitsema elämä selesinä ihmisten mantereella aiheuttaa ihmetystä muissa seleseissä. Corildon on joutunut jo vuosien ajan perustelemaan elämäntapaansa muille. Vaikka hänen ulkopuolisuutensa on osin itse valittua ja tuotettua, ovat monet henkilöt, niin selesit kuin ihmisetkin, tuottaneet Corildonille toiseuden kokemuksia kyseenalaistamalla hänen valintansa elää elämäänsä mahdollisimman kaukana oman kansansa luota. Liebkindin (1988, 59–60) mukaan kyvyttömyyttä tai haluttomuutta samaistua sekä vähemmistöön että enemmistöön voidaan kutsua anomiksi, joka voi kertoa identiteettiristiriidasta. Corildon ei lajinsa vuoksi pysty samaistumaan ihmiskulttuureihin täysin, mutta ei ole pystynyt olemaan myöskään osana selesiyhteisöä vaimonsa ja syntymättömän lapsensa kuoleman jälkeen.

Kristevan mukaan muukalaisen tunnistaa siitä, että hänelle ”työ on *arvo*” ja että muukalainen ahkeroi kuin työ olisi hänelle ”ainoa mahdollinen menestyksen lähde ja – – henkilökohtainen omaisuus” (Kristeva 1992, 27). Corildon on viime vuosien aikana antanut työlleen kaikkensa, ja vaikka työ on hänen mielestään ollut vähäpätöistä (KA I, 28), hän on suhtautunut siihen hyvin kiinnittyvästi haluamatta luopua siitä perheensä toiveista huolimatta (ks. esim. KA I, 75). Työ on arvostettu sisältö elämässä sekä ihmisten että selesien parissa. Corildon on pyrkinyt työhön keskittymällä täyttämään paikkansa yhteiskunnassa kykenemättä kuitenkaan osallistumaan yhteisön toimintaan enempää esimerkiksi sosiaalisen kanssakäymisen avulla.

Toisaalta Corildon on eristäytyneen ulkokuorensa alla äärimmäisen lojaali rakkaitaan kohtaan. Tämä lojaalius aiheuttaa hänelle toiseuden kokemuksia, sillä hänen huolenpitonsa ihmisnais-Aleiaa kohtaan aiheuttaa ristiriitoja hänen ja muun selesiyhteisön välillä. Trilogian viimeisessä osassa Aleia on kaapattu Thellurianiin ja Corildon on lähtenyt apujoukkojen kanssa pelastamaan häntä. Corildonille selviää, että Aleian sijainti on selesien tiedossa ja että pahimmassa tapauksessa selesit ovat valmiita tappamaan Aleian, sillä hänen kykynsä voivat olla suuri uhka seleseille. Corildon raivostuu ja uhkaa tappaa esimiehensä:

”Voisin surmata sinut helposti” – –

”Silloin syyllistyisit maanpetokseen”, Sendalon totesi kylmästi. ”Edes sukusi ei voisi pelastaa sinua hirttotuomiolta, jos murhaat Seuran varjon.”

”Vannon, että teen sen, jos minun pitää valita Aleian ja sinun elämäsi välillä.” – –

Corildon tiesi, ettei koskaan pystyisi toteuttamaan uhkaustaan. Hänen kyvyllään se olisi mahdollista, mutta hänen moraalinensa ei antaisi myöten. (KA III, 309.)

Edeltävässä katkelmassa Corildonin voimakas kiintymys Aleiaan tulee selkeästi ilmi. Corildon uhkaa tappaa esimiehensä. Hän on valmis laittamaan Aleian edun oman kansansa edun edelle. Stuart Hallin mukaan *kulttuurinen identiteetti* on kansallisen kulttuurin myötä syntynyt käsite omasta identiteetistä tietyn kulttuurin ja kansan jäsenenä (Hall 1999, 46–47). Seleesien kulttuurinen identiteetti (ks. Hall 1999, 46–51) on yleensä vahva, sillä selesit ovat ihmisiin nähden vähemmistökansa ja he haluavat vaalia omaa erityistä kulttuuriaan. Etninen identiteetti (joka on kulttuurisen identiteetin osa) alkaa muotoutua jo syntymästä lähtien ja ”liittää ihmisen muihin saman etnisen ryhmän jäseniin” suuremmalla tunnelatauksella kuin vapaaehtoisesti muodostettuihin ryhmiin (Liebkind 1988, 46–47). Silti Corildon on jopa valmis hylkäämään koko oman kansansa, mahdollisesti elämänsä ja osan kulttuurista identiteettiään yhden ihmisen, siis toisen lajin ja kulttuurin edustajan, takia. Corildon siis valitsee yksilön ja henkilökohtaiset tunteensa kulttuurisen identiteettinsä ja viiteryhmänsä sijaan.

Seleesien kulttuuri on luonnonläheinen ja perustuu luonnon kunnioittamiseen. Koska osa seleseistä pystyy kontrolloimaan elementtejä, he pyrkivät toimimaan harmoniassa niiden kanssa ja kunnioittamaan elementtejään (KA III, 275–276) (Vik 2017–2018). Seleesien kulttuuri on joihinkin ihmiskansoihin nähden yksinkertainen; Seleesiassa ei esimerkiksi tunneta sähköä. Tällaiset erilaisuudet eri kulttuurien välillä on luonut jännitteitä ja epäluuloja, etenkin ihmisillä selesejä kohtaan. Suhtautuminen on hyvin samankaltaista kuin tarinanulkoisen maailman ihmiskunnan historiassa on suhtauduttu rodullistettuihin ihmisiin: valtakulttuurin edustajat ovat tuominneet vähemmistön ”barbaareiksi” ja ”villi-ihmisiksi” muukalaisuuden perusteella (ks. Hall 1999, 124–132). Thellurian keisari Aleiksis tuo ilmi kulttuurienvälisen epäluulonsa selesejä kohtaan kertoessaan seleseistä Aleialle seuraavalla tavalla:

”Etkö todella näe sitä? Viime vuosisatoihin saakka ihmiset ovat olleet elementtien armoilla, eläneet ja kuolleet voimatta vaikuttaa luonnon myllerryksiin. Selesit hallitsevat luontoa. He eivät koskaan ole pelänneet sitä kuten me, sillä heidän ei ole tarvinnut suojautua luonnonvoimien ennustamattomuudelta. – Selesit käskivät elementtejä, näkevät näkyjä. He ovat puolijumalia meihin nähden! Ja jos jumalat päättävät kääntyä meitä vastaan, mitä siitä seuraa ihmiskunnalle?” (KA III, 275.)

Keisari kyseenalaistaa Aleian hyväksyvän ja kunnioittavan suhtautumisen selesejä kohtaan. Aleiksis on vakuuttunut, että selesit haluavat käyttää maagisia kykyjään ihmisiä vastaan, vaikka selesit eivät ole antaneet tällaisiin epäilyksiin aihetta. Hallin (1999, 156) mukaan ”kulttuuria järkyttää ’kaikki, mikä on poissa paikoiltaan’”. Keisari Aleiksiksen mukaan ihmisen tarvitsee pelätä luontoa, koska ei voi hallita sitä kuten selesi pystyy. Valta luontoon nähden näyttäytyy Aleiksikselle täysin ylivoimaisena valtana, joka pitää pyrkiä poistamaan

maailmasta. Edellä olevassa lainauksessa seleesien maagiset ominaisuudet ovat Thellurian ihmisten kulttuuria järkyttävä seikka. Ihmiset eivät ymmärrä seleesien kykyjä ja niiden ylivertaisuus ihmisten kykyihin nähden pelottaa suuren kansakunnan keisaria. Hän pelkää kulttuurinsa säilymisen puolesta, vaikka seleesit eivät ole toimineet uhkaavasti tai vihamielisesti ihmisiä kohtaan, vaan päinvastoin pyrkineet ystävälliseen kanssakäymiseen kansojen välillä.

Seleesit ovat kulttuurisesti alistetussa asemassa ja heitä on paljon vähemmän kuin ihmisiä, eivätkä he ole pyrkineet saamaan maailmaa hallintaansa. Silti poikkeavuus pelottaa keisaria, sillä seleesit ovat enemmän yhteydessä luontoon kuin ihmiset. Lummaa esittelee artikkelissaan Latourin (2004) ajatuksia luontosuhteesta: ”[k]onstruktioismin tuottamasta luonnon mykkyudesta eivät kärsi vain ei-inhimilliset vaan myös lukuisat ihmiset, jotka asuttavat erilaisia luontokulttuurisia yhteisöjä ei-inhimillisten kanssa” (Latour 2004a; ks. myös Morton 2007, artikkelissa Lummaa 2014, 270). Kun ihmisillä ei ole kykyä ymmärtää luontoa samalla tavalla kuin seleeseillä, eli luonto näyttäytyy heille ”mykkänä”, seleesien luontoa kunnioittava ja luonnon kanssa kommunikoiva elämäntapa näyttäytyy uhkana ihmiskunnalle. Seleesien elämäntapa ei ole uhattuna ihmisten aiheuttaman luonnon tuhoutumisen takia, vaan ihmisten pelkojen ja epävarmuuden vuoksi.

Keisari puhuu seleeseistä ”puolijumalina” ja ”jumalina”, vaikka samalla hänen suhtautumisensa on alentava ja vihamielinen. Suhtautuminen on propagandaan nojautuva ja lajistinen. Aleiksis tarkoittaa seleesien kulttuurin piirteitä Aleialle: ”Seleesit eivät käyttäneet edes vaatteita ennen kuin ihmiset opettivat heidät pukeutumaan. He oppivat rakentamaan taloja vasta sitten, kun ihmiset näyttivät heille kuinka se tehdään” (KA III, 276). Kerrottuaan ensin seleesien ylivertaisista kyvyistä ja asemasta ihmisiin nähden Aleiksis osoittaa vieraan kulttuurin alkukantaisuuden mainitsemalla, että seleesit ovat omaksuneet vaatteiden käytön ja talojen rakentamisen taidon ihmisiltä. Hänen näkemyksensä mukaan seleesien kulttuurin akkulturaatio ihmiskulttuureihin on merkki siitä, että seleesit ovat enemmän eläimiä kuin ihmisiä ja vain matkineet ihmisten toimintatapoja. Liebkindin (1988, 50) mukaan suurimmat kulttuurisen sulautumisen esteet johtuvat usein ”enemmistöryhmän ennakkoluuloista ja sen harjoittamasta syrjinnästä – –”. Täydellistä seleesikulttuurin sulautumista ihmiskulttuureihin on mahdotonta tapahtua, sillä ihmiset suhtautuvat seleeseihin epäluuloisesti ja arvottavasti, minkä Aleiksiksen sanat osoittavat.

Toiseutta edustavan muukalaisen olemus pelkistetään stereotyyppiseksi ja valtakulttuurin vastakohtaksi ja joka kiinnitetään osaksi luontoa (Hall 1999, 172), kuten tarkastellussa lainauksessa Aleiksis tekee kertoessaan seleeseistä Aleialle. Hän kertoo seleesien olevan kykyjensä ansiosta enemmän yhteydessä luontoon kuin ihmiset, mutta samalla korostaa seleesien alkukantaisuutta sekä nykyisen sivistyksen ihmiskulttuurista alkuperää. Aleiksis näkeekin seleesit eräänlaisina ”jaloina villeinä”, siis henkilöinä, jotka ovat kyllä ”villejä”, mutta joiden kulttuurissa on myös valtakulttuurin arvostamia piirteitä (ks. Hall 1999, 126–128). Aleiksis haluaa alistaa seleesit tai vähintäänkin olla tasavertainen heidän kanssaan, jotta hänen ei tarvitsisi pelätä kansansa puolesta. Toisaalta hän korostaa ihmisten yliveraista tieteellistä osaamista (KA III, 277). Aleiksis jollain tavalla pitää siis arvokkaampana tai voimallisempänä ”luonnollisia” voimia, kuin ihmisten kehittämiä asioita, sähköä ja lentokoneita, vaikka esimerkiksi lentokyky on seleesien mielestä äärimmäisen voimakas ja pelkoa herättävä kyky johon he itse eivät pysty (KA II, 533). Keisari Aleiksis toiseuttaa seleesit ja samalla Aleian, joka suhtautuu ystävällisesti ja avoimesti seleeseihin. Aleia puolustaa seleesejä eikä suostu tuntemaan seleesejä kohtaan samaa vastenmielisyyttä ja epäluuloa kuin keisari Aleiksis tuntee. Liebkindin mukaan ”[t]unneperäiset siteet etniseen ryhmään saavat ihmisiä pysymään niiden jäseninä ja kieltäytymään vaihtamasta ryhmää silloinkin, kun se olisi mahdollista ja hyvinkin palkitsevaa” (Liebkind 1988, 47). Tämä näkyy Aleian suhtautumisessa seleesejä kohtaan: Aleia on kiintynyt seleeseihin Corildonin kautta ja tutustunut näiden kulttuuriin matkustaessaan Seleesiaan eikä siksi voi tai halua muuttaa suhtautumistaan näitä kohtaan.

Siinä missä ihmisten valtaosin asuttamilla alueilla seleesi-Corildoniin suhtaudutaan epäluuloisesti, ihmis-Aleiaan suhtaudutaan Seleesiassa epäluuloisesti ja toiseuttavasti joissakin tilanteissa. Aleian seuraan ei erityisesti hakeuduta, vaan esimerkiksi Corildonin serkku Renne vaikuttaa haluttomalta tutustumaan Aleiaan (KA II, 248). Hän puhuu tarkoituksellisesti seleesiä, useiden seleesien äidinkieltä, jota ihmiset eivät yleensä osaa lainkaan, jottei Aleia ymmärtäisi hänen puhettaan (KA II, 248). Corildonin serkku haluaa pitää Aleian sivullisena käyttämällä kieltä, jota hänen uskoakseen Aleia ei osaa. Liebkindin mukaan oman kielen ja kulttuurin kokeminen ympärillä vahvistaa kulttuuri-identiteettiä (Liebkind 1988, 58). Corildonin serkku haluaa vahvistaa omaa identiteettiään seleesinä ja tehdä eron ihmiskulttuurin edustajaan puhumalla seleesiä, kieltä, jota käyttävät lähinnä seleesit itse. Renne myös viittaa Aleiaan ilmaisulla ”tuo ihminen” (KA II, 248), mikä antaa vaikutelman alentavasta suhtautumisesta ihmistä kohtaan. Hän osoittaa puhetavallaan tekevänsä jakoa ”meihin” seleeseihin ja ”noihin” ihmisiin. Hän siis toiseuttaa Aleian koittaen ulkopuolistaa tämän

seleeseistä käyttämällä kieltä, jota hän ei oleta Aleian osaavan. Renne osoittaa epäluuloisen suhtautumisensa Aleiaan keskustelemalla tästä kuin tämä ei olisi paikalla.

Vaikka toisaalta kiinnittyminen ja nopeakin juurtuminen on muukalaiselle tyypillistä suojautumista erillisyyden tunteilta sekä intohimon kohdistamista uuteen kulttuuriin ja henkilöihin (ks. Kristeva 1992, 19–20), Aleia kamppailee tämän juurtumisen ja juurtumattomuuden kanssa jatkuvasti hänen ja Corildonin matkustamisen aikana. Aleia suhtautuu Corildonin perheeseen kuin omaansa ja haluaa suojella seleesejä itseltään sekä tuntemattomilta voimiltaan aikoen paeta sittenkin pois Seleesiasta (KA II, 210). Seleesiassa seleesien parissa Aleia tuntee oman erillisyytensä erityisen selvästi:

Enemmän kuin koskaan aikaisemmin hän tunsi seisovansa kahden täysin erilaisen maailman välisellä rajalla. Vasta tässä hetkessä tunne kirkastui hänelle ristiriitana, jota hän ei ollut aiemmin tullut ajatelleeksi, vaikka se oli niin ilmeinen. Tai ehkä juuri siksi.

Hän oli ihminen. Ja hän oli takertunut verkkoon, joka kiskoi häntä vastakkaiseen suuntaan. Kohti seleesien maailmaa.

Aleia tunsi, kuinka nuo kaksi maailmaa alkoivat liukua vastakkaisiin suuntiin hänen jalkojensa alla. Hän pelkäsi, että vielä kerran railo kasvaisi niin syväksi ja leveäksi, että hänen olisi valittava puolensa pysyäkseen hengissä. (KA II, 216–217).

Aleia tuntee maailmansa olevan jakautunut kahteen hyvin erilaiseen puoleen. Hän tiedostaa olevansa ihminen, jolla ei pitäisi olla lainkaan maagisia kykyjä, mutta jostain syystä hänellä on. Hänen magiansa muistuttaa seleesien kykyjä, sillä molemmat perustuvat mahtiin ja sen liikkeiden aistimiseen ja ”kanavoimiseen”. Aleia toisaalta eroaa seleeseistä, sillä hän ei tarkoituksellisesti pysty kanavoimaan mahtia kuten seleesit. Assimilaatio tarkoittaa ”tietyn etnisen tai kulttuuriryhmän täydellistä sulautumista enemmistöryhmään” (Liebkind 1988, 49). Kaksosaurinkojen maailmassa ihmiset ovat suurin enemmistö ja seleesit ihmisiin nähden vähemmistö. Aleia on eräänlainen vähemmistö kumpaankin ryhmään nähden, koska hänellä on piirteitä molemmista ryhmistä, eikä hän tunne kuuluvansa kumpaankaan ryhmään. Eri ryhmiin integroituminen ei kuitenkaan ole helppoa, sillä ”[s]uurimmat sulautumisen esteet löytyvätkin yleensä joko enemmistöryhmän ennakkoluuloista ja sen harjoittamasta syrjinnästä tai vähemmistön omista sulautumisvastaisista asenteista” (Liebkind 1988, 50). *Kaksosauringoissa* ihmiset suhtautuvat ennakkoluuloisesti ja syrjivästi seleeseihin. Toisaalta seleesit eivät halua integroitua ihmiskulttuureihin (ainakaan täydellisesti) sillä he ovat ylpeitä omasta kulttuuristaan.

Ryhmien väliset suhteet muodostuvat tietynlaisiksi riippuen siitä, tuntee vähemmistöryhmä ”olevansa sorrettu vai poteeko se alemmuuden- tai syyllisyydentunteita” (Liebkind 1988, 55). Aleia tuntee irrallisuutta ja pelkää joutuvansa lopulta valitsemaan, kumpaan joukkoon hän

kuuluu. Toisen puolen muodostavat selesit, toisen ihmiset. Kummallakin ”puolella” häneen voitaisiin suhtautua vihamielisesti, sillä maagisten kykyjen vuoksi hän on täysin poikkeuksellinen ja jopa uhkaava (ks. esim. KA II, 216). Hän tuntee syyllisyyttä aiheuttamastaan uhasta muille, etenkin läheisilleen lajista riippumatta. Aleian muodostaessa yksinään oman erityisen vähemmistönsä hän joutuu miettimään, kumpaan ryhmään hän kuuluu. Koska hän ei tunne sopivansa kumpaankaan ryhmään, hänellä on vaikeuksia muodostaa eheää identiteettiä itselleen (ks. Liebkind 1988, 58). Lisäksi jos vähemmistöidentiteetti on jäsenelleen lähinnä taakka, hän saattaa yrittää kätkeä vähemmistöjäsenyytensä (Driedger 1976, Giles ym. 1977 teoksessa Liebkind 1988, 58–59). Aleia joutuu pelkäämään jopa hengissä säilymisensä puolesta oman erityisen vähemmistöjäsenyytensä takia. Aleia haluaisi kuulua jompaan kumpaan ryhmään, jotta hän voisi tuntea kuuluvuutta tuntematta pelkoa ja hänestä on epämiellyttävää salailla lumoustaan läheisiltään (ks. KA I, 397–398).

Tässä alaluvussa on tarkasteltu elämäntavan ja kulttuurin aiheuttamia toiseuden kokemuksia Aleialle ja Corildonille. Ihmisten ja selesien kulttuurit ovat hyvin erilaisia, ja vaikka kulttuureissa on samankaltaisuuksiakin, vieraina nähtyihin kulttuureihin suhtaudutaan epäluuloisesti. Toisaalta myös oman kulttuurin piirteitä pidetään joissain tapauksissa vieraina ja jopa vastenmielisinä, esimerkiksi ihmisten ennakkoluuloisuus selesejä kohtaan on vastenmielistä Aleialle. Sekä Aleialle että Corildonille työ on tapa kiinnittyä yhteisöön ja yhteiskuntaan, mutta muiden suhtautuminen heidän vaivannäköönsä on joissain tapauksissa hyvinkin negatiivista ja toiseuttavaa.

6 Päätäntö

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu Erika Vikin fantasiatrilogiassa *Kaksosauringot* esiteltyjä päähenkilöiden toiseuden erilaisia kokemuksia sekä kokemusten monenlaisia syitä. Laajimmaksi toiseuden kokemusten syyksi nousee päähenkilöiden lajit sekä heidän kohtaamansa lajismi, sillä Aleia on ihmislajin edustaja, Corildon taas seleesi. Toiseuttaminen on lajimin yksi tyypillinen muoto. Trilogiasta on löydettävissä lukuisia muitakin toiseuden kokemuksia aiheuttavia syitä, kuten perhesuhteet, kulttuurierot, sukupuoli, seksuaalisuus, elämäntapa ja menneisyyden kokemukset. Nämä syyt aiheuttavat toiseuden kokemuksia tarkastelemilleni päähenkilöille trilogiassa, mutta ne myös mahdollistavat päähenkilöiden toiseuttamisen muita kohtaan.

Luvussa 4 havainnoidaan yksilöllisiä, henkilöön liittyviä toiseuden syitä. Alaluvussa 4.1 tarkastellaan, kuinka menneisyys aiheuttaa Aleialle ja Corildonille toiseuden kokemuksia muistojen ja muistamattomuuden kautta. Aleia ei muista menneisyyttään, mikä aiheuttaa hänelle toiseuden kokemuksia hänen joutuessaan rakentamaan identiteettiään uudelleen. Muistojen välähdykset saavat hänet tuntemaan erillisyytensä suhteessa muihin, sillä hän tiedostaa menneisyytensä, mutta ei kykene muistamaan sitä. Lisäksi pelko uusienkin muistojen menettämisestä aiheuttaa Aleialle ulkopuolisuuden tunteita ja hän toiseuttaa itsensä pelätessään muistojensa katoavan häneltä uudelleen. Corildonilla menneisyyteen liittyvät toiseuden kokemukset liittyvät sitä vastoin nimenomaan muistamiseen. Corildon ei kykene unohtamaan menneisyydessään tapahtunutta tragediaa ja muistot piinaavat häntä. Hän on vetäytynyt ulkopuolisuuteen muistoihin liittyvän syyllisyyden takia. Aleia tuntee toiseutta muun muassa identiteettiristiriitansa vuoksi. Hän on koittanut identifioitua tavalliseksi nuoreksi naiseksi, mutta ei pysty olemaan varma edes käyttämänsä nimen oikeellisuudesta. Koska hänen identiteettityönsä on kesken, monet tavallisetkin asiat, kuten kiintymyssuhteiden luominen, saavat hänet toiseuttamaan itsensä muista. Epävarmuus leimaa Aleian olemista.

Ulkonäön ja iän aiheuttamia toiseudenkokemuksia tarkastellaan alaluvussa 4.2. Kaksosaurinkojen maailmassa ihonväri ei aiheuta toiseuttamista samalla tavalla kuin tarinanulkoisessa maailmassa, mutta seleesien poikkeuksellinen ulkonäkö on usein syy toiseuttamiseen. Kuten tutkielman nimisitaatistakin huomataan, erityisesti silmät aiheuttavat seleeseille toiseuttamisen kokemuksia, sillä ihmiset kuvailevat seleesien silmiä muun muassa ”demoninsilmiksi” tai ”kiilusilmiksi”. Aleia ja Corildon kohtaavat toiseuttamista myös ikiensä vuoksi. Aleia on nuori, minkä vuoksi hänet toiseutetaan useita kertoja tarinan aikana. Corildon

on keski-ikää lähestyvä selesimies ja hänen ikänsä on ongelma monille etenkin suhteessa Aleiaan. Vaatetuksen ja huolitellun ulkoasun merkitys toiseudelle ja toiseuttamiselle on merkittävä *Kaksosauringot*-trilogiassa. Vaatetuksen ja ulkonäön avulla voidaan viestiä muille muun muassa sosioekonomisesta asemasta, kulttuurista ja lajista. Vaatetus aiheuttaa ulkopuolisuuden kokemuksia muun muassa epämukavuutensa, epäkäytännöllisyytensä ja epäasiallisuutensa vuoksi. Corildonin epäsiisti pukeutuminen esimerkiksi aiheuttaa Aleialle toiseuden kokemuksia, samoin kuin pakottaminen thellurialaisnaisen aatelispuvun pukemiseen.

Alaluku 4.3 käsittelee sukupuolen ja seksuaalisuuden tuottamia toiseuden kokemuksia Aleialle ja Corildonille. Sukupuoli ja seksuaalisuus ovat keskeisiä toiseuttamiseen liittyviä teemoja *Kaksosauringot*-trilogiassa. Tyypillistä on muun muassa kohostein seksuaalisoiminen ja fetisismi, jotka liittyvät vahvasti valtaväestön toiseuttavaan toimintaan vähemmistöä kohtaan (ks. Hall 1999, 200–209). Aleian sukupuoli naisena vaikuttaa hänen toiseuden kokemuksiinsa hänen ollessaan heikommassa asemassa suhteessa miehiin. Häntä esimerkiksi häiritään ja lapsellistetaan tuottaen samalla hänelle toiseuden kokemuksia. Lisäksi seksuaaliseen aktiivisuuteen suhtaudutaan ristiriitaisesti trilogian maailmassa, toisaalta seksuaalisuus on läsnä monin tavoin puheissa, katseissa ja teoissa, mutta samalla ei saisi olla. Etenkin Aleia kamppailee oman seksuaalisuutensa kanssa. Hän suhtautuu suvaitsevasti ja hyväksyvästi seksuaaliseen aktiivisuuteen, mutta silti toiseuttaa muun muassa prostituoituja.

Perhesuhteiden merkitystä Aleian ja Corildonin toiseuden kokemuksille tarkastellaan alaluvussa 4.4. Aleialle sekä perheen puuttuminen että sen löytyminen aiheuttavat toiseuden kokemuksia. Lisäksi Aleia tuntee toiseutta ystäviensä ja Corildonin perheen muodostaman uuden ”perheen” vuoksi. Hän ei tunne kuuluvuutta ja toiseuttaa itsensä pelätessään läheistensä puolesta. Corildonilla ristiriita menetetyn vaimon ja lapsen ja elossa olevan biologisen perheensä vuoksi aiheuttaa toiseuden kokemuksia. Corildon tuntee toiseutta myös perheensä julkisen ja arvostetun aseman vuoksi. Hän ei haluaisi olla seurattu ja tunnettu, vaan keskittyä lähinnä itseensä ja työstää muistojensa aiheuttamia traumoja.

Luvussa 5 tarkastellaan toiseuden ulkoisia ja yhteiskunnallisia syitä. Ensimmäisessä alaluvussa 5.1 tarkastellaan lajismien ja lajin aiheuttamia toiseuden kokemuksia Corildonille ja Aleialle. Vähemmistöläjina oleminen suhteessa paikalliseen valtaväestöön aiheuttaa toiseutta molemmille päähenkilöille. Aleia on ihmisvähemmistöä Seleesiassa, Corildon taas selesivähemmistöä kaikkialla muualla. Lajismi vastaa teoksessa teoksenulkoista rasismia eri

ihmisryhmiä kohtaan, mutta siinä on myös lukuisia piirteitä posthumanistisen teorian lajismista (ks. Lummaa & Rojola 2014, 20). Lajismin takia seleesejä toiseutetaan ihmisten valtaseuduilla (ja ihmisiä jossain määrin Seleesiassa). Lajismi lävistää kaksosaurinkojen maailmassa kaikki yhteiskuntaluokat, sitä voivat tuottaa kaikkein ylä- ja alaluokkaisimmat henkilöt eikä se ole vain esimerkiksi sosioekonomiseen asemaan kytkeytyvä ilmiö.

Elämäntapojen ja kulttuurien merkityksiä toiseuden kokemuksille tarkastellaan alaluvussa 5.2. Aleian ja Corildonin liikkuva elämäntapa trilogian tapahtumien aikana on poikkeuksellista, mutta matkustaminen vie kaksosaurinkojen maailmassa aikaa eikä heillä ole vaihtoehtoja. Tapahtumien alussa Corildon ja Aleia elävät Wyelissä hyvin eristynyttä elämää, mikä poikkeaa valtaväestön kulttuurista ja Aleia olettaakin muiden pitävän häntä siksi ”outona” (KA I, 71). Myös seleesien luonnonläheinen ja luontoa kunnioittava kulttuuri nähdään uhkana ihmiskunnalle, mikä aiheuttaa toiseuden kokemuksia Aleialle ja Corildonille.

Kaksosauringot on korkean fantasian lajityyppiä edustava trilogia. Kuitenkin teoksissa ilmenevät toiseuden kokemukset ovat hyvin usein samankaltaisia kuin tarinanulkoisessa maailmassakin voidaan havaita. Fantastiset elementit aiheuttavat osan toiseuden kokemuksista, mutta toiseuttamisen varsinainen syyt ovat usein yksinkertaisia ja tuttuja: erilaisuuden pelko ja normeista poikkeaminen. Koska trilogian fantasiamaailma on monin tavoin kuvastoltaan kuten esimerkiksi Eurooppa viktoriaanisella ajalla 1800-luvun taitteessa, osin samantyyppisiä ilmiöitä ja asenteita on havaittavissa (esimerkiksi siveyssäännöt ja ajatus ihmis”rodun” yliveraisuudesta) (ks. Hall 1999; Harju & Meresmaa 2012, 7–11). Toisaalta fantasiamaailma erottaa tarkastelun tarinanulkoisesta maailmasta, sillä ilmiöt ovat osin vieraita lukijalle. Maailmassa eniten lajistista (vrt. rasistista, ks. Lummaa & Rojola 2014, 20) suhtautumista aiheuttavat yliluonnolliset henkilöt, jotka poikkeavat ihmisistä biologisesti ja jonkin verran ulkonäöllisesti.

Tarkastelun pääasiallisena teoriataustana on hyödynnetty Julia Kristevan esseitä sekä Stuart Hallin tekstejä. Kristeva ja Hall tarkastelevat toiseutta varsin erilaisista näkökulmista, Kristeva valtaosin yksilön näkökulmasta, kun taas Hall tarkastelee toiseutta laajemmin osana rasismia ja identiteettiä. Lisäksi keskeisenä toiseuden tarkastelun lähteenä ovat olleet Karmela Liebkindin ajatukset ryhmäprosesseista ja toiseudesta. Erilaiset tarkastelukulmat mahdollistavat monipuolisen toiseuden ja toiseuttamisen tarkastelun tässä tutkielmassa. Tutkielmani teoriataustana vaikuttavat myös posthumanismi sekä spekulatiivisen fiktion tutkimus, joita hyödynnän etenkin sijoittaessani trilogiaa kontekstiinsa. Valittu teoriatausta

soveltuu tähän tutkielmaan hyvin. Kristeva tarkastelee esseissään toiseutta hyvin laajasti, ja Hall käsittelee toiseutta kulttuuriin ja rasismiin liittyvistä näkökulmista käsin. Liebkindin ajatukset ryhmäprosesseista sekä posthumanistiset lajienvälisyyden tarkastelut tukevat trilogiassa esiintyvän toiseuden analyysiä. Vikin trilogiassa on havaittavissa niin runsaasti erilaisia toiseuden ja toiseuttamisen muotoja, että valitun teoriataustan avulla niitä on vaivatonta ja tarkoituksenmukaista analysoida. Toiseuden muotoja on jouduttu myös rajaamaan tämän tutkielman ulkopuolelle tutkielman rajatun pituuden vuoksi, esimerkiksi sivuhenkilöiden toiseuden kokemuksia ei tarkastella tässä tutkielmassa.

Tutkielman ensimmäinen tutkimuskysymys on: *millaista toiseutta tarkastelemani henkilöt kokevat Vikin trilogiassa?* Analyysissa havaitaan lukuisia toiseuden muotoja, kuten itseaiheutettu ulkopuolisuus, alkuperästä johtuva toiseus, seksuaalisuuteen tai kehoon liittyvä toiseus sekä maagisiin ominaisuuksiin liittyvä muukalaisuus. Toisena tutkimuskysymyksenä on *ketkä henkilöihahmot ja mitkä asiat luovat toiseutta teoksissa?* Toiseudelle löydetään monenlaisia tuottajia trilogiasta. Toiseuden tuottaminen on osa vallankäyttöä tarinan maailmassa, ja päähenkilöt joutuvat kokemaan toiseutta yksilöllisten piirteidensä ja laajemmin omaksumiensa kulttuurien vuoksi. Päähenkilöt toiseuttavat itse itseään, valtaväestö toiseuttaa heitä, heidän omat perheensä toiseuttavat heitä samoin kuin kulttuurierot.

Tutkielman ensimmäinen hypoteesi on, että teossarjasta on löydettävissä lukuisia Kristevan teoksessaan mainitsemia toiseuden muotoja. Tämä osuu oikeaan: sekä Corildon että Aleia ovat Kristevan määritelmien mukaisia muukalaisia, jotka suhtautuvat ulkopuolisuuteensa valtaosin Kristevan esittämällä, muukalaisille tyypillisillä tavoilla. Stuart Hallin identiteetin ja toiseuden tarkastelu perustuu osin Kristevan ajatuksiin ja tukee tutkielmassa esitettyjä havaintoja ulkopuolistamisesta ja siihen liittyvistä syistä. Liebkind tarkastelee teoksessaan ryhmäprosesseja ja toiseutta, ja teoriat tukevat Aleian ja Corildonin toiseuksien tarkastelua, sillä toiseuden taustalla vaikuttavat monenlaiset ryhmäprosessit, kuten pyrkimys integroitumisesta haluttuun ryhmään ja toisaalta pitää jotkut henkilöt ulkopuolisina ryhmästä. Toisena hypoteesina tutkielmassa on, että muiden tuottaman ulkopuolistamisen ohella tarkastelemani trilogian päähenkilöt tuottavat itse omaa toiseuttaan. Tämäkin hypoteesi osoittautuu paikkansapitäväksi. Päähenkilöiden itsensä lisäksi toiseutta tuottavat muun muassa perheenjäsenet, edelliset tai nykyiset kumppanit sekä paikallinen valtaväestö. Esitetyt hypoteesit pitävät siis tässä tutkielmassa täysin paikkansa.

Vikin trilogiasta olisi mahdollista tutkia myös muiden kuin päähenkilöiden toiseuden kokemuksia. Teoksessa on lukuisia keskeisiä sivuhenkilöitä, joista useimmilla on jonkinlaisia ulkopuolisuuden kokemuksia, muun muassa seksuaalisesta suuntautumisesta tai ekonomisesta asemasta johtuvia. Toisaalta toiseuden sijaan trilogiasta voisi olla kiinnostavaa havainnoida henkilöiden identiteetin muodostumisen prosesseja, sillä useat henkilöt rakentavat omaa identiteettiään uudelleen trilogian tapahtumien aikana: Aleia on menettänyt muistonsa; Corildon on aloittanut uuden elämän menetettyään perheensä; Corildonin siskon murrosikä alkaa ja hän etsii itseään ja Corildonin ystävätär Esme kamppailee parisuhteeseen sitoutumisen ja vapaudenkaipuunsa kanssa. Henkilöiden identiteetit muovautuvat monin tavoin uusiksi trilogian tapahtumien aikana, joten identiteetin tarkempi havainnointi voisi olla perusteltua ja mielenkiintoista.

Koska teos on nuorille ja nuorille aikuisille suunnattua kirjallisuutta, on tärkeää havainnoida, minkälaisia asioita sen avulla voidaan käsitellä. Esimerkiksi seksuaalisuudesta tai perhetilanteen poikkeavuudesta johtuvaa toiseutta havainnollistetaan Vikin trilogiassa usein eri tavoin ja samalla henkilöt oppivat hyväksymään sekä toiseuden kokemuksensa että erilaisuutensa, jolloin osa toiseuden kokemuksistakin poistuu. On tärkeää, että erilaisia toiseuden kokemuksia aiheuttavia ilmiöitä tarkastellaan nykykirjallisuudessa, sillä lukemisen avulla voidaan käsitellä nuorten omassa arjessaan kohtaamia haasteita ja ongelmia etäännyttävästi (ks. Ihonen 2004, 77). Etäännytetty tarkastelu voi auttaa nuorta löytämään keinoja käsitellä omia ongelmiaan toisella tavalla sekä suhtautumaan kohtaamiinsa toiseuttaviin tekijöihin avarakatseisemmin. Fantasiakirjallisuudella on lukijansa todellisuutta laajentava vaikutus, ja se antaa tilaa laajemmille pohdinnoille todellisuudesta (Leinonen 2006, 25).

Lähteet

Tutkimusaineisto

Vik, E. (2017). *Hän sanoi nimekseen Aleia*. Helsinki: Gummerus.

Vik, E. (2017). *Seleesian näkijä*. Helsinki: Gummerus.

Vik, E. (2018). *Nefrin tytär*. Helsinki: Gummerus.

Tutkimuskirjallisuus

Bengtsson, N. (2000). *Mielikuvituksen rajaton riemu. Bibliografia ja johdatus fantasiakirjallisuuteen*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelut.

Bengtsson, N. (2001). Käsissä maailman kohtalo. Fantasiakirjallisuuden lajeja ja historiaa. Teoksessa T. Korolainen (toim.), *Kirjaseikkailu. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas* (s. 333–350). Helsinki: Tammi.

Blomberg, K., Hirsjärvi, I. & Kovala, U. (2005). Fantasian merkit ja merkitykset. Teoksessa K. Blomberg, I. Hirsjärvi & U. Kovala (toim.), *Totutun tuolla puolen. Fantasian rooleista taiteissa ja kommunikaatiossa* (s. 7–15). Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Haasio, A. (2015). *Toiseus, tiedontarpeet ja tiedon jakaminen tietoverkon ”pienessä maailmassa”*: Tutkimus sosiaalisesti vetäytyneiden henkilöiden informaatiokäyttäytymisestä. Tampereen yliopisto. Informaatitieteiden yksikkö. Väitöskirja.

Hall, S. (1999). *Identiteetti* (käänt. & toim. M. Lehtonen & J. Herkman). Tampere: Vastapaino.

Harju, M. & Meresmaa, J. S. (2012). Esipuhe. Teoksessa M. Harju & J. S. Meresmaa (toim.), *Steampunk! Koneita ja korsetteja* (s. 7–11). Tampere: Osuuskumma.

Harju, M. & Meresmaa, J. S. (2013). Esipuhe. Teoksessa M. Harju & J. S. Meresmaa (toim.), *Steampunk! Hoyryä ja helvetinkoneita* (s. 7–11). Tampere: Osuuskumma.

Hirsjärvi, I. (2006). Genremurros?: scifin ja fantasian genreongelmia. Teoksessa K. Hypén (toim.), *Fiktiota! Levottomat genret ja kirjaston arki* (s. 106–120). Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Hosiaislouma, Y. (2016). *Kirjallisuusoppi. Aapisesta äänirunoon*. Helsinki: Avain.

Ihonen, M. (2001). Laituri numero kolmetoista. Lasten satu- ja fantasiaromaani. Teoksessa T. Korolainen (toim.), *Kirjaseikkailu. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas* (s. 136–153). Helsinki: Tammi.

Ihonen, M. (2004). Lasten ja nuorten fantasian kerronnalliset keinot, Teoksessa K. Blomberg, I. Hirsjärvi & U. Kovala (toim.): *Fantasian monet maailmat* (s. 76–96). Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Kristeva, J. (1992). *Muukalaisia itsellemme* (käänt. Päivi Malinen). Helsinki: Gaudeamus. (Alkuperäisjulkaisu 1988.)

Lauttamus, R. (2017). Homo- ja biseksuaalisen tyttöyden representaatiot Siiri Enorannan Surunhauras, lasinterävä ja Maria Turtschaninoffin Anaché: Myter från akkade - fantasiatyttöromaaneissa. Jyväskylän yliopisto. Musiikin, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitos. Pro gradu.

Leinonen, A. (2006): Fantasian taikamaailma. Teoksessa A. Leinonen ja I. Loivamaa (toim.), *Ihmeen tuntua. Näkökulmia lasten- ja nuorten fantasiakirjallisuuteen* (s. 20–45). Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Liebkind, K. (1988). *Me ja muukalaiset. Ryhmäraajat ihmisten suhteissa*. Helsinki: Gaudeamus.

Lummaa, K. (2014). Antroposeeni ja objektien ekologia. Teoksessa K. Lummaa & L. Rojola (toim.), *Posthumanismi* (s. 265–288). Turku: Eetos.

Lummaa, K. & Rojola, L. (2014). Johdanto: Mitä posthumanismi on? Teoksessa K. Lummaa & L. Rojola (toim.), *Posthumanismi* (s. 13–32). Turku: Eetos.

Luotonen, M. (2014). Maahanmuuttajien toiseus suomalaisissa naistenlehdissä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi Annan, Eevan ja Me Naisten vuosikerroista 2012. Tampereen yliopisto. Viestinnän, median ja teatterin tutkimuksen yksikkö. Pro gradu.

Malin, M. (2006). *Biovalta, toiseus ja naisten toimijuus hedelmöityshoidoissa*. Helsinki: Stakes.

Mononen, T. (2010). Toiseus Robin Hobbin fantasiaromaanissa Fool's Fate. Jyväskylän yliopisto. Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Pro gradu.

- Nieminen, J. (2018). ”Olemme lihaa ja verta, tunteita ja rakkautta ja surua aivan yhtä lailla kuin tekin” – Ihmistenkaltaisten kokema toiseus Erika Vikin teoksessa Hän sanoi nimekseen Aleia. Jyväskylän yliopisto. Musiikin, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitos. Kandidaatintutkielma.
- Rajalin, M. (2001). Me ja muut – sodassa ja sovussa. Teoksessa T. Korolainen (toim.), *Kirjaseikkailu. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas* (s. 318–325). Helsinki: Tammi.
- Roine, H.-R. (2014). Fantasia ja tietetisfiktio tutkimuksen marginaalissa? *Avain 3 / 2014*, 40–43.
- Sihvonen, J. (2014). Ihmiskuvia, eläimiä ja antropologisia koneita. Teoksessa K. Lummaa & L. Rojola (toim.), *Posthumanismi* (s. 81–108). Turku: Eetos.
- Simonsuuri, K. (1992). Esipuhe. Teoksessa J. Kristeva, *Muukalaisia itsellemme* (s. 3–6). Helsinki: Gaudeamus.
- Sinisalo, J. (2004). Fantasia lajityyppinä ja kirjailijan työvälineenä. Teoksessa K. Blomberg, I. Hirsjärvi & U. Kovala (toim.): *Fantasian monet maailmat* (s. 11–31). Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Sisättö, V. (2006). Mitä on spekulatiivinen fiktio? Teoksessa A. Leinonen (toim.), *Kirjoita kosmos. Opas spekulatiivisen fiktion kirjoittamiseen* (s. 9–18). Turku: Suomen tieteiskirjoittajat ry. ja Turun yliopiston tieteiskulttuurikabinetti.
- Sisättö, V. (2011). Tieteis- ja fantasiakirjallisuuden monipuoliset maailmat. Teoksessa Koivisto, P. & Kiiskinen, S. (toim.) *Kirjallisuus liikkeessä: Lajeja, käsitteitä, teorioita* (s. 83–96). Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- Soikkeli, M. (2013). Fantasia ja scifi tiellä uuskuumaan. Teoksessa M. Hallila, Y. Hosiainluoma, S. Karkulehto, L. Kirstinä & J. Ojajärvi, (toim.) *Suomen nykykirjallisuus 1, lajeja, poetiikkaa* (s. 280–288). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tammi (2018). *Tammen kevään 2019 kirjat on julkistettu*. 13.11.2018. <https://www.tammi.fi/uutiset/tammen-kevaan-2019-kirjat-on-julkistettu> (tarkistettu 3.3.2021).
- Terentjeva, D. (2018). Stereo- vai arkkityyppi? Homorepresentaatiot Elina Rouhaisen Susiraja- ja Annukka Salaman Faunoidit-nuortenfantasiasarjoissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Pro gradu.

Tolkien, J. R. R. (2010). Saduista. Teoksessa J. R. R. Tolkien: *Satujen valtakunta* (käänt. K. Juva, P. Pekkanen ja V. Sisättö) (s. 197–266). Helsinki: WSOY.

Vik, E. (2017–2018). Seleesia.com. Haettu osoitteesta <https://seleesia.com/> (tarkistettu 4.3.2021).

Wienker-Piepho, S. (2004). Kansantarinat ja folklore fantasian maaperänä (käänt. U. Kovala). Teoksessa K. Blomberg, I. Hirsjärvi & U. Kovala (toim.): *Fantasian monet maailmat* (s. 32–55). Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

WSOY (2019). *WSOY:n syksyn 2019 kirjat on julkistettu*. 10.4.2019. Haettu osoitteesta <https://www.wsoy.fi/uutiset/wsoyn-syksyn-2019-kirjat-on-julkistettu> (tarkistettu 3.3.2021).

Östergård, Nina (2016). Mitä siihen vielä vaaditaan? Pro gradu -tutkielma neljän nuoren somalinaisen kokemasta toiseudesta suomalaisessa yhteiskunnassa. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu.